

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra psychologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Analýza procesů a zakázek v rámci konverzací online mentoringové poradny
„S barvou ven“

Analysis of processes and needs within the conversations of the online
mentoring counseling center „S barvou ven“

Bc. Pavlína Zoubková

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Irena Smetáčková, Ph.D.

Studijní program: Psychologie

Studijní obor: Psychologie

Odevzdáním této diplomové práce na téma Analýza procesů a zakázek v rámci konverzací online mentoringové poradny „S barvou ven“ potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 11. července 2021

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Ireně Smetáčkové, Ph.D. především za její odborné vedení, které mě významným způsobem, jako při každé spolupráci s paní docentkou, posouvá o významný kus dopředu v mé vlastní odbornosti.

ABSTRAKT

Předkládaná práce se zabývá analýzou konverzací, které vznikají v rámci online mentoringové poradny S barvou ven, jejíž cílovou skupinou jsou především mladí lidé procházející procesem coming outu. V teoretické části se věnují popisu poradny, společenské atmosféry, která panuje kolem problematiky osob s menšinovou sexuální orientací, objasnění mentoringového vztahu a jeho důležitosti v životě dospívajících a popisem samotného procesu coming outu. Empirická část pojednává o kvalitativní analýze devatenácti konverzací. Z výsledků analýzy vyplynulo, že klienti/ky vstupující do poradny, užívají konverzaci s mentorem/kou k naplňování rozličných potřeb od nutnosti sdílet své pocity či zkušenosti až k touze nalézt v mentorovi svého „kamaráda“ a společníka. Výsledky druhé části analýzy poskytují orientační přehled zakázek, s nimiž klienti/ky do poradny přicházejí, i to, kdy a proč zakázka nemohla být naplněna, kdy naplněna byla nebo kdy došlo k její proměně, aby k naplnění mohlo dojít. Výsledky také ukazují práci se zakázkami skrytými. A v neposlední řadě lze v přehledu výsledků nalézt to, že mentoři/ky užívají širokou paletu otázek, nabízí informace či zprostředkovávají klientům/kám například pocit sounáležitosti nebo naději, nebo nabízí svou vlastní zkušenost.

KLÍČOVÁ SLOVA

mentoring, online poradna, ne-heterosexuality, coming out, dospívající

ABSTRACT

Presented thesis deals with conversations that arise within the online mentoring counseling center "S barvou ven". Mainly young people going through the process of coming out are the target group of counseling center. In the theoretical part of thesis, I describe the counseling center, the social atmosphere that prevails around the issue of people with minority sexual orientation, clarify what a mentoring relationship is and its importance in the lives of adolescents and describe the process of coming out. The empirical part deals with the qualitative analysis of nineteen conversations. The results of the analysis showed that clients entering the counseling center use the conversation with the mentor to meet various needs, from the need to share their feelings or experiences to the desire to find their "friend" or partner in the mentor. The results of the second part of the analysis provide an indicative overview of the client's needs, as well as when and why their needs could or could not be met. The results also show how mentors work with needs which clients can not consciously describe. Last but not least, the results overview shows that mentors use a wide range of questions, offer information or provide clients, for example, a sense of belonging or hope, or offer their own experience.

KEYWORDS

mentoring, online counseling center, non-heterosexuality, coming out, adolescent

Obsah

1	Úvod	8
2	Teoretická část	10
2.1	Poradna S barvou ven	10
2.2	Proč poradna pro LGBT+ dospívající?	12
2.2.1	Heteronormativita a homofobie	13
2.2.2	Mentoring a LGB dospívající	23
2.3	Proces coming outu u ne-heterosexuálně orientovaných lidí	28
2.3.1	Internalizovaná homofobie a její vliv na proces coming outu	29
2.3.2	Coming out jako ne/končící proces	29
2.3.3	Rodičovský coming out	35
3	Empirická část	39
3.1	Cíle výzkumu a výzkumné otázky	39
3.2	Metodologie výzkumu	40
3.2.1	Výzkumný postup a metoda	40
3.2.2	Výzkumný soubor	41
3.2.3	Anonymizace dat	41
3.3	Metoda zpracování dat	42
3.4	Analýza rozhovorů v rámci jednotlivých témat, s nimiž klienti/ky přicházejí....	44
3.4.1	Vnitřní coming out	46
3.4.2	Vnější coming out – rodiče	52
3.4.3	Rodiče můj coming out nezvládli	60
3.4.4	Vnější coming out – přátelé, spolužáci/žačky... ..	62
3.4.5	Romantické vztahy a pocity zamilovanosti	68
3.5	Jak klienti/ky využívají prostor poradny	71

3.6	Analýza rozhovorů dle zakázek.....	73
3.6.1	Orientační určení a popis zakázek.....	74
3.6.2	Analýza zakázek dle jejich uskutečnitelnosti a jejich vývoj	78
3.7	Co mentorky/ři v konverzacích používají	96
3.8	Diskuze	100
4	Závěr.....	110
	Seznam použitých informačních zdrojů	111

1 Úvod

Ačkoli se může zdát, že postoje k osobám s ne-heterosexuální orientací, tedy lesbám, gayům, bisexuálům a bisexuálkám, jsou dnes již akceptující a přátelské, musí se tyto osoby stále potýkat se stigmatizací, diskriminací a dokonce i napadáním (slovním i fyzickým či sexuálním) právě kvůli jejich menšinové sexuální orientaci.

Někdy také máme pocit, že především mladí lidé, kteří si začínají uvědomovat nebo si již plně uvědomili svou ne-heterosexuální orientaci, mají mnohem snazší postavení, nemají takový problém svou sexuální identitu přijmout, nezažívají homofobně motivovanou šikanu nebo nemají takové obavy v situacích, kdy se chystají svému okolí tuto část svého „já“ odhalit. Protože společnost, především mladší generace, je dnes již více respektující a otevřená.

Nejen skutek mladého Filipa Havlíčka dokládá, že tento předpoklad je bohužel ještě stále mylný. Čtrnáctiletý Filip si vzal v roce 2014 život právě kvůli tomu, že nedokázal a nechtěl žít ve společnosti, v níž je tolik nenávisti, mimo jiné též ke gayům, lesbám či bisexuálním osobám. Filip nebyl jediným dospívajícím, který se potýká s takovými pocity. Toto si uvědomila jeho teta, herečka a moderátorka Ester Janečková i spolek Prague Pride a dali vzniknout poradně pro mladé lidi, kteří se mohou nacházet v podobné situaci jako tehdy čtrnáctiletý Filip.

Poradna, která dostala název „S barvou ven“, je zde mimo jiné pro ty, kteří objevují svou sexuální orientaci, nebo jsou si již jisti, že jejich orientace není většinová, a nyní prožívají nejistotu a obavy z toho, jak to přijme jejich okolí nebo jak bude vypadat jejich budoucí život. V poradně narazí na mentory a mentorky, které již svou vlastní zkušenost s vyrovnáváním se s podobnými pocity mají za sebou a mohou si o tom společně v online prostoru poradny pohovořit.

A právě konverzace, které v rámci poradny S barvou ven vznikají jsou hlavním tématem předkládané práce. Výzkum, který tato diplomová práce prezentuje, se snaží o důkladný vhled do těchto konverzací. Analýza rozhovorů zkoumá, jak mladí lidé poradnu využívají, s jakými zakázkami přicházejí, jak na jejich potřeby reagují mentoři a mentorky poradny a

jak komunikují, aby potřeby svých klientů a klientek naplnili. Analýza se v jedné své části soustředí také na vývoj zakázek, s nimiž klienti a klientky vstupují.

Práce by mohla sloužit především samotné poradně jako reflexe jejich činnosti a hlubší vhled do toho, co se mezi mentorujícími a mentorovanými v poradně odehrává. Samozřejmě může posloužit též jako inspirace nebo podnět pro změny, které mohou poradnu posouvat k ještě větší kvalitě toho, co mohou mentorující svým klientům a klientkám nabízet.

Předkládanou práci otevírá teoretický přehled zkoumající jak samotný proces coming outu (především u mladých lidí), tak společenskou atmosféru a postoje k menšinové sexuální orientaci a význam mentoringových vztahů pro dospívající osoby. Navazující empirická část se již věnuje samotné analýze konverzací, jež mi pro tuto práci poradna S barvou ven poskytla. Celá práce je zakončena diskuzí, kde jsou srovnávány výsledky výzkumu se zjištěními z dostupné literatury.

2 Teoretická část

V teoretické části této práce představím nejprve samotnou poradnu S barvou ven, jejíž rozhovory, potažmo procesy, které se v rámci rozhovorů odehrávají, jsou ústředním tématem výzkumu. Dále se zaměřím na vymezení heteronormativity a homofobie, a to především v českém prostředí a na českých základních a středních školách. Budu se věnovat také mentorským vztahům a jejich významu v životě mladých lidí. Nakonec popíšu proces coming outu, včetně coming outu rodičovského, tedy vyrovnávání se rodičů s ne-heterosexuální orientací svých dětí.

2.1 Poradna S barvou ven¹

Poradna S barvou ven, která je přístupná z webových stránek Sbarvouven.cz a konverzace, které v rámci poradny vznikají, jsou hlavním předmětem této práce. „S barvou ven“ je online poradnou, která nabízí svým klientům a klientkám možnost na vlastní platformě poradny chatovat s mentorem/mentorkou dle vlastního výběru.

Poradna vznikla v únoru roku 2015, a jejímu vzniku předcházela událost, která se odehrála o rok dříve – sebevražda teprve 14letého Filipa Havlíčka. Filip byl v situaci jako mnoho současných klientů a klientek poradny S barvou ven. Objevil svou sexuální orientaci, odhodlával se postupně seznámit s touto skutečností své blízké a vyrovnával se s některými negativními postoji okolí k homosexualitě. A to přivedlo Filipa k jeho činu, jak napsal ve svém dopise na rozloučenou – nechtěl žít ve světě, který je plný nenávisti (nejen k homosexuálům).

Filip si přál, aby jeho smrt nebyla zbytečná. Filipova teta, Ester Janečková, uvedla, že po smrti jejího synovce se na ní začala obracet spousta lidí, která byla v situaci jako Filip. E. Janečková pochopila, že tato skupina mladých potřebuje podpůrnou síť, někoho, na koho se mohou obracet v těžkých životních situacích. Ve spolupráci se spolkem Prague Pride tak začala vznikat poradna, která dostala název S barvou ven.

Tato poradna funguje nyní tedy již více než 6 let a pomáhá (nejen) lidem, kteří se chystají „jít s barvou ven“, ať už sami před sebou, nebo před svým okolím – jejím cílem je

¹ Údaje v této kapitole jsou informacemi od vedoucího poradny Oldřicha Kundery, garantky doc. Ireny Smetáčkové, případně přímo ze stránek sbarvouven.cz

být oporou především mladým lidem, kteří prochází vnitřním nebo vnějším coming outem. To znamená těm, kteří hledají a zkoumají svou sexuální orientaci, případně svou genderovou identitu, nebo těm, kteří svou orientaci/identitu již znají, a nyní se chystají s tím obeznámit své okolí (více o coming outu v kapitole č. 3 Proces coming outu u ne-heterosexuálně orientovaných lidí), případně řeší jiné potíže, na které nechtějí a díky poradně nemusí být sami.

Ačkoli poradna cílí spíše na mladé lidi, může sem vstoupit kdokoli, v jakémkoli věku – poradna není pro klienty/ky z hlediska věku limitována, ani po registrujících se tento údaj nevyžaduje. Do poradny mohou přijít rovněž například rodiče dětí a dospívajících, kteří prochází procesem coming outu, nebo jiní příbuzní. A právě i na rodiče LGBT+² lidí jakožto na mentory/ky zde můžou narazit.

Po příchodu do poradny mají klientky a klienti možnost vybrat si z přibližně dvaceti mentorů a mentorek. Každý z nich má na webových stránkách svůj medailonek, tzn. stručný popis své zkušenosti, kterou si v rámci LGBT+ problematiky prošel, a krátké video, v rámci něhož se potencionálním klientům/kám představí. Ti tak vstupují do konverzace, která může být velmi osobní a intimní, s někým, koho relativně znají, respektive mají jakousi představu, komu se budou svěřovat a otevírat.

Naopak klient/klientka se musí sice do poradny registrovat, ale registrace umožňuje naprostou anonymitu. Není potřeba zde uvádět ani křestní jméno, registrující můžou použít přezdívku, a uvedení ostatních údajů je volitelné. Klientka/klient zde může zadat ještě své pohlaví, věkové rozmezí, do kterého spadá, a kraj či město, ze kterého pochází.

Pro ještě větší pocit bezpečí webové stránky poradny disponují také tlačítkem „rychle přejít na google.cz“, které je k dispozici, ať se pohybuje klient/ka kdekoli v rámci serveru. Toto tlačítko umožňuje velmi rychle opustit webové stránky v případě, že například někdo vejde do místnosti a pro návštěvníka stránek není žádoucí/nehce, aby byl na těchto stránkách viděn.

² LGBT+ je široce užívanou zkratkou, která je složena z prvních písmen slov lesba, gay, bisexuál/ka, transgender, znaménko plus symbolicky zastřešuje další sexuální a genderové identity jako jsou intersexuálové, asexuálové nebo třeba nebinární osoby.

Poradnu kontaktuje v průměru přes 600 klientů/klientek za rok. Nejobsáhlejší věková kategorie je od 15 do 18 let (40 %) a nejčastějším tématem je ujasnění vlastní identity (25 %), na druhém místě jsou to pak obavy z nepřijetí (22 %). (Prague Pride, 2019; 2020)

Součástí týmu poradny jsou také tři odborní garanti/ky (psychologové/žky), kteří jsou k dispozici pro mentorující a případné supervidování konverzací, nebo kritických momentů v rámci konverzací. Mentorující se na ně mohou v takové situaci kdykoli obrátit a poradit se s nimi na dalším postupu. Všichni mentoři a mentorky v poradně jsou dobrovolníky/icemi, nepobírají tedy za svou práci žádnou odměnu.

Pro mentorky a mentory poradna pořádá 3 odborná vzdělávací setkání za rok, jedno z nich je víkendové, ostatní dvě jsou jednodenní. Pro zapojení do poradny jakožto mentor či mentorka je účast na těchto setkáních povinná. Mentorující zde mohou obohatit své znalosti v oblastech, jako je například práce s emocemi v online prostoru, vyrovnávání se se ztrátou blízkého člověka a se smrtí či homofobie a transfobie³ na českých školách. (Prague Pride, 2019; 2020). Skrze nácviky pak mohou prohlubovat své mentorské dovednosti. Účelem těchto setkání je také vytvoření prostoru pro sdílení novinek týkajících se organizace a obsahu poradny.

2.2 Proč poradna pro LGBT+ dospívající?

V této kapitole uvádím vědecky podložené argumenty, z nichž lze usuzovat (a pochopit) důležitost online mentoringové poradny pro lidi procházející coming outem, resp. důležitost takové rozšiřující složky podpůrné sítě pro tyto osoby.

Vnímání LGB lidí se v České republice nepochybně posouvá pomalu k lepšímu. Strach a nejistoty homosexuálně orientovaných a transgender lidí i homofobie ve společnosti však stále zůstávají. V následujících odstavcích se pokusím přiblížit současnou atmosféru panující kolem LGB⁴ problematiky v České republice, a to především se zaměřením

³ Termíny homofobie a transfobie lze vysvětlit jako paletu různých „nepřátelských a negativních postojů, pocitů a jednání vůči lidem, kteří se identifikují jako lesby, gayové, bisexuální (homofobie) či trans lidé (transfobie), nebo je za ně okolí považuje z různých důvodů“ (PROUD, 2016, str. 6)

⁴ V některých případech užívám pouze zkratku LGB, a to tam, kde mluvím pouze o osobách s ne-heterosexuální orientací, tzn. lesbách, gayích, nebo bisexuálních osobách. Transgender osoby i v rámci teoretického přehledu vynechávám, protože ani ve výzkumu nejsou jejich konverzace z poradny zahrnuty.

na lesby, gaye a bisexuály, protože právě mladým ne-heterosexuálně orientovaným lidem a těm, kteří zkoumají svou sexuální orientaci, se v rámci praktické části této práce věnuji.

Zároveň následující údaje o společenském klimatu vztahujícím se k LGB minoritě, menšinovém stresu, dopadech na duševní zdraví ne-heterosexuálně orientovaných lidí a absence dostatečné podpůrné a sociální sítě mohou pomoci pochopit, s čím se mladí lidé procházející coming outem, o němž budu pojednávat v navazujících kapitolách, potýkají a čemu čelí.

2.2.1 Heteronormativita a homofobie

Česká společnost, a samozřejmě nejen česká, oplývá fenoménem zvaným heteronormativita. Heteronormativita je součástí genderového řádu společnosti (Smetáčková, Braun, 2009) a říká, že normou je být heterosexuální (Smetáčková, Braun, 2009; PROUD, 2016). Stejně jako genderový řád celkově (společensky nastavené genderové role, tedy očekávání, která má společnost k rolím muže a ženy ve společnosti, např. dělba práce a další) působí i heteronormativita na vnímání lidí implicitně, neviditelně, a to na vnímání každého z nás, hetero-, i ne-heterosexuálně orientovaného člověka (tamtéž).

Heteronormativita sexuální orientaci hierarchizuje. Heterosexualita a lidé heterosexuální jsou optikou tohoto fenoménu ne-heterosexualitě a ne-heterosexuálně orientovaným lidem nadřazení (tamtéž). Jiné, než heterosexuální podoby sexuality jsou pak vnímány jako „*nežádoucí, nezdravé, špatné, úchylné apod.*“ (PROUD, 2016, str. 36) a ne-heterosexuální lidé jsou vylučováni, stigmatizováni, devalvováni (Hereky, 1988 in Pitoňák a Spilková, 2016). Takové jednání vůči lidem s jinou, než heterosexuální orientací nazýváme homofobií, resp. homofobním jednáním, a právě heteronormativita je pro takové jednání podkladem (Smetáčková, Braun, 2009; Sloboda in PROUD, 2016).

Pojem homofobie lze definovat jako obavu z ne-heterosexuálních lidí (tedy homosexuálních, bisexuálních), nebo těch u kterých je z různých důvodů menšinová sexuální orientace předpokládána.

Zkratku LGBT+ užívám tam, kde hovořím o výzkumu, který byl zaměřen jak na ne-heterosexuální osoby, tak na transgender osoby a výsledky těchto výzkumů neposkytují pohled pouze na LGB osoby. Nebo tam, kde o celé LGBT+ minoritě hovoří sami klienti/klientky.

Heteronormativní pohled na svět znamená také, že je u každého člověka automaticky předpokládáno, že jeho orientace je a bude heterosexuální, protože tak je to „normální“, s homosexuální nebo bisexuální orientací se automaticky nepočítá (PROUD, 2016).

Heteronormativita a homofobie v (českých) školách

Jedněmi z nejvíce heteronormativních, potažmo homofobních institucí jsou školy (Fedewa, 2011; Huebner, 2015 aj. in Pitoňák a Spilková, 2016), tedy prostředí, kde právě dospívající ne-heterosexuálně orientovaní a „hledající se“ tráví nejvíce času a která má nezanedbatelný vliv na formování identity dětí a mladých lidí. Dospívající zde prožívají období, kdy u nich dochází právě mimo jiné k psychosexuálnímu dozrávání (Takács, 2006 in Pitoňák, Spilková, 2016).

Jen zcela výjimečně se v učebních materiálech českých škol můžeme setkat například s vyobrazením homosexuálního páru (Smetáčková, Braun, 2009). A nejsou ojedinělé ani nepromyšlené a nevhodné poznámky k LGB problematice nejen ze strany žactva, ale též ze strany vyučujících (PROUD, 2016).

Pitoňák a Spilková (2016) prováděli výzkum (výzkum běžel formou online dotazníkového šetření od října 2013 do března 2014) v 9. třídách 35 základních škol, v němž se mimo jiné žáků a žákyň dotazovali, jak by vnímali, kdyby jejich spolužák či spolužačka byl/a lesba či gay.

Výsledky ukázaly, že jen necelé dvě třetiny (66,1 %) žáků a žákyň si myslí, že homosexualita je osobní záležitostí, je zcela normální a takového jedince by respektovali. 22,9 % žáků a žákyň má sice také za to, že je to osobní věc, ale homosexualitu za normální nepovažují. 9,2 % z žactva odpovědělo, že by jim vadilo takového spolužáka/ačku mít ve třídě a 1,8 % dětí by dokonce vyžadovalo přeřazení do jiné třídy nebo školy, kdyby jejich třídní spolužák či spolužačka byl/a gay či lesba. (Pitoňák, Spilková, 2016)

Podobné výsledky přinesl také výzkum Network Media Service ze středních škol, který byl ovšem proveden již v roce 2007 (dotazníkového šetření se účastnilo 1 685 studujících). Tyto výsledky ukázaly, že celkem 72 % chlapců má negativní postoj ke gayům, u dívek to bylo 24 %. Postoj k lesbám byl u obou pohlaví mírnější: k lesbám zaujímalo negativní postoj 31 % studentů a 28 % studentek. (Network Media Service, 2007)

Velmi podrobný pohled na homofobii na školách poskytuje také výzkumná zpráva „České školy pod lupou: výzkum homofobie a transfobie na školách“ z roku 2016 autora a autorek Lady Hajdíkové, Vítězslava Slívy a Zdenky Burešové, který vznikl pod hlavičkou zapsaného spolku Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu (PROUD). Jeho výsledky nejsou pro mladé LGB lidi v českých školách příliš příznivé.

Výzkum probíhal mezi studujícími 8. a 9. ročníku základních škol, ve všech ročnících středních škol a mezi jejich čerstvými absolventy (do jednoho roku po studiu), věkově byli tedy respondenti a respondentky mezi 14 a 23 lety. Autoři a autorky zpracovávali odpovědi celkem od 1 314 studujících (PROUD, 2016). Níže uvedu pouze některé údaje z tohoto podrobného výzkumu.

Respondentky a respondenti kupříkladu odpovídali na to, jak by se cítili ohledně sdílení společného prostoru s gayi či lesbami. Výsledky ukazují, že 3 % studujících by vadilo, pokud by byl v jejich škole gay (2 % studujících by vadila lesba), 6 % by jeho přítomnost vadila v jejich třídě (4 % v případě leseb) a 10 % by vadilo sdílet s takovým chlapcem lavici (8 % v případě leseb). (tamtéž)

Za velmi znepokojivé považují číslo 162 (zhruba 12 %) respondentů či respondentek, kteří v šetření potvrdili častou či ojedinělou osobní zkušenost s fyzickým napadením za poslední rok kvůli jejich příslušnosti (příp. ostatními předpokládané příslušnosti) k LGBT+ minoritě (výzkumná zpráva nerozlišuje postoje k ne-heterosexuálním lidem a transgender lidem). Celkem 29 % odpovídajících pak uvedlo, že v posledním roce často či ojediněle zažili/zažívají vyčleňování z kolektivu kvůli jejich skutečné či předpokládané sexuální orientaci. (tamtéž)

Naprostá většina dotazovaných uvedla, že byla přítomna vyprávění vtipů o LGBT+ komunitě nebo používání nadávek jako „buzerante“ nebo „to je teploušský“ apod. A pouhých 50 osob (4 %) uvedlo, že nemá žádnou zkušenost s verbálním nebo fyzickým napadáním LGBT+ osob a jen 16 osob (1 %) uvedlo, že nemá tuto zkušenost ani zprostředkovanou. (tamtéž)

Jak jsem uváděla už výše, výjimkou není ani to, že k hostilnímu prostředí pro ne-heterosexuálně orientované studující v českých školách přispívají např. svými

komentáři i sami vyučující. Jedna pětina odpovídajících uvedla, že se setkala s nadávkami ze strany vyučujících ve formě označení někoho za lesbu či gaye apod. Osm procent respondentů/ek pak odpovídalo, že se často setkávají s tím, že vyučující popírá existenci LGBT+ lidí nebo jejich problematickou situaci ve společnosti. A šest procent studujících dokonce potvrdilo, že se často setkala se zesměšňováním spolužáků/aček vyučujícími kvůli skutečné či domnělé homosexuální orientaci. (tamtéž)

Pro ilustraci zde uvedu popis verbálního útoku ze strany vyučující, se kterým se ve výše uvedeném výzkumu podělil 17letý student (gay) odborného učiliště:

Ve škole mě a mého spolužáka a zároveň nejlepšího kamaráda o hodině učitelka zesměšňovala, protože jsem spal u něj, protože mám blíž školu, a zaspali jsme, tak před všema říkala, že jsme si je soupali do prdele, a že spíme u sebe na posteli a tak. Ale nic z toho není pravda, jen je na mě zasedlá a dělá mi problémy a ostudu. (tamtéž, str. 33)

Výše uvedená čísla a další údaje ukazují, že pro bisexuálně či homosexuálně orientované žáky a žákyně může být školní prostředí prostředím velmi nepřátelským. Ačkoli se procentuální hodnoty nemusí zdát být tak vysoké, pro samotné LGB studující může být i jeden takový zážitek, jediná taková situace spojená s homofobním jednáním, velmi zátěžová a tyto výzkumy ukazují, že zcela ojedinělými tyto situace nejsou.

Tuto situaci sami studující patrně velmi dobře reflektují a svou homosexuální či bisexuální orientaci často skrývají. Informace o tomto fenoménu poskytl například výzkum FRA (2020), který se zaměřoval nejen na Českou republiku, ale všechny evropské státy (více o tomto výzkumu, počet respondentů apod. uvádím v následující kapitole). 26 % českých dívek ve věku 15–17 let s homosexuální orientací uvedlo, že ve škole vždy skrývají svou sexuální orientaci. V případě chlapců gayů a bisexuálních dívek ve stejném věkovém rozmezí to bylo shodně 29 %. V případě bisexuálních chlapců tuto odpověď volilo 35% z nich.

Tímto popisem atmosféry v českém školním prostředí jsem chtěla především přiblížit to, že pro dospívající chlapce a dívky, ať už s ujasněnou ne-heterosexuální či neujasněnou sexuální orientací, nemusí být vůbec snadné hledat podporu v rámci svých škol. Pobyt v takovém prostředí navíc může být zraňující a stresový a rovněž je může „nutit“ k tomu, aby svou sexuální orientaci skrývali, příp. o svých pochybnostech ohledně vlastní identity

nikdy s nikým nemluvili. Právě to jsou lidé, kteří se mohou obracet a obražejí na poradnu S barvou ven, která jim tolik potřebný bezpečný prostor pro sdílení nabízí.

Postavení ne-heterosexuálně orientovaných lidí v české společnosti

Výše uvedené v kapitole č. 2.1.1 „Heteronormativita a homofobie v (českých) školách“ se samozřejmě neděje odděleně od zbytku společnosti. Naopak, školy, jak je i zde vidět, jsou odrazem celospolečenských postojů. Pro představu těchto postojů a pro představu celospolečenského kontextu, ve kterém žijí potencionální a skuteční klienti a klientky poradny S barvou ven, proto uvedu ještě některé údaje ilustrující míru ne/tolerance k ne-heterosexuálně orientovaným osobám a projevům chování.

V roce 2019 proběhl průzkum FRA (Fundamental Right Agency, nebo také European Union Agency for Fundamental Rights), do nějž se zapojilo na 140 tisíc osob, kteří se identifikují jako lesby, gayové, bisexuálové, trans či intersexuální osoby, starší 15 let, ze států Evropské Unie, Severní Makedonie a Srbska. Tento výzkum tedy poskytuje i důkladný pohled na českou společnost.

Výzkum 2019 (výzkumná zpráva publikována v roce 2020) volně navázal na průzkum, který FRA provedla již v roce 2012 a který ukázal, že Česká republika spolu s například Belgií, Dánskem či Španělskem patří mezi státy se spíše přátelštějším přístupem k LGB lidem. Existuje zde nižší pravděpodobnost než ve státech ostatních, že se tito lidé stanou obětí fyzického napadení, obtěžování či diskriminace z důvodu jejich sexuální orientace či genderové identity (FRA, 2012; 2020).

V rámci své výzkumné zprávy z roku 2020 agentura sama provedla komparaci těchto dvou průzkumů (z let 2012 a 2019). Z komparace výsledků pak vyplývá, že progres (tedy zlepšení postojů k LGBT+ minoritě) byl za posledních sedm let při pohledu na celou Evropu jen minimální. V rámci jednotlivých států mohou být výsledky jiné. V České republice, v porovnání s jinými evropskými státy, je tento vývoj pro LGB obyvatelstvo spíše pozitivní. (FRA, 2020)

Uvedu zde jen namátkově příklady některých výstupů vztahujících se přímo k České republice. Kompletní výsledky jsou k dispozici skrze webovou aplikaci na stránkách FRA⁵.

⁵ <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2020/lgbti-survey-data-explorer>

Zde je možné dohledat odpovědi respondentů na každou jednotlivou otázku průzkumu, dále je filtrovat z hlediska věku, sexuální identity, pohlaví apod., buď jako celoevropský průměr nebo v rámci konkrétního státu.

Ačkoli postoje k LGB minoritě jsou v České republice spíše přátelštější, ani tak zde situace není zcela příznivá. Do průzkumu se z naší země zapojilo 2 085 participantů. Například 33% českých lesbických žen uvedlo, že se vždy nebo často vyhnou tomu, aby vzaly na veřejnosti svou partnerku za ruku ze strachu z vyhrožování, obtěžování nebo napadení. V případě českých mužů gayů to bylo 57%. V případě bisexuálně orientovaných žen 29% a v případě bisexuálních mužů 59% vypovědělo, že se tomuto partnerskému aktu s osobou stejného pohlaví na veřejnosti vyvarují vždy nebo často.

V jiné části výzkumu byli respondenti dotazováni na zkušenost s fyzickým nebo sexuální napadením kvůli jejich sexuální orientaci v posledních pěti letech. Tuto zkušenost potvrdilo 10% lesbických žen, 7% mužů gayů, 4% bisexuálních žen a 6% bisexuálních mužů. Byť se procentuálně tato čísla zdají být spíše malá, v absolutních počtech se to týká stovek lidí, kteří v České republice zažili fyzické či sexuální napadení kvůli své sexuální orientaci.

V případě slovního napadání a obtěžování byli respondenti dotazováni na jejich zkušenost za posledních 12 měsíců. V tomto případě kladně odpovědělo (tedy obtěžování zažilo) 36% lesbických žen, 27% mužů gayů, 29% bisexuálních žen a 25% bisexuálních mužů. Zde se tedy pohybujeme již v rozmezí tisíců lidí, kteří potvrdili tuto zkušenost, a to jen za poslední rok.

Když se ještě na chvíli vrátím k dotazníkovému šetření Network Media Service (2007), které probíhalo mezi středoškolským studentstvem, zde například 36 % chlapců a 21 % dívek uvedlo, že „zcela souhlasí“ nebo „spíše souhlasí“ s tím, že gayové a lesby by se neměli líbat na ulici. A 26 % respondentů a 14 % respondentek by vadilo, kdyby jejich starosta byl homosexuálně orientován.

V roce 2019 též nechala Kancelář veřejného ochránce práv (KVOP) provést dotazníkové šetření zaměřené na to, jak se v Česku žije LGBT+ lidem (zapojilo se do něj 1 981 LGBT+ lidí, převážně do 25 let věku). Až tři čtvrtiny respondentů a respondentek

se domnívají, že LGBT+ lidé jsou v České republice diskriminováni. Jedna třetina dokonce uvedla, že oni osobně se za posledních pět let někdy cítili být přímou obětí diskriminace na základě jejich sexuální orientace nebo genderové identity. (KVOP, 2019)

Zajímavé je potom srovnání s výzkumem „Postoje veřejnosti k LGBT“ (z roku 2018, proveden na vzorku 1 216 respondentů/ek ve věku 18 a více let, realizován společností MEDIAN, s. r. o., pro Prague Pride, z.s.), které sama ochránkyně ve výzkumné zprávě uvádí. Jak jsem uvedla výše, tři čtvrtiny LGBT+ lidí si myslí, že LGBT+ skupina je v České republice diskriminována. Oproti tomu však z průzkumu veřejnosti vyplývá, že totéž si myslí pouze jedna třetina lidí, která sebe sama neřadí mezi LGBT+. Z toho vyplývá, že z různých důvodů tedy veřejnost zřejmě některé potíže LGBT+ menšiny přehlídí či nevnímá a nemusí se pro ně potom jevit tak zásadní. (KVOP, 2019)

Ve výzkumu Kanceláře veřejného ochránce práv byli respondenti a respondentky dále dotazováni na zkušenosti s obtěžováním jako je např. nadávání či zesměšňování kvůli příslušnosti k LGBT+ menšině. S tímto uvedlo zkušenost za posledních pět let 55 % odpovídajících.

Vyhrožování nebo fyzické/sexuální násilí jakožto projev nenávisti (homo-, či transfobie) za posledních pět let zažilo 15 % odpovídajících. To je v absolutních číslech dohromady více než 150 osob, které v posledních pěti letech prodělaly zkušenost s násilnými projevy z nenávisti, konkrétně z důvodu transfobie, či homofobie (9 % zažilo vyhrožování, 5 % fyzické a 3 % sexuální napadení). (KVOP, 2019)

Výzkum veřejného mínění ohledně života a práv homosexuálů provedlo v roce 2018 také Centrum pro výzkum veřejného mínění pod Sociologickým ústavem. Z tohoto průzkumu mimo jiné vyplývá, že v postojích k homosexuálně orientovaným lidem existují generační rozdíly. 42 % české společnosti se domnívá, že veřejné odhalení homosexuální orientace by způsobilo těmto lidem potíže v soužití s ostatními obyvateli daného města či obce. Věkovou skupinou, která takto odpovídala nejčastěji, byli lidé nad 60 let. (CVVM, 2018)

Šetření se také dotazovalo české veřejnosti na jejich postoje k přiznání určitých práv homosexuálním osobám, jako je právo na adopci dítě svého partnera či partnerky, práva na

osvojování dětí či uzavírání manželství apod. Českým homosexuálně orientovaným osobám tato práva nejčastěji v průzkumu přiznávali respondenti ve věku 15–44 let (zároveň to byli lidé, kteří udávali vyšší spokojenost se svým životem či hodnotící svou životní úroveň jako dobrou). (tamtéž)

Zároveň však situaci nelze hodnotit tak, že mladší lidé v České republice mají vždy přátelštější postoje k lidem s ne-heterosexuální orientací. Jak je vidět z ostatních výzkumů, které v této nebo předchozích kapitolách uvádím, i mladí lidé mnohdy zaujímají postoje velmi negativní a například školní klima pro mladé LGB osoby není vždy zcela příznivé. Pravděpodobně je ale možné usuzovat, že mladší generace se k přátelštějšímu postoji již více přibližují.

V závěru této kapitoly považuji ještě za nutné zmínit, že se mladí a dospívající lidé (nejen) v České republice, kteří mj. přicházejí právě do poradny S barvou ven, musí také potýkat s velmi nevybíravými a útočnými výroky veřejně známých osob, například politiků, které se mohou stávat překážkou třeba ve vlastním sebepřijetí.

Jako ilustrující příklad lze zmínit třeba výrok z července roku 2016, který zazněl z úst poslankyně přímo v poslanecké sněmovně: *„Homosexuálové se budou snažit zlegalizovat sex s dětmi. (...) Mezi homosexuálními páry je vysoká promiskuita, vysoký výskyt pohlavních a jiných chorob, nadprůměrný sklon k alkoholu a drogám ve srovnání s heterosexuální společností (...), výrazně vyšší výskyt násilného chování u homosexuálů v porovnání s heterosexuální populací“.*

Tento výrok dobře ilustruje současný společenský diskurz, ve kterém probíhá psychosexuální vývoj a vývoj identity mladých lidí. Od vysoce postavených lidí, tedy od autorit dostávají zprávu o tom, že „nejsou v pořádku“, že homosexualita a homosexuálové nejsou v pořádku. V přijetí vlastní identity to pak zásadním způsobem brání. Výroky jako je tento významně znesnadňuje mladým lidem přijmout homosexuální identitu (více o tomto v kapitole č. 3 Proces coming outu u ne-heterosexuálně orientovaných lidí).

Rizika psychického onemocnění u ne-heterosexuálně orientovaných osob

Ne-heterosexuální orientace klientů a klientek, které vstupují do poradny S barvou ven, bohužel často není to jediné, s čím se musí tito mladí lidé vyrovnávat. Různé zahraniční

výzkumy dokazují, že „*duševní zdraví osob s ne-heterosexuální orientací je nejvíce ohroženo psychosociálními faktory více než u lidí s orientací heterosexuální*“ (Pitoňák, 2017, str. 576). Výskyt psychických poruch je u bi-, či homosexuálně orientovaných osob vyšší, než je průměr populace, přičemž již před více než 40 lety bylo prokázáno, že tyto rozdíly nejsou způsobeny samotnou homosexualitou, nýbrž dalšími přítomnými faktory (Marmor, 1980 in Pitoňák, 2017).

Například meta-analýza I. H. Meyera (2003) došla k závěru, že pro ne-heterosexuální osoby je pravděpodobnost, že onemocní duševním onemocněním až 2,5x větší a dvojnásobně častěji se také s nějakým psychickým onemocněním léčí (Meyer, 2003 in Pitoňák, 2017). Jiné výzkumy dále prokázaly například, že ne-heterosexuální ženy jsou mnohem častěji závislé na nikotinu i alkoholu (2,3x, resp. 3,5x častěji než heterosexuální ženy) (Conron et al., 2010; Cochran et al., 2003 in Pitoňák, 2017).

D'augelli či Fergusson a kol. navíc doložili, že nejvíce jsou ohroženi především lidé v období dospívání (2002, resp. 2005 in Pitoňák, 2017), tedy právě cílová skupina poradny S barvou ven. U ne-heterosexuálních lidí je významně větší riziko suicidálního chování či zneužívání alkoholu a závislostního chování. Tuto souvislost mezi ne-heterosexualitou a zvýšeným rizikem suicidality prokázal již na začátku 90. let též Zvěřina u českých dospívajících (Zvěřina, 1991 in Pitoňák, 2017). Zvýšené riziko vzniku závislostního chování u ne-heterosexuálních osob již v období adolescence potvrdili i další zahraniční studie (mj. Hatzenbuehler et al., 2008; Saewyc, 2011 in Pitoňák, 2017).

Například oproti 12 % heterosexuálních mladých lidí vykazujících sebevražedné jednání jich je mezi ne-heterosexuálními mladými až 28 %, jak ukazuje meta-analýza 19 zahraničních studií (Marshall et al., 2011 in Pitoňák, 2017). Z toho se jedná ve 28 % případech o ne-heterosexuální chlapce a 37 % ne-heterosexuálních dívek, oproti 17 % heterosexuálních chlapců a 23 % heterosexuálních dívek. (tamtéž)

Psychická onemocnění u LGB lidí a minoritní stres

Jak jsem uváděla již výše, psychické onemocnění u LGB lidí „nespouští“ homosexualita sama o sobě. Podílí se na nich další psychosociální faktory, které bychom mohli rozdělit na faktory specifické jako je tzv. minoritní stres (Meyer, 2003) v souhrně s dalšími především psychickými faktory – tzv. nespecifickým faktory, jako je například

nízké sebevědomí nebo poruchy regulace emocí (Hatzenbuehler, 2009), tedy takovými, které mají podíl na vzniku psychických onemocnění u všech lidí obecně (Pitoňák, 2017).

Minoritní (či také menšinový) stres vychází z ve společnosti zakotvených sociokulturních struktur, v případě LGB problematiky tedy z heteronormativity a homofobie a na nich vystavěných různých předsudků, diskriminace či stigmatizace lidí s neheterosexuální orientací (Meyer, 2003). V konkrétních podobách se pak jedná například o diskriminační struktury existující v dané společnosti, vyskytující se zločiny z nenávisti, stigmatizování LGB osob, či o subjektivní události (tzv. zkušenostní stres) v podobě přímých verbálních nebo třeba fyzických útoků na dané osoby, nebo třeba očekávané nepřijetí okolím (Meyer, 2008 in Pitoňák, 2017).

Takový stres pak klade na konkrétní osoby nadstandardní nároky na zvládnání, oproti tomu, s čím se musí potýkat „ne-minoritní“ jedinci. Navíc na lidi z dané minority působí dlouhodobě (Meyer, 2003). Specifikem minoritního stresu vztahujícího se k LGB skupině je to, že sexuální orientace není na první pohled viditelná. LGB lidé se pak proto často a po dlouhou dobu skrývají či před svým okolím přetvářejí (Pitoňák, 2017; Jucovy, 2000).

Druhým specifickým, jak uvádí například Pitoňák (2017), je také to, že k nárůstu stigmatizace založené na sexuální identitě *„dochází především v průběhu lidského sexuálního dospívání, tedy v klíčovém a obzvláště citlivém období vývoje jedince“* (Pitoňák, 2017, str. 579).

S teoretickým rámcem zastřešujícím možný vývoj psychopatologie, tzv. psychologickým mediačním rámcem (The psychological mediation framework) u neheterosexuálních osob přišel Mark L. Hatzenbuehler (2009).

V této teorii vývoje psychopatologie u neheterosexuálních osob Hatzenbuehler propojuje na stigmatu založený (minoritní) stres (diskriminace, násilí z nenávisti) s psychickými dispozicemi daných lidí. Konkrétně pak copingové strategie, schopnost regulace emocí, sociální a interpersonální procesy (např. sociální izolace) a kognitivní procesy (např. pocíťovaná beznaděj či negativní sebeobraz). Propojení těchto faktorů může vést k psychickým onemocněním, jako jsou deprese, úzkosti a jiné (Hatzenbuehler, 2009). Tedy jedinec, který má například nedostačující copingové strategie, má nízké sebehodnocení

nebo poruchy regulace emocí, jen s obtížemi zvládá ustát tlak minoritního stresu a může se u něj spustit psychická porucha (tamtéž).

2.2.2 Mentoring a LGB dospívající

Poradna, kterou se v této práci zabývám, je poradnou mentoringovou čili klientům a klientkám, kteří do tohoto virtuální prostoru přicházejí, se nevěnují psychologové/žky ani třeba krizový interveni/ky, nýbrž právě mentoři a mentorky. A jak jsem uvedla již výše, je také online poradnou a mentoringové vztahy se zde odehrávají v prostoru chatu, tedy písemné online komunikace mezi mentorem/kou a mentorovanou/ým.

Jak uvádí Shaughnessy (2013), koncept mentorování existuje ve společnosti celá staletí, pouze není vždy pojmenován právě takto (můžeme se setkat také s pojmenováními jako poradce, průvodce nebo kouč ad.). Jde o vztah, kde je více zkušeným nabízena pomoc, povzbuzení, podpora, péče nebo rada méně zkušenému (Shaughnessy, 2013).

Brumovská a Málková (2010) definují mentoring jako „*blízký, individuální, mezigenerační vztah staršího, zkušenějšího mentora, který má zájem předávat své zkušenosti a vědomosti mladšímu, méně zkušenějšímu menteemu.*“ (Brumovská, Málková, 2010, str. 6), přičemž mentee je odvozeno od slova „mentor“ a (i v českém prostředí) se někdy užívá jako pojmenování pro „mentorovaného jedince“.

Podobnou definici nabízí také DuBois a Karcher (2013). Ti uvádí, že jde o vztah dvou lidí, v němž dospělý jedinec (ne-rodíč) nebo starší vrstevník bez speciálního vzdělání či výcviku poskytuje vedení či jiné formy podpory mladšímu jedinci s cílem jeho rozvoje v konkrétních oblastech života. Mentor nevystupuje v žádné oficiální roli jako například učitel apod. (DuBois, Karcher, 2013)

Mentoring poradny S barvou ven je tzv. formálním mentoringem. To znamená, že nevznikl v přirozeném prostředí mentorovaného, jako je tomu v případě tzv. přirozeného mentoringu. U formálního mentoringu se mentorem či mentorkou stává osoba zastřešovaná zpravidla nějakou organizací či programem, nejedná se o nikoho známého mentorovanému, nejedná se o osoby příbuzné či jinak blízké, jako by to bylo právě v případě mentoringu přirozeného. (Brumovská, Málková, 2010; Johnson, Gastic, 2015)

Specifikem formálního mentoringu je také to, že ho vždy zahajuje mentorovaný/á, přesně jako je tomu v případě poradny, která je předmětem této práce. Klient/ka vchází do online prostoru poradny a volí si, se kterým z mentorek či mentorů chce vstoupit do konverzace, a toho (po registraci) osloví. Přitom většinou již rovnou předestře problém, se kterým přichází. Přirozený mentoring oproti tomu vystupuje z již existujících vztahů, překračuje zpravidla i do vícero životních oblastí a často trvá delší dobu než mentoring formální. (Rhodes, 2002 in Burningham, Weiler, 2021)

E-mentoring

Autoři publikace *Handbook of Youth Mentoring*, v této kapitole konkrétně Carmit-Noa Shpigelman (in DuBois, Karcher, 2013), se nezapomínají zmínit také právě o tzv. e-mentoringu. Tedy takovém mentoringu, který neprobíhá tváří v tvář, nýbrž v online prostředí. Online mentoringové programy vznikly z podobných důvodů jako ty „tváří v tvář“ – tedy jako kompenzace tam, kde přirozeně se vyskytující mentorské vztahy chybí, uvádí Shpigelman (in DuBois, Karcher, 2013). Dodává však, že o výsledcích a průběhu těchto online programů je zatím jen málo dostupných informací.

Velká výhoda online mentoringu, respektive mentoringového vztahu existujícího v online prostředí, je jeho dostupnost. Většina mladých má dobrý přístup k tomuto komunikačnímu médiu a současně může skrze toto médium relativně snadno docházet k podpoře mentorované/ho, k předávání informací i k prožití přijímacího vztahu bez předsudků. (Shpigelman, Weiss, Reiter, 2009)

Shpigelman a kol. (2009) vytvořili tzv. ESES (electronic socio-emotional support) schéma, které hovoří o čtyřech profitech, jež nabízí online mentoringový vztah. Je to a) poskytování informací, b) konkrétní pomoc (poskytnutí konkrétních služeb v krizové situaci), c) sociální podpora (pocit přináležetosti do skupiny s podobnými zájmy/zkušenostmi), d) emocionální podpora (zájem, respekt, zvyšování sebevědomí apod. (Shpigelman a kol, 2009)

Mentoringový vztah odehrávající se prostřednictvím chatu, tedy přesně takový, který je předmětem této práce, nazývají Harris a Figg (2000) tzv. asynchronní komunikací. To znamená, že jde o komunikaci, která je nezávislá na aktuální přítomnosti obou komunikujících. Každý z uživatelů si zprávu přečte, potažmo odešle v odpovědi novou,

když zrovna usedne ke svému zařízení a má na to prostor – bez ohledu na to, jestli je přítomen jeho komunikační partner (Harris a Figg, 2000). Tato forma poskytuje dostatečný čas na vlastní reflexi před samotnou odpovědí, tedy promyšlení své reakce (Ensher, Heun a Blanchard, 2003).

Mezi další výhody online písemného mentoringu lze řadit také to, že díky němu je možné komunikovat na velké vzdálenosti (protože v blízkém okolí se nemusí nacházet „vhodný“ mentor), pohodlně, rychle, levně a bez nutnosti synchronizace plánů. Mentorovaná/ý také může komunikovat i s více než jednou osobou najednou. Tento způsob komunikace také překonává fyzické handicapy jedinců jako by mohlo být tělesné nebo jiné postižení. (Burgstahler a kol, 2001)

Mladí lidé jsou dnes na online komunikace perfektně zvyklí a je pro ně téměř přirozenou komunikací. Garringer (2017 in Burningham, Weiler, 2021) jako výhodu e-mentoringu uvádí též to, že mentorování mohou být v online komunikaci více otevření a sdílní. Díky anonymitě a „úkrytu“ za monitorem počítače opadávají jisté bariéry, které by existovaly při osobním setkání.

Online mentoring (psaný/textový) si s sebou samozřejmě nese i některé nevýhody a rizika. Je to např. chybějící neverbální komunikace, to znamená, že příjemce zprávy nemá tak snadný přístup k emocím odesílatele, pokud zde nejsou explicitně popsány (tedy verbalizovány) (Shpigelman in Dubois, Karcher, 2013).

To bohužel zvyšuje sociální distanc mezi komunikujícími, přičemž, jak uvádí např. Shpigelman, Weiss a Reiter (2009), pocit blízkosti a pocit, „že toho druhého znám“ je velmi důležitým faktorem pro úspěšnost mentoringového vztahu (Shpigelman a kol., 2009; Bierema a Merriam, 2002). Poradna S barvou ven se toto snaží alespoň částečně vykompenzovat medailonky se základními informacemi a krátkým videem, které nahrávají samotní mentoři/ky – klienti a klientky tak mohou mít trochu větší pocit blízkosti a toho, že mentora/mentorku „znají“.

Nakkula a Harris (in DuBois, Karcher, 2013), kteří se sice věnovali mentoringu obecně (tedy nikoli jen e-mentoringu), též uvádí, že především kvalita vztahu, to, jak ho oba aktéři vnímají a jak se v něm cítí, má vliv na efektivnost a prospěšnost mentoringu. Jak uvádějí,

zásadní je míra blízkosti prožívaná v daném vztahu a s ní související spokojenost se vztahem.

Bierema a Merriam (2002) tento fenomén „online blízkosti“ nazývají virtuální intimitou a uvádí, že vybudovat takovou intimitu ve vztahu, kdy se komunikující nikdy neviděli, může být neobyčejně obtížné a nemusí se to povést hned napoprvé. Takovýto vztah je zpravidla velmi křehký a snadno skončí kvůli drobným nedorozuměním. Navíc virtuální vztahy může být velice snadné ukončit a nadobro opustit, to jejich křehkost ještě zvyšuje. (Bierema a Merriam, 2002)

Sociální distanc mezi komunikujícími mohou prohloubit také nežádoucí časové odmlky způsobené třeba výpadkem/nedostupností internetu či aktuální nefunkčností daného komunikačního kanálu. Taková odmlka může vyvolat pocit opuštění, samoty, izolace a frustrace (Ensher a kol., 2003).

Další komplikací v této formě mentoringu mohou být také omezené jazykové schopnosti především mentorované/ho – jeho/její nedostatečná schopnost se písemně vyjádřit. A stejně tak nedostatečná schopnost porozumět čtenému textu. I toto může tvořit mezi mentorem/kou a mentorovanou/ým bariéru a snižovat efektivnost takového vztahu (Shpigelman, Weiss, Reiter, 2009; DiRenzo a kol., 2010).

Význam mentora/mentorky v životech ne-heterosexuálních dospívajících

Jak už jsem předestřela v kapitolách výše, dospívající lidé s ne-heterosexuální orientací nebo lidé hledající svou sexuální či genderovou identitu se musí potýkat se specifickými zátěžovými situacemi.

Na jedné straně je to tedy již zmíněný minoritní stres, časté skrývání se či přetvařování, strach z nepřijetí apod. Na straně druhé je to ale také nižší pravděpodobnost, že LGB lidé ve svém období dospívání naleznou tzv. přirozeného mentora (Johnson, Gastic, 2015; Rummell, 2016 in Burningham, Weiler, 2021).

Často zažívají odmítnutí, a to nezdědka i ze strany rodiny, kde by například jinak svého průvodce nalézt mohli (mj. McConnell, 2015 in Burningham, Weiler, 2021). Někdy se však o tom, co se v nich děje, mluvit ani neodvažují, protože odmítnutí (často zcela oprávněně)

očekávají. Samotný tento prožitek, skutečnost, že zatajují velkou část jejich prožívání, může způsobovat izolaci od ostatních (Jucovy, 2000).

Mnohé výzkumy přitom vypovídají o tom, jak je přítomnost dospělého doprovázejícího člověka pro zdravý psychosociální vývoj člověka důležitá (Scales et al., 2020; Meltzer, 2018). Systematická analýza autorek Burningham a Weiler (2021) například ukázala, že přítomnost „přirozeného“ mentora v životě dospívajícího výrazně snižuje pravděpodobnost rozvoje různých forem rizikového chování a výrazně naopak zvyšuje pravděpodobnost dokončení předsevzaté vzdělávací trajektorie.

Meltzer (2018) upozorňuje na důležitost vztahu s dospělým nepříbuzným člověkem, zvláště pak samozřejmě pro ty, kterým chybí adekvátní podpora v jejich životě. Mentoring může velmi zásadně ovlivnit životní dráhu mentorovaného člověka (Burningham, Weiler, 2021). Pozitivní výsledky mentoringového vztahu dokládají ve svých studiích také například Raposa (2019) či DuBois (2011, in Burningham, Weiler, 2021) a další.

Burningham a Weiler (2021) mluví o tzv. korektivní vztahové zkušenosti. V rámci mentoringového vztahu klienti a klientky obdrží emoční a sociální podporu (Rhodes, 2002, 2005 in Burningham, Weiler, 2021), ta může být důležitá obzvláště (ale nejen), když se daný jedinec musí vyrovnávat právě s nedostatečným přijetím od okolí či rodičů, případně též celé rodiny (Rummell, 2016). Klient/klientka se přirozeně učí schopnosti regulovat emoce, mentoring má pozitivní vliv na vývoj identity a sebehodnoty, navíc mentor či mentorka působí jako vhodný vzor chování (Rhodes, 2002, 2005 in Burningham, Weiler, 2021).

Meltzer, Muir a Craig (2018) ve své studii uvádí faktory, které mají pozitivní vliv na průběh mentoringového (přirozeného) vztahu. První z nich nazvaly jako „talking not telling“, čímž vyjadřují mentorovanými pozitivně vnímaný přístup od mentorujících – vztah na partnerské úrovni, ve kterém klient/ka může bez obav sdílet, povídat si se svým mentorem/mentorkou, namísto toho, aby nutně dostával/a rady a přijímal/a jen názory mentorující/ho.

Jako další pozitivní aspekt v rámci mentoringového vztahu uváděli respondenti/ky výše zmíněné studie také to, že dostávají od mentorujících emoční podporu, která může probíhat například i ve formě „pouhého“ naslouchání a pochopení. Jeden z jejich

respondentů hovořil se svou mentorkou, kterou byla jeho známá z přirozeného okolí, ohledně přetrvávajících sporů s jeho spolužáky a uvedl: „*a ona řekla: ‚jo, jsou to idioti‘ – souhlasila se mnou a já se díky tomu cítil lépe*“⁶ (Meltzer, Muir a Craig, 2018).

I Meltzer a kol. uvádějí důležitost tzv. „role modelingu“, tedy pro mentorovaného/ou příležitost mít pozitivní vzor v daném člověku, vzor „správného“ chování. Ale za důležité jejich respondenti/ky považovali i to, že jim podporující dospělý, kterému důvěřují, může poradit, nebo pomoci s praktickými věcmi jako je doučování apod. Autorky výzkumu také prokázaly pozitivní vliv na sebevědomí mentorovaných (Meltzer, Muir a Craig, 2018). Burningham, Weiler (2021) k tomuto výčtu přidávají důležitost emočně blízkého vztahu.

2.3 Proces coming outu u ne-heterosexuálně orientovaných lidí

Mladí lidé procházející coming outem, ať vnitřním nebo vnějším, to je hlavní cílová skupina poradny S barvou ven, jejíž konverzace jsou ústředním tématem této práce. A proto důkladné pochopení právě procesu coming outu považuji za zcela zásadní pro možnost skutečně kvalitního vhledu do těchto online komunikací. Pochopení toho, čím tito lidé prochází, s jakými pocity a překážkami od okolí se mohou potýkat, vede k možnosti pochopit, o čem tyto konverzace jsou, co mohou klienti a klientky od poradny potřebovat či očekávat a co jim poradna může v tomto jejich procesu nabídnout.

Procesem sexuálního vývoje a ukotvování vlastní sexuální identity prochází každý dospívající, a pro všechny z nás je náročnou životní etapou. Tento proces a jeho načasování je dáno přirozenými biologickými procesy každého z nás. První vnímání sexuální přitažlivosti přichází u dívek ve věku 12 let, u chlapců výzkumy ukazují na 14. rok života (Harrison, 2003). Některé výzkumy říkají, že tento vývoj může započít ale ještě mnohem dříve, a to již v deseti letech (McClintock & Herdt, 1996 in Harrison, 2003).

Pro jedince s ne-heterosexuální orientací však tento proces představuje ještě daleko větší zátěž (Spurlock, 2002, Haldeman, 1994 in Harrison, 2003). U této sexuální minority se pro proces objevování, sebeuvědomování a přijímání vlastní sexuální identity ujal termín coming out.

⁶ z anglického originálu: „...and she said: 'Yeah, they are an idiot'—agrees with me and that makes me feel better“

Weiss (2010) tento proces popisuje jako proces kognitivně-behaviorální, který zahrnuje dílčí procesy rozpoznávání, sebepřijímání a schopnost integrace své sexuální orientace do vlastní identity. Tento vývoj ne-heterosexuálně orientovaného jedince čili coming out, je výrazně zasahován fenoménem, který je v literatuře označován jako „internalizovaná homofobie“ (mj. Pitoňák, 2017).

2.3.1 Internalizovaná homofobie a její vliv na proces coming outu

Internalizovaná homofobie je psychologický fenomén postihující specificky osoby s ne-heterosexuální orientací (Frost et al, 2015 in Pitoňák, 2017), kdy dochází ke „*zvnitřnění a ztotožnění se se sociálními negativními postoji k homosexuální orientaci*“ (Weiss, 2010, str. 115). Jedná se tedy o tzv. sebe-stigmatizaci založenou na stigmatizaci homosexuálně orientovaných lidí, která je zakotvena ve společnosti (Pitoňák, 2017).

Ani samotným homosexuálně orientovaným lidem se totiž nevyhýbají stereotypy a předsudky o homosexualitě. Můžou to být „*nechutné scénky na veřejných záchodcích, zženštilý a hysteričtí muži či agresivní a sexem posedlé lesbické ženy*“ (Procházka, 2002, str. 10). A ztotožnění se s homosexuální orientací pak znamená ztotožnění se s těmito stereotypy, a s těmi se většina mladých homosexuálních či bisexuálních chlapců a dívek přirozeně ztotožnit nechce a mnohdy ani nemůže (Procházka, 2002).

Toto právě potom mladým lidem objevujícím svoji (homo/bi)sexuální orientaci brání v jejím přijetí a případně odhalení (Pitoňák, 2013b, Gabiam, Pitoňák 2014 in Pitoňák, 2017). Weiss (2010) proces coming outu označuje právě také jako „*vnitropsychický konflikt mezi internalizovanou homofobií (...) a nově rozpoznáním nebo alespoň podstatně uvědomovaným vlastním erotickým zaměřením*“ (str. 115).

Pitoňák (2017) tento fenomén také označuje jako internalizované sexuální stigma či internalizovaný heterosexismus a uvádí, že může mít mimo jiné vliv na rozvoj duševních poruch u ne-heterosexuálně orientovaných lidí. Pitoňák se ve svých tvrzeních opírá o výzkumy například Williamsona (2000) ad.

2.3.2 Coming out jako ne/končící proces

Typicky se v literatuře coming out dělí do čtyř až pěti na sebe navazujících fází, které vrcholí odhalením vlastní sexuality před svým okolím. V posledních letech se však vyskytují

teorie a výzkumy, které se snaží nabourat tuto představu procesu lineárně po sobě jdoucích fází, který má nějaké jasné zakončení. A přicházejí s tím, že coming out je naopak nikdy nekončícím procesem, v němž se jednotlivé fáze prolínají a daní lidé se v nich posouvají vpřed a zase zpátky (Guittar & Rayburn, 2016).

V této kapitole uvedu oba pohledy na coming out, a to proto, že i jeho rozdělení na jednotlivé fáze považuji za přínosné pro pochopení tohoto procesu. Navíc i novější teorie pojímající coming out jako dynamický proces bez konce se do jisté míry o tyto fáze opírají, pouze rozporují jejich lineární univerzální posloupnost.

Coming out jako končící proces, fáze coming outu

Jedním z možných dělení je dělení na tyto čtyři fáze: Sensitization nebo také Early Awareness, Identity Confusion, Identity Assumption, Identity Consolidation (Harrison, 2003). Velice podobné dělení, ač na pět fází, popisuje například Weiss (2010), ten rozlišuje Precoming out, Vlastní coming out, Fáze explorační, Fáze partnerství a Fáze integrace.

V samotných počátcích daný jedinec prožívá jen jakési první povědomí o vlastní odlišnosti. Tedy právě *Early Awareness*, označení, které používá Harrison (2003). Tato fáze se víceméně shoduje s tou, kterou Weiss (2010) označuje jako **Precoming out**. Dospívající si poprvé uvědomuje, že je v něčem jiný. Poprvé si začíná všimnout přitažlivosti osobami stejného pohlaví, ovšem nedokáže to zatím pojmenovat (Weiss, 2010; Harrison, 2003). A právě tato etapa zpravidla začíná mezi 12 a 14 roky života. Přesný nástup je samozřejmě velmi individuální a v některých případech se může dostavit i výrazně později. (Harrison, 2003)

Druhou fází je podle Harrison (2003) *Identity Confusion* a jedinec tedy prožívá ve svém nitru zmatení a chaos. Není nadále možné ignorovat, co se v něm odehrává, ale ještě není připraven naplno to přijmout. Své pocity a myšlenky drží v tajnosti. Můžou se dostavit pocity viny a studu. Typickou reakcí v této fázi je popírání vlastní homosexuální orientace.

Daný jedinec svou orientaci pečlivě skrývá a potýká se se všudypřítomným strachem z náhodného odhalení. Aby k němu nedošlo, snaží se někdy záměrně o výrazné heterosexuální jednání a projevy. To může být patrné v jeho vzhledu, nebo v tom, jak mluví

o svých vztazích. Mohou začít navazovat náhodné, krátkodobé heterosexuální vztahy. Svě pocity tyto mladí mnohdy usilovně popírají. (tamtéž)

Weiss (2010) hovoří o tom, že jedinec si v této následné fázi, kterou však on nazývá již **Vlastním coming outem** (u Harrison *Identity Confusion*), začíná připouštět zdroj jím pociťované odlišnosti – tedy přitažlivost k osobám stejného pohlaví, ale jeho existenci si nechce připustit, protože pod vlivem heteronormativity to není něco, s čím by on nebo jeho okolí počítalo.

Do této fáze Weiss (2010) řadí velmi častý mezistupeň, a tím je období, kdy tyto lidé označují svou sexuální orientaci jako bisexuální nebo jí považují pouze za přechodné období. Identita bisexuála/bisexuálky může být pro tyto mladé přijatelnější, protože se tím více přibližují společenské normě – „*je přece schopen mít i vztahy s opačným pohlavím*“ (Procházka, 2002, str. 12).

Následující fáze je dle Harrison (2003) *Identity Assumption*. V této fázi se jedinec se svou sexuální orientací začíná smiřovat. Homosexuální orientaci integruje do své identity a může dojít k prvnímu svěřování se blízkým. Na těchto prvních reakcích velmi záleží následný vývoj jedince a přechod k dalším fázím coming outu (tamtéž). Prožívanou intenzitu coming outu a délku jeho trvání do velké míry ovlivňují právě ne/akceptující postoje nejbližších lidí (Weiss, 2010).

Jako závěrečnou fázi Harrison (2003) uvádí *Identity Consolidation*. Jedinec definitivně pojmenovává a přijímá svou homosexuální orientaci a je připraven toto sdělit i svému širšímu okolí. Jeho sexuální orientace začíná hrát roli v různých sociálních situacích, promítá se do mnoha sociálních aspektů jeho života.

Tuto poslední fázi v konceptu Harrison (*Identity Consolidation*), pokud bychom jednotlivé fáze rozdělili takto striktně, Weiss (2010) dělí do třech dalších fází. **Fáze explore**, kdy jedinec se svou nově uvědomovanou sexuální přitažlivostí začíná experimentovat. Toto samozřejmě podmiňuje právě jeho alespoň částečné přijímání vlastní sexuality. V tomto období podle Weisse člověk navazuje první sexuální vztahy, a to někdy i bez hlubší citové angažovanosti. (Weiss, 2010)

Dále **fáze partnerství**, daná osoba začíná první partnerské vztahy. Ovšem objevuje se zde stále přetrvávající nedůvěra k partnerovi/ce, v perspektivu daného vztahu a též obava z reakcí okolí. Poslední fáze, **fáze integrace**, je v podstatě totožná s poslední fází Harrison – dochází k integraci sexuální orientaci do identity dané osoby. Podle Weisse dochází ke stabilizaci hodnotového systému osoby, včetně právě začlenění sexuální orientace do všech důležitých oblastí běžného života. Zároveň však tak, že homosexuální identita již nepřevažuje nad ostatními aspekty života. (tamtéž)

Po ukotvení a integraci své sexuální orientace se objevuje nový druh stresu, který vychází z nutnosti rozhodovat se o odhalení či neodhalení své orientace a s tím spojený strach z reakcí. Jedinec už ví, kým je, a nyní to bude chtít sdílet také se svým okolím, aby nemusel žít ve strachu z nechtěného odhalení a též, aby nemusel zapírat před okolím důležitou část sebe sama. Pokud daný jedinec žije v příliš kontroverzním či nepřátelském prostředí, může v této fázi naopak dospět k tomu, že se naučí své tajemství úpěnlivě skrývat. (Harrison, 2003)

Tento proces vnějšího coming outu, tedy když člověk se svou sexuální orientací seznamuje své okolí (PROUD, 2016), je ovlivněn mimo jiné též tím, že tato odlišnost, potažmo příslušnost k minoritě, na rozdíl třeba od barvy pleti, není na první pohled vidět. Pitoňák (2017) hovoří o tzv. zatajitelné identitě. A člověk tak může mít pocit, že je přeci docela jednoduše schopen tuto svou část dobře skrývat a vyhovět tak očekávání druhých (Procházka, 2002).

Výsledek takového rozhodování ovlivňují též faktory, jako je sebevědomí a sebehodnocení daného jedince, podmínky prostředí, ve kterém vyrůstá apod. Ale je to právě třeba také přítomnost dospělé osoby, která mu poskytuje dostatečnou oporu. (Harrison, 2003)

Skrývání nezměnitelné části sebe může vést k pocitům sociální izolace, nadměrné ostražitosti a strachu z odhalení, k pocitům studu, viny a pocitům úzkosti (Pitoňák, 2017; Harrison, 2003). K úspěšnému zahrnutí homosexuální orientace do vlastní identity pak vůbec nemusí dojít (Harrison, 2003). Riziko ze stigmatizace, diskriminace či šikany stále existuje a tito mladí lidé ho také vnímají. Mayer (2003 in Pitoňák, 2017) hovoří o tzv. očekávaném nepřijetí, se kterým se mladí LGB lidé potýkají. Stejně jako například

strach z toho, že by mohli být nuceni k „léčbě homosexuality“, to nejčastěji rodinou (Harrison, 2003).

Strach z odhalení, nadměrná ostražitost, skrývání se a již výše zmiňovaný minoritní stres může vést nejen k neúspěšnému absolvování psychosexuálního vývoje a nezdařené integraci sexuální identity, ale také mohou rozvinout psychické potíže jako deprese, úzkosti či například závislosti a jiné rizikové chování (o tomto více v kapitole 2.1.4 Psychická onemocnění u LGB lidí a minoritní stres). (Harrison, 2003; Pitoňák, 2017)

V dospělosti mohou lidé s ne-heterosexuální orientací v důsledku výše uvedeného také postrádat dovednosti pro utváření přátelských i partnerských vztahů. Kvůli popírání své orientace se nenaučí navazovat intimní vztahy ve věku, kdy se toto učí jejich vrstevníci s heterosexuální orientací. (Harrison, 2003)

Coming out jako nikdy nekončící proces

Jak už jsem uvedla výše, objevují se ve výzkumu nové hlasy, zatím jich není mnoho, které se snaží nabourat představu, že coming out je jakýsi univerzální proces, ve kterém jdou jedna fáze za druhou a míří k jednomu jasnému cíli.

Zřejmě jeden z nejvýznamnějších výzkumů na toto téma provedli v roce 2016 N. A. Guittar a R. L. Rayburn. Tvrzení, že coming out je procesem bez jasného konce a bez univerzálních lineárních fází, dokládají výpověďmi třiceti participantů jejich výzkumu.

Guittar a Rayburn (2016) tvrdí, že lidé procházející coming outem se různě posouvají v jednotlivých fázích dopředu a zpět. Musí si znovu a znovu ujasňovat svou identitu, znovu zvažovat její odhalení ve svém okolí a špatné reakce je někdy v již překonaných fázích mohou vrátit o několik kroků nazpátek.

Jedním jejich tvrzením o nelinearitě tohoto procesu je například to, že v jednu chvíli by se sice mohlo zdát, že tito lidé dosáhli zdárného konce – jsou sami se svou sexualitou srovnání, a tuto skutečnost zná jejich okolí. Jenomže vždy nám do životů přichází noví a noví lidé. A LGB osoby se musí opětovně rozhodovat, zda chtějí či nechtějí „vyjít s barvou ven“. (tamtéž)

V naprosté většině navíc tyto osoby nebývají „out“ před úplně všemi v jejich okolí. Pokud nejsou veřejně známou osobou, tak toto není prakticky ani možné. Jejich sexuální

orientace je tedy vždy současně odhalená i neodhalená, a to vyžaduje neustále vyjednávání a upevňování své identity v interakci s druhými lidmi. (Mosher, 2001 in Toft, 2020)

Tito lidé tedy prakticky nikdy nemluví o sobě a svém životě zcela automaticky, bez nutnosti přemýšlet o tom, co říkají. Neustále zvažují, s kým mluví a před kým, co říkají, tedy dávají si pozor na to, před kým jsou již „out“ a před kým ještě ne (Guittar, Rayburn, 2016).

Z výpovědí participantů vyplývá, že i v rámci vnějšího coming outu se „musí“ vracet do toho vnitřního. Před každým jednotlivým rozhodnutím říct někomu o své orientaci přemítají, jestli je na to vhodná chvíle, přemítají o možných reakcích a dopadech jejich „vyoutování se“. A procházejí opakovaně novým sebe-potvrzováním své identity. To kdy a jak provést coming out před ostatním se stává ústředním bodem jejich životů. (tamtéž)

V některých případech jde také o opakující se coming outy před jednou a tou samou osobou. Typicky například před rodiči: ti v rámci svých vlastních fází přijímání (budou uvedeny v následující kapitole) mohou jejich minoritní sexuální orientaci popírat (tamtéž). Participantů výzkumu Guittar a Rayburn (2016) hovořili o tom, že jim museli i opakovaně sdělovat a potvrzovat, že jejich sexuální orientace skutečně není heterosexuální.

Jak uvádí například také Weiss (2010) nebo Procházka (2002) a jak jsem již zmiňovala výše v tomto textu, LGB mladí lidé někdy přichází nejprve s tím, že jejich orientace je bisexuální. Někdy je toto „jen“ přechodnou fází a postupně si uvědomují, že jsou přitahováni výhradně pohlavím stejným. Guittar a Rayburn (2016) uvádí, že zejména u mladších generací se stává, že tyto lidé seznamují své okolí právě nejprve s orientací bisexuální, a tudíž, po novém vnitřním coming outu (přijetí orientace homosexuální) opětovně provádí coming out vnější – s novou sexuální identitou.

Toto tedy zcela narušuje koncept po sobě jdoucích fází, jak o nich hovoří například výše uvedené pojetí Harrison (2003). Tito lidé se totiž v jednu chvíli již dostanou do oné poslední fáze, kterou Harrison označuje jako Identity consolidation, a v níž LGB lidé oznamují svou orientaci druhým. Posléze se ale vrací zpět do předchozích fází (v případě konceptu Harrison by to byla fáze Identity Assumption), znovu si ujasňují svou orientaci a tuto nově objevenou integrují jako součást své identity. Nově se identifikují jako homosexuálové. A opětovně přechází do fáze Identity consolidation a oznamování této

skutečnosti okolí. Tedy již podruhé se dostávají na tento pomyslný „konec“ (Guittar, Rayburn, 2016).

Lidé s ne-heterosexuální orientací navíc v každodenním životě řeší i malé detaily, které běžně lidé s většinou sexuální orientací nemusí řešit a zřejmě by je ani nenapadli. Jeden z participantů ve výzkumu Guittara a Rayburn (2016) například hovoří o tom, že na svém autě má umístěnou duhovou vlajku, tedy symbol LGBT+ komunity. Ovšem pokaždé, když se svým vozidlem někam vyjíždí, zvažuje, zda na něm vlajku nechá, či nikoli. A to podle toho, do jakého prostředí se chystá.

V některých případech lidé s ne-heterosexuální orientací v konkrétním prostředí, například část vlastní rodiny, případně celá rodina, nemluví o své sexuální orientaci nikdy (Toft, 2020), zůstávají zde vždy v tajnosti. Někteří dokonce o své orientaci nemluví téměř nikdy s nikým a svou orientaci skrývají. Což je ovšem typické pro časně fáze coming outu dle konceptu lineárních fází. Podle Harrison (2003) by se jednalo patrně o přelom fází Identity Confusion a Identity Assumption, tedy fáze druhá a třetí v jejím pojetí.

Běžné pojetí coming outu také opomíjí, že i samotný vnější coming out má určité fáze vývoje. Participantů výzkumu Guittara a Rayburn například vypovídají, že coming out se museli „naučit“. Sdílet tuto svou pravdu svému okolí poprvé je neobyčejně náročné. S každým další coming outem, jak uvádějí, je to ovšem snazší a snazší. Učí se například zapojit to do běžné konverzace. (Guittar, Rayburn, 2016)

2.3.3 Rodičovský coming out

Vlastní procesem smíření se s homosexuální či bisexuální orientací svého dítěte si musí projít i samotní rodiče. Buť poradna S barvou ven nabízí své služby okrajově i právě pro ně, nejedná se o téma, které by bylo pro tuto práci stěžejním. Významným se stává spíše z pohledu dítěte, které se musí s postoji a chováním svých rodičů k jeho sexuální orientaci vyrovnávat a do rozhovorů to mnohdy jako téma vnáší. Právě proto i tuto problematiku zařazují do teoretických základů pro empirickou část práce, ale nebudu se jí zde věnovat příliš obsírně.

Lidé s ne-heterosexuální orientací mnohdy uvádí, že „vyoutování se“ právě před rodiči je jeden z nejnáročnějších coming outů vůbec (Procházka, 2002; Janošová, 2000). Žádní

rodiče většinou nepočítají automaticky s možností, že jejich dítě bude homosexuální. Musí se proto v počátcích vypořádávat s pocity překvapení či zklamání, a následně se sami vydat na svou vlastní cestu přijetí (Sobotková, 2007; Janošová, 2000).

Stejně jako samotní LGB lidé, i jejich rodiče se vyrovnávají se zvnitřněnými předsudky a stereotypy k homosexualitě, které musí v náročném procesu nahradit realističtějším pohledem na tuto sexuální minoritu (Sobotková, 2007). Jak uvádí například Janošová (2000), rodiče LGB lidí při tomto zjištění musí přehodnocovat své vyhlídky do budoucnosti a své představy týkající se vnoučat a celkově budoucího života jejich dětí.

Prvotní reakce rodičů na coming out jejich dětí je samozřejmě velice individuální. Záleží na mnoha faktorech, mimo jiné na kvalitě vztahů v rodině nebo na tom, zda má syn či dcera stabilní partnerský vztah (McCubbin et al, 1999 in Sobotková, 2007; Janošová, 2000). Reakce může být někdy samozřejmě i velmi extrémní. Jak ale uvádí Procházka (2002), k tomu naštěstí nedochází tak často a typičtější je klidná reakce, po které následuje dlouhé mlčení, případně vyloženě ignorování dítětem sdílené skutečnosti. Coming out může mezi rodičem a dítětem zapříčinit odcizení, jenž je mnohdy i trvalé (Janošová, 2007).

Fáze, kterými rodič prochází, jsou velmi podobné fázím smutku a truchlení Kubler-Rossové (Harrison, 2003): popírání, hněv, smlouvání, deprese, akceptace (Robinson et al., 1989 in Sobotková, 2007; Harrison, 2003). Rodič homosexuálně orientovaného dítěte se totiž též loučí – ztráta možnosti mít vnoučata a stát se prarodičem (nezřídka ovšem jen domnělá ztráta, případně ztráta některých konkrétních představ) i samotná ztráta heterosexuálního dítěte, které je „normou“ či ztráta rodiny, která je „normální“ (Harrison, 2003).

Ve fázi popírání rodič může zažívat pocity strachu a studu. Oznámení této skutečnosti jejich dítětem mohou brát jako projev nevděčnosti (Procházka, 2002). Tyto pocity mohou vést k aktivnímu popírání a ignorování skutečnosti, které před ně syn nebo dcera předkládá. Jejich homosexuální orientaci odmítají s tím, že se jedná jen o „fázi“. Objevuje se též nucení svého potomka k tomu, aby pokračoval v zatajování svých pocitů, potažmo sexuální orientace (Harrison, 2003).

Další fází je hněv. A to hněv k sobě samému i k ostatním. Rodiče touží najít někoho, koho ze vzniku této situace obvinít. To může být třeba homosexuálně orientovaný učitel, který vyučoval jejich dítě ve škole, nebo třeba pátrají po aktech sexuálního zneužívání v dětství (Harrison, 2003). Objevuje se i pocit, že selhali jako rodiče a homosexuální orientaci dítěte dávají za vinu sobě (Harrison, 2003; Procházka, 2002). Svě děti v této fázi mohou vydírat či jinak atakovat a nutit je ke změně své orientace (Harrison, 2003).

V následující fázi, smlouvání, může docházet například k tomu, že se rodiče modlí k Bohu, aby „napravil“ jejich dítě. Ovšem smlouvají mnohdy i s dítětem samotným. Snaží se ho přesvědčit například, aby nadále svou náklonnost ke stejnému pohlaví skrýval před ostatními, nebo aby se to třeba nedozvěděli nějakí další členové rodiny. Případně ho také přesvědčuje, aby se své sexuální orientace „zřekl“. (Harrison, 2003)

Zpracovávání obvykle pokračuje obdobím deprese. Rodič si potřebuje odtruchlit ztrátu heterosexuálního potomka, loučí se též se svou původní představou o budoucnosti svého dítěte. A jak jsem již výše uvedla, prožívá také ztrátu role prarodiče – může jít o domněnku, že ztrácí možnost stát se prarodičem, nebo vnímají ztrátu této role v jejím „tradičním pojetí“. Můžou se začít stranit určitým sociálním situacím, aby se vyhnuli tomu, že by museli čelit nějaké stigmatizaci či diskriminaci. (tamtéž)

A nakonec tedy přichází akceptace/smíření. Fáze přizpůsobení, kdy se rodiče i jiní rodinní příslušníci učí zvládat tuto skutečnost a učí se s ní žít. Tedy nejen identita daného jedince, ale i identita rodiny se tímto mění. Rodina též musí homosexualitu integrovat do své rodinné identity. Bohužel, ne všechny rodiny se do této fáze dostanou. (tamtéž)

To, zda se děti rozhodnou s rodinou tuto skutečnost vůbec sdílet, rovněž záleží na více faktorech, například materiální a finanční závislosti dětí na rodičích (Harrison, 2003), ale také již výše zmíněná kvalita jejich vztahů. Ta je bohužel v těchto rodinách často narušena ještě před samotným coming outem (Janošová, 2000).

Chování „prehomosexuálních“ dětí, tedy těch, kteří později objeví svou minoritní sexuální orientaci, nemusí být totiž vždy tradiční čili v souladu se společenským očekáváním. Především v konzervativnějších rodinách může být již tímto vztah rodičů a dětí narušen. (Janošová, 2000)

3 Empirická část

Nyní se již zaměřím na popis výzkumu samotného. V následující části tedy popíšu proces získávání a výběru dat, která budou zpracovávána, dále pak popis jednotlivých analýz, které byly prováděny a samozřejmě výsledky, které z mého výzkumu vzešly. Empirická část práce bude zakončena diskuzí, kde budou zodpovězeny stanovené výzkumné otázky, jejich odpovědi srovnány se zjištěními z dostupné literatury a pojmenované podněty k případnému dalšímu studiu.

3.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Cílem předkládaného výzkumu je zjistit, jak fungují konverzace, které probíhají v rámci online mentoringové poradny S barvou ven, jež cílí na mladé lidi procházející vnitřním či vnějším coming outem. To znamená ty, kteří objevují svou sexuální orientaci či genderovou identitu, nebo ty, kteří svou orientaci a identitu již znají a nyní se s touto skutečností vyrovnávají a chystají se to oznámit svému okolí.

Poradna mladým lidem procházejícím procesem coming outu poskytuje bezpečné místo, kde mohou klientky a klienti otvírat a probírat témata, o kterých mnohdy jinde mluvit nemohou, nebo mají strach o nich mluvit. Poradna tak poskytuje jakýsi doplněk k jejich přirozené podpůrné síti, která v důsledku uvedených důvodů nemusí být dostačující, jak je uvedeno také v teoretické části této práce.

Mladým LGB osobám může v jejich životech a v jejich přirozeném okolí chybět někdo, s nímž by mohly sdílet to, co ostatní mladí lidé (s heterosexuální orientací) mohou běžně s ostatními probírat. Navíc lidé procházející coming outem řeší otázky a situace, které jejich vrstevníci (ovšem ani dospělí v jejich okolí) řešit nemusí a oni tak nemají, kde se ptát na palčivé otázky, které je trápí a někdy i nadměrně zatěžují.

Mentoři a mentorky, na něž se mladí lidé vstupující do poradny obracejí, nejsou odbornicemi v oblasti psychologie nebo krizové intervence. V tom je tato poradna specifická. To nejdůležitější, co mladým LGB lidem mohou mentorky/ři nabídnout je důvěrný (byť online) vztah a vlastní zkušenost s procesem coming outu.

Na základě těchto předpokladů si v rámci mého výzkumu kladu za cíl zjistit, co se v online písemných konverzacích odehrává, jaké procesy zde mezi mentorovanými a

mentorujícími vznikají, a jak dochází k uspokojení potřeb, s nimiž do poradny mentorování a mentorované přicházejí.

Mým cílem je nalézt, k čemu a jak tento virtuální prostor klienti a klientky využívají, „pro co“ si do poradny přicházejí a co je tím, co od svých mentorujících potřebují. Na druhé straně se budu snažit odhalit, jakým způsobem s klienty a klientkami mentorující komunikují, aby jejich potřeby uspokojili a poskytli jim to, pro co si do poradny přišli. Cílem je tyto procesy popsat a kategorizovat.

V další části analýzy se budu věnovat rozboru zakázek, s nimiž mentorování do poradny vchází, nebo které v průběhu konverzací vznikají. Pozornost budu věnovat tomu, které zakázky poradna, resp. mentorující dovedou naplnit, nebo které naopak naplnění nedojdou. Mým cílem je rovněž předestřít, v čem nenaplnění klientovi či klientčiny zakázky spočívá.

Na základě výše uvedených cílů jsem si stanovila tyto výzkumné otázky:

1. Jak a k čemu využívají klienti a klientky komunikaci s mentorujícími v poradně S barvou ven?
2. Jakým způsobem vedou mentorující komunikaci s klientkami a klienty, a co jim nabízejí a poskytují, aby naplnili zakázku, se kterou mentorování přicházejí?
3. S jakými zakázkami klienti a klientky do poradny vstupují a jak se zakázky vyvíjejí?

3.2 Metodologie výzkumu

3.2.1 Výzkumný postup a metoda

Výzkumnou metodou pro předkládaný výzkum byla kvalitativní analýza dat, tedy poradnou „S barvou ven“ poskytnutých rozhovorů. To znamená, že jsem se přímo na sběru dat nijak nepodílela, pouze jsem s poradnou vyjednávala, jaké rozhovory mi poskytne a za jakých podmínek.

Rozhovory mi byly poskytnuty v Excel tabulkách podle mnou stanovených kritérií. Mým první vymezením bylo: rozhovory týkající se pouze sexuální orientace (tedy nikoli týkající transgender problematiky) klientů a klientek ve věku 11–19 let a ty, které se

v poradně odehrály v roce 2019. Posledním kritériem pak byl počet výměn, tedy počet zpráv, které si mentorující a mentorovaní/é poslali. Ten jsem stanovila na 15–50 zpráv.

Ukázalo se, že takto nastavená kritéria přinášejí nadměrný obnos dat a bylo potřeba jej pro kvalitativní analýzu ještě výrazně zúžit. Z rozhovorů jsem vyjmula především ty, u kterých klienti či klientky nevyplnili vůbec svůj věk. Omezila jsem také rozpětí vyměněných zpráv mezi aktéry konverzace, a to na 30-50 zpráv. A do analýzy jsem také nezařadila rozhovory, které se sice odehrávaly v roce 2019, ale bylo patrné, že komunikace započala již dříve.

3.2.2 Výzkumný soubor

Z výše uvedeného výběru dat tedy vznikl výzkumný soubor, který nyní popíšu. Do výzkumu bylo zařazeno celkem devatenáct rozhovorů. Dvanáct z nich vedly se svým mentorem či mentorkou dívky a sedm z nich chlapci. Ve všech případech se jednalo o rozhovory klientů a klientek, které řeší svou sexuální orientaci. Transgender problematika nebyla do mého výzkumu zařazena.

Nejnižší počet vyměněných zpráv bylo 30 a nejvyšší 50. Průměrný rozsah konverzací bylo 39 zpráv mezi mentorem a mentorujícím. Všechny analyzované rozhovory proběhly v roce 2019. Většina klientů a klientek byla ve věku 15-18 let, a to 14 z nich. Zbylých pět klientů/ek bylo ve věku 10-14 let (konkrétnější informace o věku poradna nemůže poskytnout, protože tato data o klientech/kách nesbírá).

3.2.3 Anonymizace dat

Data, která mi byla poradnou S barvou ven poskytnuta, jsou data extrémně citlivá. Klienti a klientky zde otevírají svá nejnítěrnější témata, navíc v době, kdy je často pečlivě drží v tajnosti. Z toho důvodu nemohou být v rámci této práce zveřejněny celé konverzace ani v případě jejich anonymizace. Naprostá anonymizace totiž není možná.

Jména používaná při prezentaci výsledku jsou smyšlená. Veškeré údaje, které se v konverzacích objevily a byly příliš konkrétní či specifické, tudíž by bylo možné podle nich identifikovat klienta či klientku, byla pozměněna nebo z citace zcela vyjmuta.

Pro lepší čtivost textu mají klienti a klientky přiřazena smyšlená jména, ovšem jméno není uvedeno vždy u každého prezentovaného úryvku textu. A to z toho důvodu, aby nebylo

možné si poskládat dohromady celou konverzaci nebo kontext dané/ho klientky/a. Toto opatření jsem taktéž zvolila pro ještě větší ochranu osobních dat mentorovaných zapojených do mého výzkumu.

3.3 Metoda zpracování dat

Použitou metodou zpracování dat byla kvalitativní analýza. Při analýze jsem se inspirovala především publikací Řiháčka „Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy“ a vycházela jsem zejména z metody zakotvené teorie. (Řiháček, 2016)

V první fázi analýzy dat jsem četla všechny vybrané rozhovory a označovala, co se v nich odehrává ze strany mentorovaných i ze strany mentorujících. Označovala jsem si například okamžiky, kdy klient/ka v konverzaci ventiluje emoce, plánuje si postup coming outu nebo třeba žádá radu. U mentorujících jsem si naopak označovala například, že otevírá klientovi/ce prostor pro urovnání svých myšlenek, pomáhá mu/jí si zmapovat, co se v něm/ní odehrává nebo třeba poskytuje nějaké informace.

V těchto dílčích činnostech, které jsem si zprvu pojmenovávala i různorodě a velmi konkrétně, jsem se pokusila objevit souvislosti a nahlédnout na ně více obecně. Cílem bylo jednotlivé prvky na straně mentorujících i mentorovaných kategorizovat. Pak tedy například z mého původního označení okamžiku, kdy se klient/ka ptá mentorky/a, jak by mohl/a zjistit, co si rodiče myslí o homosexualitě a okamžiku, kdy se táže na zásady bezpečného lesbického sexu, vznikla kategorie „klient/ka chce radu či informaci“.

Analýza toho, jak a k čemu využívají prostor klienti/ky a jak komunikaci vedou mentorující a co nabízí, byla první provedenou analýzou. Její výsledky jsou v kapitolách 3.5 Jak klienti/ky využívají prostor poradny a 3.7 Co mentorky/ři v konverzacích používají.

V druhé fázi jsem potom zkoumala, jak mentorování a mentorované využívají prostor v rámci jednotlivých témat, které jsem v rozhovorech našla. Nejprve jsem si tedy každý z rozhovorů rozdělila na témata, o kterých hovoří – kategorie jsem měla předpřipravené již z prvního čtení rozhovorů a v dalších čteních jsem je už pouze upravovala, přiřadila je k odborným termínům, aby pro čtenáře byla srozumitelná, a jednotlivé části rozhovorů jsem do nich pak zasadila.

V rámci stanovených témat a do nich zasazených rozhovorů jsem pak zjišťovala, co v rámci nich klienti/ky potřebují rozebírat či sdílet. Ukázalo se, dle mého předpokladu, že v rámci každého tématu mají klienti a klientky částečně jiné požadavky a potřeby. Ty jsou uvedeny v kapitole 3.4 Analýza rozhovorů v rámci jednotlivých témat.

Dále jsem se soustředila na obecnější pohled na konverzace. Už jsem nepozorovala konkrétní dílčí výroky, otázky či použité nástroje ze strany mentorujících. Snažila jsem se odhalit hlavní potřebu, kvůli které klient či klientka do poradny přichází. Jaká je jeho potřeba, co postrádá nebo co hledá. Protože jsou data získaná pro tuto analýzu omezená výhradně na to, co poskytují samotné rozhovory z poradny, jedná se v některých případech spíše o odhady, byť na datech založené odhady.

Skutečnou potřebu klienta či klientky jsem usuzovala z toho, jak kupříkladu reagoval na rady či otázky mentorujícího. V některých rozhovorech bylo například patrné, že mentorující se snažil klienta či klientku dovést k tomu, aby si našel odpovědi na své otázky, ale klient na jeho zprávy nereagoval zcela přiléhavě. Ukázalo se, že odpověď na svou původní otázku patrně již má a je například rozhodnutý k nějakému coming outu. Za svým mentorujícím se pak už vrací jen, aby mu oznámil, jak jeho „akce“ dopadla. A takový rozhovor (případně daný úsek rozhovoru) jsem pak označila jako potřebu klienta či klientky nebýt při tak velké kroku sám/sama, ale mít někoho „vedle sebe“, kdyby se něco nezdařilo. Toto je jen ukázkový příklad toho, jak probíhalo hledání zakázek, resp. skutečných potřeb klienta/ky. Výsledky této druhé části analýzy ukazuje kapitola 3.6.1 Orientační určení a popis zakázek.

Nakonec jsem zkoumala, jak se objevené zakázky v rámci rozhovorů vyvíjí. Pozornost jsem zaměřila především na to, zda došlo či nedošlo k naplnění zakázky. Pokud jsem v rozhovoru našla zakázku, která nemohla být naplněna, pozorovala jsem, jak s takovou situací mentorující zacházejí. Věnovala jsem se tomu, jestli například mentor/ka zakázku mírně pozmění, aby potřebu klienta/ky mohl/a alespoň částečně naplnit.

Sledovala jsem také to, jakým způsobem se zakázky v rozhovorech vynořují, nebo co se v konverzaci stane, že zakázka, která být naplněna mohla, k naplnění nakonec dovedena nebyla. Pečlivě jsem rozebírala jednu zprávu po druhé, abych našla bod, kde došlo k onomu zlomu – například kdy klient/ka odchází z rozhovoru nebo přináší nové téma,

protože od mentorující/ho nedostává to, co očekával a pro co do poradny přišel. Výsledky této části analýzy poskytuje kapitola 3.6.2 Rozbor zakázek dle jejich uskutečnitelnosti a jejich vývoj v průběhu konverzací.

3.4 Analýza rozhovorů v rámci jednotlivých témat, s nimiž klienti/ky přicházejí

Následující kapitoly odpovídají hlavním tématům, které se vyskytují v konverzacích s mentory/kami v rámci poradny S barvou ven. Názvy témat, která byla v rámci mé analýzy nalezena, jsem propojila se znalostmi získanými z literatury, a získala tak názvy odpovídající odbornému označení těchto procesů.

Jedná se o tato témata:

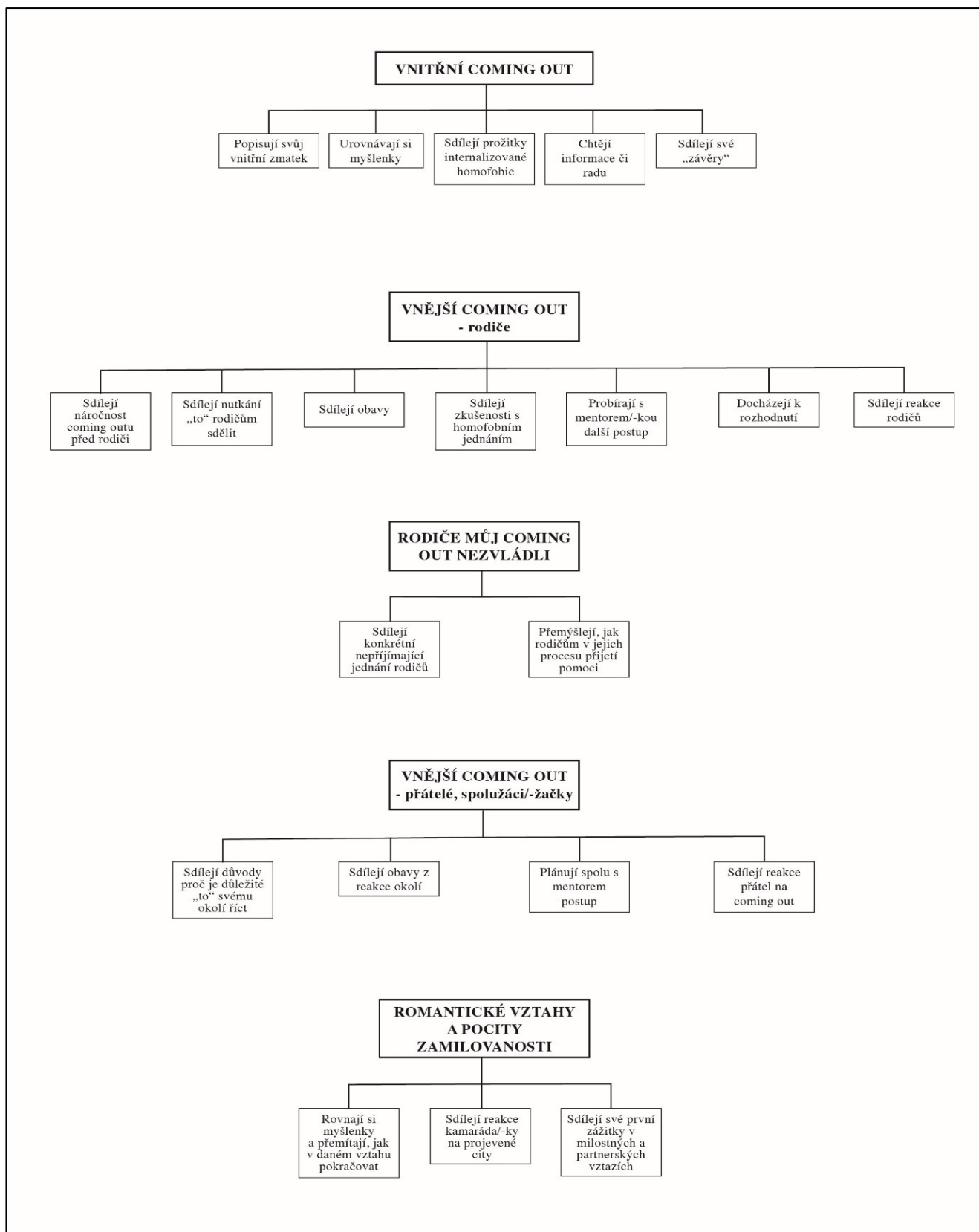
- Vnitřní coming out
- Coming out před rodiči
- Rodiče můj coming out nezvládli
- Vnější coming out před přáteli
- Romantické vztahy a pocity zamilovanosti

V rámci každého tématu jsem pak nalézala, co je tím, co klienti/ky v rámci dané problematiky potřebují, co z toho, co poradna nabízí, klienti/ky uplatňují a o čem mluví, co sdílí se svými mentorujícími. Tím může být například potřeba spolu s mentorující/m naplánovat postup při oznamování sexuální orientace přátelům nebo rodičům, sdílení svých obav, nebo sdílení toho, co se nezdařilo nebo naopak dopadlo dobře.

Schéma č. 1 poskytuje grafické zpřehlednění nalezených témat a v rámci nich probíhajících procesů.

U každého tématu zároveň v úvodu popisují, jak klientky a klienti dané téma otevírají, zároveň spolu s informacemi, kolik klientů/klientek se tomuto tématu věnuje, zda se ho dotýká pouze okrajově či je to hlavní nebo jedno z hlavních témat. Tyto informace uvádím spíše čtenáři pro kontext. Protože z důvodu anonymizace nezveřejňuji celé konverzace, má takto čtenář náhled alespoň na to, jakým způsobem klienti/klientky svá témata otevírají.

Schéma č. 1 (Analýza rozhovorů v rámci jednotlivých témat)

3.4.1 Vnitřní coming out

Z celkového počtu devatenácti rozhovorů bylo v šesti z nich nějakým způsobem načato nebo probíráno téma vnitřního zmatku kolem vlastní sexuality, popř. přijetí sebe sama jako homosexuální/ho či bisexuální/ho. Ve všech šesti konverzacích, které se dotýkají vnitřního coming outu, mentorování toto téma vnášejí jako úvodní/prvotní zakázku.

Všechny klientky a klienti řeší v nějaké podobě možnost vlastní bisexuality. Nikdo z nich nepřichází do poradny s tím, že mu v hlavě běhá, zda není gay/lesba. V této fázi sebeobjevování se všichni tážou sami sebe, zda se jim nelíbí také osoby stejného pohlaví. Jestli vedle toho opačného nejsou schopni nalézt zalíbení i ve stejném.

Mezi konverzace věnující se vnitřnímu coming outu patří také ta Jakubova. Řadím jí ovšem v této kapitole částečně stranou od ostatních, protože Jakub se nachází v jiné fázi tohoto procesu, a to sebepřijetí, akceptování své orientace, vypořádání se s negativními pocity, které na něj v důsledku tohoto sebepoznání dopadají.

Jakub píše: „...spíš hodně lidí okolo mě s tím nesouhlasí s mým způsobem jak být gay a tak a někdy mě napadají otázky, zda třeba nemají pravdu nebo tak. (...) Celá moje rodina je extrémně homofobní, já sám vím že na tom není nic špatného, ale jak jsem v tom vyrůstal a bylo mi vtoukáno do hlavy, jak je to špatné a hřích, tak to ve mně zanechalo takový vnitřní otázky zda li třeba opravdu není...“.

V další části této konverzace Jakub popisuje své uvědomění, že se necítí být klukem a tok hovoru se stáčí tímto směrem spolu s popisem toho, jak proběhl jeho coming out před rodiči a jak se raději stahuje od ostatních do sebe. Jakubův vnitřní coming out je v jiné fázi než u pěti předchozích klientek a klientů. Jakub už si je svou sexuální orientací víceméně jistý a bojuje spíše s přijutím tohoto faktu, s přijutím své sexuality i sebe samého.

Jak už jsem zmínila výše, všichni klienti a klientky přicházející do poradny s tématem vnitřního zmatku kolem své sexuální orientace, toto téma přináší hned v úvodu.

Jedna klientka a jeden klient do poradny, do konverzace s mentorem/mentorkou přichází s jasným dotazem a touhou po jedné „správné“ odpovědi. „Zdravím chci se zeptat jak zjistím nejpřesněji sex. orientaci, nevím jestli jsem gay nebo bisexuál“, zahajuje téma i celou konverzací Jonáš. Podobnou otázku klade už v první zprávě i Jana, ačkoli tuší, že se

táže po něčem, na co jí jiní nemůžou poskytnout odpověď: „*Chci se zeptat, ačkoli si nejsem jistá, jestli existuje odpověď. Jak se ujistím, že moje sexualita je jiná než hetero?*“

Jiná klientka uvádí své téma takto: „*Dobry den, začíná mi v hlavě běhat myšlenka o tom, že bych mohla být i na holky...*“ a od mentorky pak chce získat především více informací, které nemůže jinde nalézt, a které by jí v této její nejistotě trochu pomohly. Stejně jako Anna, která tuto zakázku i svou nejistotu pojmenovává přímo: „*Dobry den, ráda bych touto cestou nasbírala co nejvíce informací, které by mi doufám mohly pomoci s mým vnitřním zmatkem. Nevím zda mi můžete pomoci, ale nehodlám litovat toho, že jsem jako první nezkusila tuto anonymní cestu vyrovnání se s jistými událostmi*“.

Katka, která, jak z této její konverzace s mentorkou vyplývá, přichází především hledat místo, kde by mohla sdílet své prožitky vnitřního zmatku, začíná své téma slovy „*Asi bych začala tím že si nejsem úplně jistá svojí orientací, která je ale nejspíš i nebo jenom na holky*“. Katka celou dobu neklade mentorce žádné otázky, nežadá informace, pouze popisuje své vnitřní pochody, myšlenky a pocity.

Klient/ka popisuje svůj vnitřní zmatek

Intenzivní a nepříjemný pocit vnitřního chaosu a nejistoty je to, co spojuje všechny klienty a klientky, které řeší svůj vnitřní coming out – tedy zkoumají a pátrají, zda jsou přitahováni (pouze nebo také) osobami stejného pohlaví.

Intenzitu tohoto nepříjemného pocitu nejistoty dokládá právě například to, že klienti a klientky mnohdy touží po jednoznačné odpovědi od někoho druhého, jak jsem uvedla již výše. To, že dospívající procházející tímto procesem sebepoznání chtějí po čase především už nějakou odpověď, ať je jakákoli, ilustruje i tato zpráva Jany: „*Asi by mi nevadilo, kdyby to nezmizelo (myšleno homo-/bisexuální orientace). Myslím, že by se tím na mně nic neměnilo. Jistým způsobem by byla úleva vědět, že jsem taková a nemuset nad tím přemýšlet. Neznamenalo by to konec světa, jen bych věděla, kdo jsem.*“

Jana také píše: „*...je to pro mě důležité. Ale bohužel vážně nevím, jak to zjistit. Přesto, že čím víc nad tím přemýšlím, tím se mi to zdá pravděpodobnější, si jistá stále nejsem. A nic jiného, než nad tím přemýšlet, mě nenapadá*“. Zároveň o pár zpráv dál uznává, že toto

sebeobjevování trvá již velmi dlouho: „*Nejsem si jistá, jestli to není jen nějaká fáze, ale už to trvá pár let a nemám pocit, že by to mělo zmizet*“.

Toto také vykazuje více klientů a klientek – již delší dobu, která u některých může být i v řádu let, pozorují, že by jejich sexualita mohla být jiná než většinová, ale nedokáží se přiklonit k jasnému závěru, po kterém ale vlastně touží: „*Mám podezření, že jsem bi, ale pořád tomu nevěřím úplně*“. Jiná klientka také píše: „*Jeden čas už jsem s tím byla nějak tak smířená a teď vůbec nevím*“.

Uvedu ještě jeden příklad, kdy se klientka přibližuje k objevení své sexuality, ale stále nebyla schopna dojít k plnému přijetí: „*Já to mám jakoby tak že mi přijde že se mi střídají dvě povahy, jedna je nějak na holky nebo na oboje (nevím) a je s tím v poho a už by si hledala holku a druhá se za to nesnáší a není si vůbec jistá*“.

S trochu specifickým zmatek bojuje Amélie. Přemýšlí, zda její orientace není bisexuální a dodává: „*Jenže nevím, jestli to není třeba jen proto, že se o to trochu zajímám (koukám se na LGBT filmy, čtu články atd.). Nemůže být moje myšlení tímto ovlivněno?*“

Únavnost tohoto pocitu zmatení podtrhuje Anna (které se líbí její nejlepší kamarádka, ale doufala že brzy se vše zase vrátí do normálu a budou mít vztah jako dřív, což se však nestalo) upřímným sdílením svých pocitů: „*A poslední dobou už to nějak nezvládám a mám pocit, že se všechno se*e (jinak to nazvat nejde)*“

Klient/ka si v konverzaci s mentorujícím urovnává své myšlenky

V konverzaci na téma vnitřního coming outu dále klienti a klientky využívají možnost dávat své myšlenky do slov a formulovat do vět. Poradna pro toto poskytuje bezpečné prostředí a v mentorujících klienti/ky najdou chápající partnery, kteří se sami s takovými myšlenkovými pochody museli dřív vypořádávat.

Velmi typickým tématem je srovnávání prožitků a pocitů k chlapcům a dívkám v jejich okolí, které klienti/ky konečně v přítomnosti někoho druhého mohou verbalizovat. Protože v této fázi coming outu, jak vyplývá také ze zmínek samotných klientů a klientek jejichž mentoringové rozhovory jsem analyzovala, o tomto jejich sebeobjevování většinou vůbec nikdo neví, bojují s ním sami.

„Když se mi líbila holka, tak to bylo skoro stejné, jako když se mi líbil kluk“, píše například jedna z klientek. V jiné části konverzace také uvádí: „Myslím si to, protože mě vždy tak nějak přitahovaly holky. Jedné jsem dala pusku, ale omylem. Zároveň se docela bez problémů dokáží zaměřit na kluky.“

I Jonáš prostor poradny využívá v jedné části rozhovoru s mentorem podobně: *„Líbí se mi holky a kluci. Líbil možná že jsem byl do něj zamilovaný se mi spolužák z bývali školy a celkově kolikrát se mi to stalo. Cítím se sam sebou a skvěle jako Bi ale mam trošku větší preferenci na kluky přijdou mi nevím čím víc sexy“.*

Vztah ke klukům a holkám si také srovnává Anna: *„Nechodila jsem ještě s nikým. Dva roky zpátky tady byl jeden kluk z tréninku, ale z mé strany to byl spíše experiment a z jeho snaha dostat mě do postele, takže z obou stran žádné emoce. Ono spíš jde o to, že když vidím hezký chlapecký zadek tak se třeba i otočím, ale nevím jestli tam někdy prostě bude ta citové rovina“.*

Klienti a klientky si zde formulují i jiné myšlenky, které jim běhají hlavou a vedou je k tomu, že jejich sexualita možná není heterosexuální. Například Katka popisuje své mentorce, proč jí tato myšlenka napadá. *„...protože jsem byla zamilovaná do holky i jsem jako menší měla myšlenky, že třeba: 'jé to je hezká holka škoda že nejsem kluk to bych ji sbalila' atd.“*

Jonáš, vedle svých pocitů k chlapcům, zvažuje také tyto důvody, které ho vedou k zamýšlení nad svou sexualitou: *„Jsem strašný citlivka a empatik, soucitím s gayi, holkami a celkově. Nejsem si jistý jestli porno nějak pomůže s identifikací sexuality. Ale zbožňuji gay, bi, lesbian, straight porna. Přijde mi, že jsem zženštilý typ co má strach z neúspěchu a spoustu věcí, rad se svěřuji vše o sexu a pocitech a naslouchavam. Rad se bavím s klukama ale i s holkama asi si víc rozumím s holkama kvůli romantickým filmům, hudbě jako Lady Gaga. Vcítím se nejvíce do Bi orientovaných postav.“*

Jonášovi úvahy o vlastní sexualitě tedy vychází do jisté míry také ze stereotypizace gayů. S charakteristikami typicky přisuzovanými homosexuálně orientovaným mužům se Jonáš identifikuje a z toho usuzuje též na svou ne-heterosexuální orientaci. Velice podobně

to má také Amélie, i ona u sebe nachází vlastnosti a charakteristiky spojované s lesbami a sama sobě to předkládá jako argumenty pro vlastní bi-/homosexuální orientaci.

„V srpnu jsem se nechala ostříhat úplně na krátko a od té doby si na sobě všímám věci, co tak dřív nebyli. Například: Vždycky jsem naprosto zbožňovala Johnnyho Deppa a je to tak pořád. Možná by se to dalo nazvat i 'platonickou láskou' nebo jak se tomu říká. Jenže se nedávno našel konkurent, respektive konkurentka a to zpěvačka LP. Začínám ji zbožňovat úplně stejně jako Deppa. Pak jsem si taky všimla toho, že se koukám i po dívkách (...). No a jak si všímám takových věcí na sobě, přemýšlím o tom zda je to možné nebo není.“ Takto si své myšlenkové pochody do vět Amélie srovnala.

Později se v konverzaci dostanou s mentorkou též k tomu, že Amélie chodí s chlapcem a mentorka jí umožňuje rovněž pojmenovat si pocity, které v tomto partnerském vztahu prožívá. Protože tato zpráva Amélie dobře ilustruje, jak mentorování mohou využít prostoru pro pojmenovávání si pocitů a urovnávání svých myšlenek, uvedu jí (téměř) celou:

„Nemáme se o čem bavit, ale na druhou stranu je nám spolu dobře. Zkráceně po fyzické stránce jsme spolu šťastní, ale po psychické asi tolik ne. (...) Dost věcí mě na něm štve...což by asi nemělo. Když se např. držíme za ruce, tak to беру tak jako samozřejmost... Žádný pocity.. Jen myšlenky. Většinou, že jsem s ním takhle ráda. Mám ho ráda, ale nevím jestli ho miluju. (...) Ale dokud ho budu vídat, tak se neodpoutám. I přes to, že k němu necítím asi to co bych měla. A je mi to líto. Pak jsem měla ještě jednoho. To bylo spíše kamarádství. Ale každý dotyk ve mně vyvolal motýlky v břiše.“

Následně pak také Amélie popisuje, že do dívky zřejmě ještě zamilovaná nebyla, ale sdílí své prožitky z rozpadlého přátelství s kamarádkou, což pro ni bylo velmi bolestivé a uvažuje, jestli právě to nebylo zamilování.

Sdílení prožitků internalizované homofobie

Dospívající nacházející se ve fázi přijímání vlastní sexuality se můžou potýkat s pocity sebenávisti, s pocity viny či sebeobviňováním. Ve čtyřech z šesti konverzacích týkajících se vnitřního coming outu jsou tyto pocity explicitně popisovány.

Případ Jakuba, který sice už ví, že je gay, ale trpí pocitem viny a strachem z toho, že se dopouští hříchu, jsem uváděla již výše. Také Katky výrok, že má pocit, že se u ní střídají

dvě povahy a „*ta druhá se za to (za to, že by byla lesbou či bisexuálkou) nesnáší a není si vůbec jistá*“, jsem zmínila už dřív. Oba tyto mladé lidi pojí jejich vnitřní boj, kde na jedné straně se již blíží přijetí, ovšem na straně druhé promlouvá jejich internalizovaná homofobie, která v procesu přijetí překáží a vytváří pocit sebenenávisti.

Vysokou výpovědní hodnotu o tom, jaký tito mladí lidé občas svádí boje sami se sebou, má také tento výrok: „*Já jsem chtěla být hetero, ale nejde to, protože se mi líbí holky*“ a jeden další velmi podobný od jiné klientky: „*Doufala jsem, že když to, že se mi líbí budu brát jako fakt, časem se věci zase vrátí k normálu, což se ale nestalo. (...) ...doufala jsem, že zas budeme mít kamarádský vztah, tak jako předtím.*“

Rozdíl v lásce k chlapci a lásce k dívce tvořený společenskou přijatelností popisuje také ve své zprávě Jana: „*Když se mi líbila holka, tak to bylo skoro stejné, jaké když se mi líbil kluk. Ale u kluků mám pocit, že to nevadí, kdežto u holek mám v sobě něco, co mi říká, že to není úplně ideální.*“

Klient/ka chce od mentorující/ho informace či radu

Kromě toho, že někteří klienti a klientky vstupují do poradny s touhou dostat jasnou odpověď na to, jaká je jejich sexualita, sem přichází také s touhou získat informace, které jinde dostat nemohou. A které mohou jejich vnitřnímu nepříjemnému zmatku pomoci. Nebo s touhou znát názor někoho dalšího, moci se s někým poradit.

Například Anna přichází s poptávkou po nějakých relevantních informacích a vadí jí, že na internetu toho nejde moc najít, nebo jí to nevyhovuje. „*Spíš jde o to, že jsem nenašla žádné relevantní materiály jak a kde se seznámit, obzvláště u žen, kde je ta hranice mezi tím když se někdo chová přátelsky a když má zájem. Prostě takové ty stupidní pubertální články, kterých je o heterosex. vztahu plno*“, popisuje například to, co jí chybí.

Na druhou stranu popisuje i to, co tam je, ale v jejím sebeobjevování jí to spíš mate: „*Všechno, co jsem našla na internetu, jsou docela kecy. (...) Kecy jako třeba, že už pomalu ve školce věděli, že jsou jiní, že se jim líbí stejné pohlaví. Nebo, že bisexuálové skoro neexistují, že se jedná buď o lidi co chtějí jen experimentovat nebo co si nejsou schopni připustit, že jsou homosexuály.*“

Nějakou radu, názor či informace hledá také Amélie, která zvažuje, zda její pochybnosti o vlastní sexualitě nejsou dané jen tím, že se zajímá o LGBT komunitu. Píše: „*A proto jsem se taky ptala jestli to, že o tomhle přemýšlím nebo např. koukám i po holkách nemůže být jenom proto, že by mě nějak ovlivnilo to, že se zajímám o LGBT.*“

Klient/ka sdílí své „závěry“

Ve několika případech se téma vnitřního coming outu v rámci konverzace přestane řešit a plynule se přechází k tématu jinému. V jednom případě klientka začne mluvit o tom, že nemá příliš přátel, ve jiné rozhovoru, ačkoli klientka nedojde explicitně k nějakému ujasnění, začíná řešit coming out před rodiči. U Jonáše se zdá, že si vybral téma, kde a jak se seznámit a skrze seznamování s různými lidmi, chlapci i dívkami, objevit, co ho láká.

Amélie řešila, zda to, že začala koukat také po dívkách, nemůže být způsobené tím, že se zajímá o LGBT komunitu. S mentorkou poměrně obsáhle řešila své pocity k chlapcům i dívkám a rozebírala i vztah s chlapcem, se kterým chodí. Nakonec společně docházejí k závěru, který klientka dává do slov takto: „*Máš pravdu. Bude lepší počkat, a čas ukáže.*“

K větší jistotě v průběhu konverzace dochází Jana. Také s mentorkou probírá své pocity k chlapcům i dívkám, sdílí s ní své myšlenky, a mentorka jí poté poradí a doporučí ke shlédnutí filmy s LGB tematikou s tím, že by jí to mohlo také pomoci více si ujasnit, kým je a co se jí líbí.

Po shlédnutí těchto filmů klientka píše: „*Úspěšně jsem našla oba filmy. Vážně se mi líbily a jsem si teď mnohem jistější. (...) U těch filmů jsem si myslela, že by mi rozhodně nevadilo, kdybych měla holku. A vlastně jsem si říkala, že bych ji možná chtěla víc, než kluka.*“ O pár zpráv dál ještě píše: „*Ted' už si jsem docela jistá a za to vám děkuji.*“

3.4.2 Vnější coming out – rodiče

Téma, jak a kdy „vyjít s barvou ven“ před rodiči, sdílení obav, nejistot a očekávání, se objevuje buď jako hlavní či okrajové téma celkem v devíti zpracovávaných rozhovorech.

Jedna klientka a jeden klient toto téma otevírají s poměrně jasnou zakázkou – „*potřebuji s tebou probrat/potřebuji poradit.*“ „*Potřebovala bych pomoci s coming outem v rodině (u rodičů). Naši jsou silní křesťani. (...) Potřebovala bych radu jak je trochu zpracovat nebo nějak naznačit a říct jim, že jsem bisexuál, aby se s tím mohli nějak srovnat*

než začnu s někým vůbec chodit“, začíná náročné téma například Lucka. Dan píše: „*Chtěl bych si s tebou probrat pár věcí ohledně mého coming outu na který se už delší dobu chystám ale nemůžu sebrat odvalu*, a po přiblížení jeho rodinné situace a postojů rodičů k LGBT skupině, pokračuje: „*Proto bych se tě rád zeptal jestli třeba není ještě brzo na můj coming out*“.

Dva z klientů/ek pak toto téma otevírají skrze otázku na coming out mentora/ky. Honza takto zahajuje celou konverzaci: „*Ahoj. Jak se k tvému coming outu postavila tvá rodina?*“ a po odpovědi mentora se dále například doptává, jak dlouho se přemlouval, než to doma řekl. A téměř stejně to udělala i Hanka: „*Ahoj, neruším? Jen bych se chtěla zeptat na tvůj příběh, coming out*“, dále se zajímá, zda mentorka měla strach a dodává, že sama o coming outu před rodiči přemýšlí.

Přímo o radu si říká i Jana, ačkoli ta toto téma otevírá až později v konverzaci. Ptá se: „*Je důležité říct to rodině a přátelům?*“ a vzápětí si sama odpovídá, že říct to rodině, by bylo nejspíš špatné rozhodnutí.

Poměrně jasnou odpověď sama sobě hned při otevírání tohoto tématu dává i Klára nebo Katka. Klára toto téma otevírá větou „*Jestli to doma někdy řeknu bude to hodně těžké protože táta je proti LGBT komunitě*“. Katka dokonce uvádí, že říct to rodině ani nepřipadá v úvahu: „*Btw. říct to doma nepřipadá v úvahu, jsou to homofobové už jen na obrázek duhy*“. Přesto obě dívky toto téma v několika zprávách se svými mentorujícími probírají. Ačkoli zatím neplánují se před rodiči „vyoutovat“, je pro ně patrně důležité toto sdílet.

Metoděj se tohoto tématu dotýká opravdu jen zběžně. Se svým mentorem řeší svůj vnější coming out obecně a v rámci toho se zmíní, že má strach říct to rodičům, protože se často projevují homofobně.

Stázka řeší svůj vnější coming out obecně a v tom se zmíní právě také o rodičích: „*Vůbec si nedokážu představit reakci rodičů. Nevím, jaký názor mají na LGBTQ+*“. Toto se pak v určité fázi konverzace stane jejím velkým tématem – posuzuje různé zkušenosti se svými rodiči, jejich výroky k LGBT minoritě apod. a snaží se dobrat k tomu, jak by její případný coming out mohli zvládnout.

Klient/ka sdílí výjimečnou náročnost coming outu před rodiči

Z výpovědí klientů a klientek vyplývá, že coming out před rodiči je pro ně neobvykle náročnou a stresující situací. Všichni klienti a klientky, které coming out před rodiči v poradně řeší, uvádí, že před kamarády/kami se již „vyoutovali“ (případně že tuto možnost nevidí tak „katastrofálně“), ale stále sbírají odvahu říct to rodičům. *„Já právě přemýšlím, jak to třeba říct rodině, přátelům už to říct dokážu, ale rodina, to je horší“*, píše například Hanka.

Honza toto pojmenovává velmi explicitně: *„já se jako přiznal už většině nejbližších přátel a staršímu bratrovi. Ale prostě mi přijde, že rodiče jsou prostě ten největší level“*. A podobně to vystihuje i Klára: *„Určitě to bude jedna z nejtěžších věcí co jsem za život musela udělat. Je to pro mě hodně těžké, opravdu se bojím reakce“*. Důvody, proč dospívající LGB lidé vnímají coming out před rodiči jako tolik zátěžový, se objasní mimo jiné v následujících podkapitolách.

Klient/ka sdílí své nutkání a potřebu konečně „to“ rodičům říct

„Chtěla bych mu to říct abych se pořád nemusela za něco schovávat a vymýšlet výmluvy“, píše jedna z klientek, když spolu s mentorkou probírá, jestli je dobrý nápad oznamovat svému otci, že její sexuální orientace je bisexuální. Později v konverzaci ještě sdílí: *„mám chvíle kdy na to vůbec nemyslím, ale mám chvíle, kdy jsem fakt malilinkatej kousek od toho mu to říct“*.

Silnou potřebu toto důležité téma s rodiči už sdílet bijící se s velkým strachem, velmi dobře ilustruje také tato výpověď klienta: *„Tak jsem to i plánoval že jim to řeknu až na nich nebudu závislý, ale poslední dobou mám prostě potřebu už to říct.“* *„No měl jsem pár záchrěvů odhodláni jim to říct, ale rychle přešly“*, uvádí Dan, který se odhodlává ke coming outu před rodiči, ale brání mu v tom strach, že by ho později nepodpořili ve studiu na vysoké škole.

I Honza své rozhodnutí to přeci jen říct, ačkoli kvůli homofobním výrokům svého otce má velký strach, jaké budou reakce, doprovází výrokem: *„Nevím vůbec proč, ale mám chuť jim prostě říct to co jsem“*

Klient/ka sdílí obavy

Prostor poradny mentorování využívají také ke sdílení svých obav souvisejících s „vyoutováním se“ před rodiči. Někteří z klientů a klientek vyjadřují dokonce obavu o svou budoucnost či finanční a jiné materiální zajištění. Dan se například bojí, že by ho rodiče nechtěli finančně podpořit při jeho dalším (vysokoškolském) vzdělání: *„Bojím se že to nevezmou dobře a střepou mně co nejdřív budou moct což by mi mohlo zabránit ve studiu vysoké školy“*, ale nezastírá, že má také strach, že ho rodiče přestanou respektovat.

Vyloženě o střechu nad hlavou se v souvislosti s coming outem rodičům bojí i Katka, ta píše: *„Ale to už bych musela mít třeba finanční jistotu a možnost nějakého bydlení protože půjdu z domu“* a vážnost svého tvrzení podtrhuje tím, že by to nebylo poprvé: *„Schopný mě vyhodit by byli určitě protože už se to párkrát stalo (vždy jen na jednu noc) třeba se hádáme (...) tak mě chytne za triko a vyhodí mě z domu a zabouchne a nazdar!“* O něco mírnější obavy se pak týkají také toho, že by jí nutili kvůli ne-heterosexuální orientaci navštěvovat psychologa nebo křesťanský tábor: *„Podle mě by mně táhly k psychologovi nebo do takovýho křesťanskýho tábora co u nás dělá církev aby mě 'napravily'“*.

Některé klientky vyjadřovaly strach z toho, že jejich vztah s rodiči po tomto sebe-odhalení již nebude stejný. *„Upřímně se nejvíce bojím toho, že se na mě začnou dívat jinak.“*, píše Hanka, a i ona později sdílí strach, že se jí někdo bude snažit měnit: *„Tatka by to možná mohl vzít snad dobře, ale u mamky mám strach, že bude naštvaná, přestane se mnou mluvit a bude se mě snažit změnit“*.

Obavy o to, co to udělá s rodinnými vztahy vyjadřuje také Lucka: *„Ono by mi to zatím nevadilo, ale mám strach, že když začnu chodit s holkou tak mě naši absolutně odsoudí“*. Jana své obavy vyjadřuje takto: *„A u rodiny si myslím, že je to špatný nápad, protože můj bratr to považuje za nepřirozené a nadává jen cokoli zmíním a mí rodiče se k tomu nikdy nevyjádřili, takže si nejsem jistá, ale asi by si mysleli, že jsem se zbláznila.“*

Lucka také opakovaně pojmenovává svůj strach, že svého otce zklame. *„Mám ještě dvě nevlastní dospělé sestry, ale obě tátu hrozně zklamali a někdy jsem i slyšela, že se táta baví o mě jako o jediné plnohodnotné dceři na kterou ve všem spoléhá, že ho nezklame. (...) Upřímně myslím, že by byl zklamáný“*, píše Lucka například.

Stázka uvádí, že vztah s rodiči má velmi dobrý a to je právě zdrojem jejich největších obav: „*Vztah s rodiči mám dobrý a možná proto je můj strach vážně velký...asi aby to nezkazila nebo tak.*“

Klient/ka sdílí zkušenosti s homofobním jednáním svých rodičů

S výjimkou jediného se ve všech rozhovorech, které se nějak dotýkají coming outu před rodiči, klienti a klientky svěřují také se zkušeností s homofobními komentáři a nevybíravými narážkami svých rodičů k LGBT+ minoritě.

„*Kdykoli přijde jen lehce na téma homosexualita nebo tak tak mi říkají, že takový lidi jsou chudáci a mám se jim vyhýbat obloukem*“, píše například Lucka. K tomu ještě dodává: „*Vždy když o tom lehce začnu mluvit tak naši hned začnou, že takový lidi jsou nemocní a nemůžou za to, ale já s nima nemám mít nic společného*“

Katka své rodiče vystihuje slovy „*jsou to homofobové už jen na obrázek duhy...*“. Později v době, kdy je v kontaktu s mentorkou, prožije, jak sama uvádí, velmi nepříjemný zážitek s otcem, který popisuje takto: „*...vedle nás na pláži přišel gay couple. A taťka na ně nadával (nebyli češi takže to naštěstí neslyšeli)*“ a v závěru své zprávy to uzavře velmi ostrým komentářem ke svému otci: „*takže potvrzeno a potvrzeno tatínek je fakt VELKEJ ZAS*ANEJ HOMOFÓB*“.

Dan popisuje svou zkušenost s názorem své matky na ne-heterosexuální menšinu takto: „*Třeba když se mamka dívala na ten přenos kde se jednalo o legalizaci homosexuálních snatků tak souhlasila s paní která říkala že to potom můžou uzavírat snatky zofilové a zvířata a pedofilové a děti*“.

Klára své mentorce sdílí obavy z coming outu před rodiči a uvádí, že „*táta je proti LGBT komunitě a pokaždé když vidí na ulici gaye říká že je to hnusný*“. Velmi podobně se vyjadřuje i otec Metoděje, který se i před ním vyjadřuje ke gayům slovy „*Tohle je taak nechutný. Ještě že my máme štěstí na normální děti.*“ „*A máma s ním souhlasí*“, dodává Metoděj.

Honzovi jeho matka svůj postoj k tomu, kdyby by byl gay, v podstatě již předstřela. „*Jako že (rodiče Honzy) nechápou jak něco takového může existovat a mamka mi v podstatě jednou řekla, že by to nedávala, kdybych jí řekl že jsem gay...*“

Jedna z klientek, Stázka, se v reakcích svých rodičů na ne-heterosexuální minoritu nedokáže dobře zorientovat, jejich reakce jsou velmi protichůdné, a přitom zároveň v některých případech velmi ostré. Uvádí například: „*Vždycky když je v televizi nějaká postava třeba gay, mají poznámky typu „Ježíš to je teplouš“, zároveň jsem ale zmatená z toho, že jednou u nějakého filmu táta řekl mámě „Tak co má dělat, když se tak narodil“.*

V tomto duchu se odehrává několik klientčinych zpráv – zvažuje komentáře svých rodičů, které zaslechne nejčastěji při společném sledování nějakého filmu či reportáží s LGBT+ tematikou. Později v rámci konverzace také s mentorkou probírá právě to, na které filmy by se mohla se svou matkou společně podívat, skrze které by toto téma mohly otevřít a ona se v jejich postojích mohla lépe zorientovat.

„Ještě jsem si vzpomněla, že ve zprávách bylo něco o dvou ženách a byl tam i rozhovor s jejich synem. Ptali se ho, jestli to že vyrůstal bez otce a s 2 mámami nějak ovlivnilo jeho orientaci. On odpověděl že ne, že v tom má jasno, že je heterosexuál. Táta na to: 'No určitě, to vidím...' a když jsem řekla že proč by to mělo vadit a nějak to toho syna ovlivnit, když se mají rády. No a on řekl něco jako: 'No tak ať spolu jsou, když se mají rády, ale ať nemají děti ne? Mělo by to mít určitou hranici'“, sdílí například Stázka jeden ze svých odvážných pokusů pochopit postoje svých rodičů.

Klient/ka probírá s mentorem/kou postup

Jistě nepostradatelnou součástí těchto rozhovorů je také to, že klientky a klienti mají možnost s mentorujícími probrat, jak přesně by mohl coming out vypadat. Často jim mentorující nabízí různé možnosti jako napsat to rodičům formou dopisu či emailu, nebo nahrát pro ně video, ve kterém jim tuto skutečnost oznámí.

Seznamují je také s možností říct jim to těsně před tím, než někam odjedou (například na tábor), aby poté měli rodiče nějaký čas tuto informaci vstřebat, než se o tom začnou společně bavit. Mentorující a mentorovaní spolu též probírají, jestli bude lepší říct to oběma rodičům, nebo spíše jen jednomu z nich a kterému.

Klára si díky otázkám své mentorky ujasňuje: „*Myslím, že to řeknu nebo napíšu první mamce, možná až pojedou v březnu na tábor“*. Později to ještě dále rozvažuje, a také to sdílí

s mentorkou s přáním, znát i její názor: „*Mamce i tátovi to možná sdělím formou videa. Co myslíš?*“

Jiná klientka, Hanka, by naopak ráda rodičům nejprve něco jen naznačila. Ptá se své mentorky: „*Nevíš třeba, jak bych to mohla nějak naznačit? Zatím jim to nechci říkat přímo.*“ Podobný postup si plánuje i Stázka: „*Myslím, že postupně je připravovat (nebo alespoň mamku) na můj coming out, třeba pomocí filmů, je dobrý způsob.*“

Lucka přichází ještě s dalším nápadem, jak si svůj coming out před rodiči co nejvíce usnadnit: „*Napadlo mě, že jak bude u nás moje nejlepší kamarádka (jedinej člověk komu jsem to zatím řekla, a ta mě hrozně moc podporuje) tak že by mohla sloužit jako moje psychická podpora*“, a dále si v přítomnosti své mentorky pojmenovává zvolený postup: „*první našim vysvětlím co je to vůbec bisexual, protože mám takové tušení, že ani neví že to existuje, no a pak jim to řeknu.*“

Klient/ka dochází k rozhodnutí

Ve třech z osmi rozhovorů, v nichž se v různé míře objevilo téma coming outu před rodiči, nakonec došlo k rozhodnutí coming out provést. Situaci a rozhodnutí Kláry a Lucky jsem již nastínila výše – obě si spolu s mentorujícími ujasnily, že to udělat chtějí a jaký postup přesně zvolí.

Velmi zajímavou byla cesta k rozhodnutí u Honzy. Ačkoli klient popisoval nepříjemné komentáře jeho otce k LGBT+ minoritě a s mentorem si pojmenovávali rizika, která z jeho coming outu plynou, Honza nakonec píše: „*Každopádně mám tento týden maturitu a rád bych jim to po složení zkoušky řekl.*“. V následující zprávě o 9 dnů později již mentora informuje, že to oznámil matce.

Ve třech případech dojdou klientky k závěru, že nyní na toto sebeodhalení není vhodná doba. Jednou z nich je Katka, která o variantě rodiče se svou sexuální orientací seznámit téměř ani nepřemýšlí ze strachu, že by byla vyhozena z domova, či „dotažena“ k psychologovi (jak jsem uváděla již výše). „Vyoutování se“ rodičům hodí jako špatný nápad.

Takto to uzavírá i Jana. Ta píše: „*Přemýšlela jsem ještě, že bych to řekla rodině, ale na jednu stranu mám pocit, že to nemusí vědět, protože by to stejně nepochopili. A bylo by to akorát pro všechny divné. Asi si počkám a možná jednou.*“

Poslední z těchto třech klientek, Stázka, se svou mentorkou poměrně zdlouhavě rozebírá, jak by na její coming out asi mohli rodiče reagovat. Sdílí různé zkušenosti se svými rodiči a jejich výroky k LGBT+ minoritě, mentorka jí dává tipy na filmy s LGB tematikou, které by u nich doma toto téma mohly otevřít. Na coming out se ale zatím necítí být připravená: „*Každopádně si zatím vůbec nedokážu představit, že bych to rodičům řekla.*“

Dva klienti k žádnému jasnému závěru v průběhu konverzace s mentory/kami nedochází, téma zůstává otevřené. Dan začne s mentorkou řešit jeho nadcházející schůzku s chlapcem, s nímž se seznámil na online seznamce. A Metoděj začne sdílet svůj nepříjemný coming out před bratrem, jeho vztah s kamarádem a další témata.

Klient/ka sdílí reakce rodičů

Nepochybně důležité je pro klienty a klientky také to, že mají prostor, kde se můžou s někým podělit o to, jak rodiče toto odhalení svých dětí přijmuli. „*Zdá se že v klidu*“, píše například Honza svému mentorovi, „*přijala to, ale tak nějak prostě říkala že vůči tomu má averzi a jestli si uvědomuju že to budu mít v životě těžké*“.

Jedna z klientek, která se ke coming outu před rodiči rozhodla, se k němu nedostala v době, kdy probíhala konverzace s mentorkou, takže ke sdílení reakcí rodičů již nedošlo. Druhá z nich se „vyoutovala“ v průběhu komunikace se svou mentorkou a reakce její matky byla velmi špatná. Tato část klientčiny konverzace s mentorkou je proto zařazena v následující kapitole „Rodiče můj coming out nezvládli dobře“.

S příjemným závěrem se setkala Hanka, jejíž matka se k tomu nakonec dovtípila sama: „*Ví to rodiče i brácha. Mamka na to přišla sama. Sama za mnou přišla, že neví, proč se jí to bojím říct. Nic na tom není a má mě pořád stejně ráda. Dokáže o tom se mnou úplně normálně mluvit, třeba včera říkala, že vlastně bude mít v budoucnu dvě snachy (protože mám brácha), nebo se mě třeba ptá, jestli se mi někdo líbí a tak. Je to úleva, že nemusím lhát o klucích. Je to super, mám tu nejlepší rodinu.*“

3.4.3 Rodiče můj coming out nezvládli

Situaci, kdy se klienti a klientky dostali kvůli odhalení vlastní ne-heterosexuální orientace do konfliktu se svými rodiči, sdílí čtyři klienti či klientky v rámci devatenácti analyzovaných rozhovorů.

Tři z těchto klientů a klientek do konverzace již vstupují s tím, že jejich coming out doma proběhl. Julia a Bára toto téma přináší v úplně první zprávě. Jakub se o neakceptování jeho sexuální orientace rodiči zmiňuje až později v komunikaci s mentorem. V případě posledního z rozhovorů, který se dotýká nepřijímající reakce rodičů na coming out svých dětí, se jedná o coming out, který proběhl v době probíhající konverzace klientky se svou mentorkou.

V tomto případě se klientka zpočátku s mentorkou radí a rozebírá, jak rodiče na tuto informaci dopředu připravit, poté sdílí svou zkušenost s jejich homofobními postoji a rozhoduje se, zda to říct rodičům oběma nebo jen jednomu z nich.

Po zprávě, která obsahuje její rozhodnutí (a plán) to doma oznámit, se ozývá mentorce znovu po necelém měsíci a píše: *„Mámě jsem to řekla, ale tátovi ne. Máma mi zakázala to říkat tátovi, že by byl strašně zklamaný a nerozchodil by to. Reakce mámi nebyla nejlepší, ale za tu dobu co píšu tak to zase několikrát padlo jako téma k diskuzi a myslím, že se jí to nějak začíná usazovat v hlavě a začíná se s tím smiřovat.“*

Bára, jak jsem již uváděla výše, tímto začíná celou konverzaci. Píše: *„Zdravím, už tři roky vím že se mi líbí jen holky a před nedávnem jsem to řekla mamce. Mamka mi tvrdí že je to jen fáze a já nevím jak jí vysvětlit že to tak není. Mamka byla s homosexuály vždy v pohodě, a proto jsem se toho nebála ale najednou otočila a chová se tak jako by jí to vadilo. A já nevím co s tím. Snad mi pomůžete vy. Děkuji.“*

Julie v první zprávě sdílí svou náročnou situaci, kterou prožívá kvůli tomu, že se zamilovala do své učitelky. Vedle toho ale také píše: *„V rodině to nevzali moc dobře a pořád mi říkají, že to není normální.“*

Jakub bojuje s pocity sebeobviňování a strachem, zda jeho zájem o muže není hříchem. K reakci rodičů na jeho coming out říká: *„Rodiče jsou věřící a tohle vůbec neberou, takže při pokusu jim říci, jak to mám to dopadlo katastrofálně.“*

Klient/ka sdílí konkrétní nepřijímající jednání rodičů

Klienti a klientky, kteří toto téma vnášejí do konverzace v poradně, se potýkají ze strany rodičů s různými formami popírání, rozmlouvání či manipulace. A výjimkou nebyly ani nadávky nebo vydírání. Díky komunikaci se svými mentory a mentorkami se s touto náročnou situací nemusí potýkat sami. Mohou své trápení, které se jim děje s jejich nejbližšími lidmi, na nichž jsou existenčně závislí, sdílet.

Jakub popisuje reakci svých rodičů takto: *„Je to pár let zpět a je to pořád stejný, vlastně dopadlo to tak, že řekli, že je to natolik nechutný mít někoho takového doma, že budou dělat, že to tak není, a sestra je stejná. (...) řeči typu – zlo na světě je a nechutenství taky, ohavnost, takový svět je byl a bude.“*

Nejrozsáhleji tuto velmi nepříjemnou zkušenost se svými rodiči sdílí klientka, která se rodičům, resp. matce „vyoutovala“ v průběhu své komunikace s mentorkou. Tato klientka tedy sdílí svou aktuální situaci doma a její vývoj. Reakce klientčiny matky je extrémní, uvedu zde proto několik ilustrativních výpovědí klientky, protože mají, dle mého, vysokou výpovědní hodnotu, co se týče toho, s čím vším se mohou dospívající s ne-heterosexuální orientací někdy potýkat, v čem někdy musí žít a tím pádem, s čím také mohou přicházet do poradny.

Klientky výpovědi jsou však zároveň natolik detailní a v některých místech natolik specifické, že museli být v rámci anonymizace buď mírně upraveny nebo parafrázovány. Vzhledem k opravdu vysoké citlivosti tématu v tomto případě také nezmiňuji jméno klientky, byť jde o jméno smyšlené, aby tyto úryvky jejich zpráv nemohli být spojovány s dříve (nebo později) zmíněným, čtenář neměl k dispozici celý příběh této dívky, a tím bylo dosaženo co nejvyšší míry anonymizace.

Klientka zprvu měla pocit, že se s tím její matka možná začíná smířovat. Zhruba po měsíci a půl ale píše: *„Máma se zase od té doby úplně změnila a dost mi za to nadává. (...) Jde vidět jak se s tím nemůže smířit, panikaří a snaží se mi vtlouct do hlavy jak moc je to špatné a že si tím zničím život atd...“*

Zhruba po dvou měsících a půl od coming outu jí matka například začala vyhrožovat, že pokud se nebude chovat „reprezentativně“ nebude od ní již dostávat žádné peníze.

„Začínám mí tak trochu pocit, že se s tím nesmírím, protože se s tím nechce smířit a že mě začíná nemít ráda čím dál tím víc.“, píše dívka.

A reakce klientčiny matky se opravdu postupně přiosτρují. Již několik měsíců žije dívka v této extrémně náročné atmosféře s manipulacemi, vydíráním i nadávkami. Musí se vypořádat s všelijakým nátlakovým jednáním ze strany matky, slychává o tom, jak jsou ne-heterosexuálně orientovaní lidé nechutní a odporní. Dívku nutí k tomu, aby svou sexualitu skrývala a stýkala se s chlapci. Nutí jí také k návštěvě sexuologa a psychologa.

Klient/ka přemýšlí, jak rodičům v jejich procesu přijetí pomoci

Zajímavé je, že klienti a klientky se několikrát v poradně také snažili spolu s mentorem/mentorkou vymyslet, jak by rodičům ve zpracovávání této skutečnosti mohli pomoci, jak by s nimi o takovém tématu měli a mohli mluvit.

Jedna klientka například píše: *„Konkrétně bych chtěla rozebrat to jak si s ní o tom promluvit tak aby mě nějak pochopila“*. Ke své matce vyjadřuje také pozoruhodné pochopení: *„Vím že si to asi musí v hlavě srovnat ale přeci jen možná by pomohlo kdybych si o tom s ní promluvila?“* Zároveň však sdílí, že vůbec netuší, co by jí mohla vlastně říct, protože jejich vztah je velmi komplikovaný.

„Já si myslím, že by pomohlo, kdyby si s mámou promluvil někdo z homosexuálního páru, který už má rodinu a třeba adoptované děti. Prostě aby to nebylo jen z mé strany, ale aby máma věděla, že to není nic tak špatného a že se s tím dá žít normální život.“, objevuje se například v jedné konverzaci.

Dokonce i klientka, jejíž matka měla tolik nepřijímající reakci, jak je popisováno v předchozí kapitole, jí chce především pomoci to celé nějak překousnout. Uvažuje o tom, že nikomu dalšímu to již nyní říkat nebude a *„budu se jen soustředit aby se s tím smířila máma“*, píše dívka.

3.4.4 Vnější coming out – přátelé, spolužáci/žačky...

Coming out před přáteli, známými či spolužáky/spolužačkami je samozřejmě stejně jako coming out před rodiči coming outem vnějším. Přesto jsem pro tyto dvě podskupiny vnějšího coming outu vytvořila v rámci této práce dvě samostatné kapitoly. Tyto dva kroky v životě dospívajících leseb, gayů a bisexuálu jsou totiž (jak ukazuje už i sama kapitola

1.1.2 Vnější coming out – rodiče) natolik odlišné, že je nelze v této části analýzy zpracovávat společně.

Svému coming outu před přáteli se z devatenácti klientů/klientek, jejichž konverzace jsou v rámci této práce analyzovány, věnovalo v různé míře osm z nich.

Někteří klienti a klientky téma uvádí sdílením toho, komu již tuto skutečnost oznámili, zda a jak jim to pomohlo a jak jejich kamarádi a kamarádky reagovali. Lucka například píše: „Řekla jsem to svojí nejlepší kamarádce a ta mi pomohla se s tím vypořádat a moc mi pomáhá“. „Víš to jenom moje spolužačka a chci to říct i klukovi který se mi strašně líbí“, píše Ondra.

„Dobrý den, je mi 13, jmenuji se Tomáš a sem bisexuál ale nevím jak to říct svému okolí, poradíte mi?“, takto zahajuje téma i celou konverzaci další klient. Přímou radu si také říká klientka Jana. „Myslíte, že bych to měla říct kamarádům?“, ptá se.

Metoděj hned v první zprávě zmiňuje i strach, který se mu s tím pojí: „Pomaloučku jsem si začal uvědomovat, že jsem gay. Ještě jsem se ale nevyoutoval a bojím se reakce okolí.“ A například Stázka začíná těmito slovy: „No...řekněme, že mám asi takový ten klasický problém s coming outem. Jsem bisexuál“. Po doptávání mentorky pak „klasický problém“ objasňuje: „No ráda bych to někomu řekla...“.

Klient/ka sdílí důvody, proč je pro něj/ní důležité „to“ svému okolí říct

Asi nejčastějším a nejtíživějším důvodem, proč se konečně odhalit svému okolí, je nepříjemný pocit plynoucí z neustálého skrývání, přetvářování a strachu z neplánovaného odhalení: „Nebaví mě to přede všemi ostatními zkrývat, připadám si jako lhář“, nebo „Někdy mám pocit, že mu (myšleno otci) lžu“, jsou některé z výroků klientů a klientek.

Na dotaz mentorky na coming out klientky před jedním konkrétním kamarádem tato klientka například odpovídá: „Je to pro mě jistým způsobem důležité. Myslím, že toho spolu řešíme hodně a asi bych si i o tomhle s ním chtěla promluvit. (...) ...takže bych byla uvolněnější, kdyby to věděl.“ Stázka popisuje své pocity kolem vnějšího coming outu takto: „Ráda bych to někomu řekla...protože jinak sama ze sebe zešílím.“

Jiná klientka popisuje své uvědomění, že sdílení této důležité části vlastní žité reality, může přinést úlevu: „Kamarádkám jsem to řekla na táboře, protože jsem byla úplně na dně

a docela mi to pomohlo.“ A trochu odlišný důvod, ačkoli to není jediným důvodem, má Metoděj: „A taky proto, že po mně kouká poslední dobou jeden kluk, a mě se taky líbí, ale asi to neumím dát tak najevo“.

Klient/ka sdílí obavy z reakcí okolí

Úplně všichni klienti a klientky, kteří mají touhu konečně svému okolí říct, kým jsou – tedy že jejich orientace je jiná než většinová, se potýkají se strachem z reakcí okolí. Velmi pečlivě zvažují, komu to řeknou a komu ne, přemýšlí a strachují se, zda o daného člověka přijdou, nebo to jejich kamarád/kamarádka unese.

„U jednoho kamaráda se toho (myšleno sdělit mu svou ne-heterosexuální orientaci) docela bojím, protože u něj stačí málo, aby se naštvál, takže si ho nechávám na konec. Není to sice tak, že by mu to vyloženě vadilo, ale nevím, jestli by snesl, že s takovým člověkem kamarádí“, popisuje své obavy Jana. Zároveň však zvažuje: *„Ale když by mě nebral takovou, jaká jsem, tak by to stejně nebylo moc dobré přátelství“.* Janě to přináší jistou úlevu, ovšem i tak by to znamenalo přijít o důležitý přátelský vztah.

Lucka například vyjadřuje strach nejen z nepřijetí, ale také z možného popření této skutečnosti ze strany druhých. Aby se tomuto vyhnula, svůj coming out plánuje takto: *„Dost přemýšlím, že bych jí (kamarádce) to řekla příští rok. Přece jen už budu moct mluvit v řádu roku a pár měsíců. Když bych jí to řekla teď tak bych mluvila v řádu pár měsíců, tak mi přece jen přijde lepší, že když řeknu, no už to vím rok a pár měsíců, tak to zní i lépe a uvěřitelněji.“*

Jiná z klientek, Stázka, velice dobře svým sdílením ukazuje, jak chatrná může být sebejistota dospívajících při jejich plánovaném coming outu, a jak náročné a zátěžové může být pro tento krok se odhodlávat. Stázka píše: *„Jedné kamarádce jsem to byla fakt odhodlána říct, ale pak řekla něco jako 'Pamatuješ jak jsem si myslela, že je Petra teplá? To byla sranda'. Byla to jen sranda a myslela to v dobrém. Víím, že ta kamarádka by to vzala asi v pohodě. Nicméně ta odvaha rychle zmizela.“*

Klienti a klientky se velice často jako první svěřují někomu, kdo svou orientaci též vnímá jako menšinovou. Například Ondra píše: *„Řekl jsou jí to v pátek jenom kvůli tomu, že mi ve čtvrtek řekla že je pansexuál a já si řekl, že ona to asi pochopí, a naštěstí to vzala dobře.“.* Také Katka se svěřila své kamarádce, která o své sexuální orientaci přemýšlí a

netají se tím: „...ona je totiž taky (asi) v Lgbt komunitě, takže s tím v poho fakt je.“ Tito dospívající si tak zvyšují šanci, že se setkají s přijímající reakcí.

Velmi pozoruhodné je uvažování Lucky o svém coming outu před jednou konkrétní kamarádkou, jejíž názory na LGBT minoritu zná, a přesto z toho má strach. O této své kamarádce píše: „*O tom, že bude druhá na řadě z mých kamarádů, které o tom řeknu přemýšlím od doby co jsem jela s ní na pride. Ona se totiž skvěle vyjadřuje o LGBT komunitě. Moc je podporuje a taky moc podporuje, aby homosexuální páry mohli adoptovat dítě, atd. Je to skvělý člověk.*“

Toto sdílení Lucky může demonstrovat, jak výrazný strach z odhalení své sexuality mladí lidé s ne-heterosexuální orientací mohou prožívat. Ačkoli Lucka ví, že její kamarádka neprojevuje žádné homofobní chování, ba naopak, stále má strach, jak snese, když lesba bude přímo její kamarádka.

Spolu s mentorem/kou plánují postup

Klienti a klientky v komunikaci s mentorujícími rozebírají, komu by bylo vhodné to říct, komu možná ne, jakým způsobem to dotyčné/mu sdělí i to, jestli už je na to vůbec vhodný čas. Mnohdy touží po nějakém názoru či radě přímo od mentora nebo mentorky, někdy si spíše jen pro sebe pojmenovávají různé argumenty.

Například Stázka se tomu, kdo by jak její coming out nejspíš přijmul, věnuje se svou mentorkou velmi podrobně. Zvažuje některé výroky k LGBT+ komunitě, které již dříve slyšela od svých kamarádek, přemýšlí i o tom, jestli náhodou i ony samy nejsou ne-heterosexuální orientace, nebo po své orientaci teprve nepátrají.

„*Jedna říkala, že jí na tom vadí, že je to „proti přírodě“ protože příroda chtěla, aby spolu byla dvě odlišná pohlaví. Ta druhá řekla, že to tak možná je, ale že zároveň příroda mohla chtít i to, aby byly homosexuální páry. To kvůli tomu, abychom se my (jako lidstvo) nepřemnožili*“, přemítá například Stázka o postojích svých kamarádek.

Podobným způsobem sdílí s mentorkou své zkušenosti i s dalšími kamarádkami a spolužačkami a nakonec píše: „*Asi bych to chtěla říct nejdříve té kamarádce co bydlí dál ode mě. Známe se totiž asi 4 roky a myslím, že je jediná, které bych se zatím odvážila to říct*“.

Zároveň také uvažuje, právě vzhledem k tomu, že nebydlí ve stejném městě a uvidí se až za delší dobu, jakým způsobem by jí to chtěla povědět: „*Nevím proč, ale po telefonu se mi to nějak řešit nechce... Napsat jí to by pro mě bylo určitě lehčí, ale tu reakci přece jen neuvidím a bojím se toho, že mi napíše, že je to v pohodě, ale ve skutečnosti to tak být nemusí... Takže si myslím, že se to čekání vyplatí, ale i tak se bojím.*“

Podobným způsobem o svém „vyoutování“ před přáteli přemýšlí i Jana, ta ovšem významně úsporněji než Stázka, a velice brzy zahájí jeden coming out za druhým. V úvodu této série coming outů píše: „*Nemůžu říct, že bych nechtěla (s někým to sdílet). Víím, že přátelé by s tím někteří neměli problém i když u těch nejdůležitějších si tak jistá nejsem.*“

Hned v další zprávě po dvou dnech píše, že o tom již mluvila se svojí kamarádkou a začíná rozvažovat a plánovat, komu dalšímu to chce oznámit: „*U rodiny se nikam zrovna nehrnu, ale přátelé bych chtěla zvládnout všechny (...)* Z přátel mi zbývají tři, kterým to chci ještě říct.“

V případě jednoho kamaráda má větší strach než u ostatních, hodně jí na něm záleží a zároveň má pocit, že by reakce možná nemusela být dobrá. Přemýšlí, jak to tomuto klukovi povědět: „*Chtěla bych mu to říct osobně, když budeme sami, takže ho potřebuju vytáhnout někam ven. Chtěla bych mu to říct před jednou akcí, co máme s kroužkem, nebo možná přímo na ní, ale u toho se trochu bojím, protože se na to všichni těšíme mohla bych mu to zakazit.*“

U Jany je zjevné, že sdílení tohoto tématu jí začalo přinášet velkou úlevu a rozšiřuje velmi rychle okruh lidí, kteří to vědí. V jedné z posledních zpráv ještě píše: „*Asi to řeknu přátelům na jednom kroužku, přestože k nim nemám nijak blízko, jen se mi zdá, že jim to říct můžu. Ale pak asi prozatím končím.*“

Velmi omezené možnosti, s kým své „tajemství“ sdílet se nabízejí Katce. Ta píše: „*mimo rodinu možná rodiče tý kamarádky nebo jedna učitelka co je celkem lgbt friendly. Ale jinak nikdo a i tak s těma lidma si nejsem jistá to jsou jen odhady*“. A zároveň je pevně rozhodnutá, že ani doma to zatím nikomu neprozradí.

Klára si říká své mentorce přímo o radu. Ptá se: „*A kdy myslíš že bych to měla říct okolí, jako kamarádům a tak, hlavně jak jim to sdílet?*“, a dále přemítá: „*Ve škole by to*

mohli vzít dobře protože asi minulý rok jeden kluk řekl že je gay a všichni to vzali úplně normálně“.

Jedna z klientek jeden ze svých coming outů plánuje a svůj plán sdílí takto: *„Jo a na Prague pride průvod určitě půjdu ať naši říkají co chtěou... já tam hrozně chci už nějakou dobu a chci to využít jako coming out alespoň mezi mými kamarády“.*

Klient/ka sdílí reakce přátel na coming out

Dva z osmi klientů/ek, kteří se věnovali se svými mentorujícími coming outu před přáteli, absolvovali několik takových coming outů přímo v době, kdy probíhala konverzace mezi ní/m a mentorem/kou. Tento klient a klientka tak rovnou sdíleli reakci svých přátel, bezprostředně po tom, co jim tuto skutečnost oznámili.

Tomáš například píše: *„Udělal sem pokrok, řekl sem o tom strejdovi. (...) Nejdřív nechtěl uvěřit, ale když sem mu řekl, že sem měl přítele, tak jo...ale reakce byla dobrá“.* Tomáš se k tomuto kroku dostává po tom, co několik jeho kamarádů jeho sexuální orientaci již zná, jak uvádí už na začátku komunikace s mentorem.

Jak už jsem zmiňovala výše, Jana zahájí celou sérii nových coming outů a se svou mentorkou také sdílí, jaká byla odezva jejich přátel. *„Ze začátku jsem měla vážně strach, ale pak, když mi řekla, že jí to nevadí, se mi ulevilo. A cítila jsem se i trochu hloupě, že jsem se jí to bála říct.“*, popisuje například jednu z reakcí, ale též pocity, které v ní celá situace vyvolala.

A později po pár dnech k tomu dodává: *„Jinak s kamarádkou to je překvapivě snadné, děláme si srandu a vůbec jí to nevadí. Dokonce by mi pomohla, kdybych to chtěla říct rodině. A řekla jsem to dalším kamarádkám, ty s tím taky problém neměly i když je to spíš takové to: 'Respektuji tě, ale nemluv o tom'“.* Z takové reakce svých kamarádek je znát klientčino mírné zklamání, ale zároveň je schopná dát kamarádkám pochopení. Píše: *„Také myslím, že potřebují čas“.*

A reakci na poslední coming out, který udělá v době konverzace s mentorkou, i své pocity s tím související, popisuje takto: *„Takže už jsem mu to řekla, asi před hodinou. Byla to dost blesková akce, protože bych si to mohla rozmyslet. Ale proběhlo to naprosto*

v pohodě. Vzal to s klidem a řekl mi, že jsem se nemusela bát mu to říct. Dokonce mě objal. A neskutečně se mi ulevilo.“

3.4.5 Romantické vztahy a pocity zamilovanosti

Mladí LGB lidé vstupující do poradny S barvou ven mnohdy nemají žádného důvěrníka, kterému by se mohli svěřovat se svými pocity zamilovanosti, protože je prožívají k osobám stejného pohlaví a mají strach, jaká by byla reakce jejich přátel, nebo dokonce přímo jejich objektu zájmu. V období dospívání mohou ale takové pocity být obzvláště intenzivní a oni pak s touto zátěží musí bojovat úplně sami. Možnost nebýt v tom sám/sama jim ale také poradna nabízí. I s tímto tématem sem mohou přijít a v bezpečném, přijímajícím prostředí své pocity sdílet.

Téma této kapitoly v konverzacích se svými mentory a mentorkami otevírá celkem devět klientů/klientek, přičemž pro tři z nich je to tématem hlavním nebo jedním z hlavních. Toto téma by se dalo ještě rozdělit do vícero podtémat. Protože to ale pro cíl této analýzy není zásadní, dané okruhy zde pro představu a kontext jen zmíním, ale dál s nimi budu pracovat jen okrajově.

Zprvé jsou to neopětované city – klienti a klientky řeší romantické vztahy a pocity ke svým vrstevníkům a vrstevnicím proto, že jejich city nejsou opětovány a s tím se samozřejmě pojí velmi bolestné prožitky, které potřebují s někým sdílet. Druhým dílčím tématem jsou přátelské vztahy, které se kvůli přiznání milostných citů různým způsobem zkomplikovaly. A zatřetí je to sdílení prvních zkušeností s partnerskými vztahy.

Bětky konverzace s mentorkou je jedna z těch, které se romantickým vztahům a pocitům věnují jakožto hlavnímu tématu. Jak Bětka uvádí, zamilovala se do jedné ze svých známých: *„Je to asi 2 roky zpátky, co jsem na závodech potkala jednu holčinu. (...) Ale tak jsem si říkala dobrý, je to jen můj vzor a táhne mě to k tomu abych trénovala víc a nijak jsem to neřešila. Ale zjistila jsem, že se mi hrozně líbí a že jsem se do ní zamilovala.*

Podobný problém řeší také Anna, ta píše: *„Jedná se hlavně o to, že už se mi delší dobu líbí moje velmi blízká kamarádka a já nevím jak to vyřešit. A do svého blízkého kamaráda se zamiloval také Ondra: Jsem gay a ví to jenom moje spolužačka a chci to říct i klukovi který se mi strašně líbí ale myslím si že je taky gay ale nejsem si jistý“.*

Poněkud specificky se do tohoto tématu ponořila Stázka, která zprvu řeší hlavně to, jaký postoj by k LGB tématům mohly mít její kamarádky a se svou mentorkou probírá, jestli je bezpečné jim o své orientaci říct. V rámci toho probírá rovněž, že orientace jedné z oněch kamarádek možná také není heterosexuální. Až po delší době v konverzaci zmíní, že do této holky byla dlouho zamilovaná. Také proto zřejmě bylo téma kamarádčiny sexuální orientace pro klientku tak důležité a opakovaně se k němu vracela.

Někteří klienti/ky toto téma otevírají přímo s žádostí o radu. „*A jak myslíš, že bych mohla říct kamarádce že se mi líbí?*“, ptá se jedna z klientek poté, co s mentorkou probraly coming out před rodiči. Tomáš například píše: „*Líbí se mi jeden kluk a nevím, jak mu to říct.* A s odhalením svých romantických citů se trápí také Metoděj: „*Líbí se mi jeden kluk, ale asi to neumím dát tak najevo. Prosím o pomoc. Děkuju*“.

A jedna z klientek řeší své pocity zamilovanosti také ke své učitelce: „*Navíc jsem se teď ocitla v situaci, která je docela obtížná. Zamilovala jsem se do mé učitelky na angličtinu*“. Julii je jasné, že city učitelky nebudou opětovány, ale bude se s ní vídat i o prázdninách na táboře a tyto pocity jsou pro ni evidentně silné, proto je chce sdílet.

Rovná si myšlenky a přemítá, jak v daném vztahu pokračovat

Klienti a klientky poradny mnohokrát využili možnost této bezpečné komunikace k tomu, aby si urovnali myšlenky ohledně toho, co vlastně chtějí, jak by mohli se svými pocity a vztahy naložit apod.

Velmi hojně této možnosti využívá Bětka. „*Nevím, jestli by bylo vhodné jí napsat, co k ní cítím*“, píše a dále po dotazu mentorky na její možnosti řešení, pokračuje: „*No tak mám možnost nic nedělat a nechat to být, nebo až se někde potkáme tak s ní třeba pokecat a nic jí neříkat nebo jí to říct, až jí potkám nebo jí to napsat co k ní cítím*“.

Díky otázkám mentorky si také pojmenovává, jak by se cítila, kdyby její city třeba nebyly opětovány: „*A kdyby to nevyšlo, no s tím tak trochu počítám, že to nevyjde ale za zkoušku nic nedám. Určitě by mě to mrzelo ale život by šel dál a já bych se s ní chtěla bavit aspoň jako kamarádka*“. A i dál poté s mentorkou probírá, která z možností se jí nejvíce zamlouvá, jaké má výhody či nevýhody a podobně.

Podobně si to rozebírá i Ondra a rovnou dochází k závěru: „*Možná se mu pokusím napsat na Whatsapp že jsem gay a že se mi líbí už dneska, protože máme 5 dní volno teď, takže ho hned neuvidím*“. A v další zprávě opravdu sdílí, že mu to již napsal a s mentorem se také podělil o reakci svého kamaráda a další své plány.

Klient/ka sdílí reakce kamaráda/ky na projevené city

Několik klientů/klientek se nakonec skutečně rozhodlo daného člověka pozvat na schůzku nebo mu své city sdílet. Prostor, který mají s mentorem/kou pak tedy využívají též ke sdílení těchto zážitků.

Velmi nepříjemnou zkušenost si prožila Julia, takto jí sdílí se svou mentorkou: „*Řekla jsem jí, že se mi moc líbí a že jsem do ní zamilovaná. Ona mi řekla, že je to jedno, mávla rukou a odešla. Potom přišla s nějakou kámoškou a řekly mi, že je to nechutný.*“

Anna svou zkušenost popisuje takto: „*V první chvíli, potom co překonala překvapení, se nic moc nezměnilo, přesně tak jak jsem chtěla. Dokonce jsme o tom, že se mi líbí pak i vtipkovali. Potom dokonce i zapomněla, že se mi líbí (to mi přímo napsala).*“

A klienti/ky samozřejmě mají možnost sdílet i ty radostnější závěry: „*Já jsem mu to teda napsal, on nejdříve nereagoval a pak odepsal, že co chci, a já mu postupně vysvětloval že jsem gay, a nakonec to vyvrcholilo tím, že mi to on řekl taky.*“

Tento klient pak sdílí s mentorem i zážitky z jejich následné schůzky: „*Schůzka proběhla naprosto v pořádku, šli jsme se jen projít po městě a pak jsem šel k němu spát, (...) Zeptal jsem se, jestli by chtěl se mnou chodit a říkal, že to klidně bere, že jsem se mu taky vždycky líbil a že je rád. Teď spolu vlastně jakože oficiálně chodíme*“.

Klient/ka sdílí své první zážitky v milostných a partnerských vztazích

„*Včera mě jeden kluk se kterým si už dlouho píšu pozval na rande.*“, píše například Dan, který v tomto jeho dílčím tématu nevyžaduje žádnou radu nebo podobně, ale přesto to se svým mentorem sdílí. Popisuje také například jejich plány na schůzku: „*Jede za mnou až z moravy. Zatím nic konkrétního ale asi nějaké kafičko a tak. K tomu oba rádi čteme tak možná do knihkupectví.*“ a dodává: „*Pořád si píšeme. Předběžně jsme domluveni na konec srpna. Dříve bohužel nemůže. Strašně se na něho těším.*“

Také Metoděj sdílí své první příjemné zážitky s chlapcem: „*Na táboře se stala jedna taková věc, o který bych chtěl mluvit, ale je to takové intimnější. (...) Šli jsme s jedním klukem ven potají k jezu sedli jsme si na břeh, a já jsem se ho zeptal, jestli má nějakou holku, a on řekl že ho holky nezajímají. Pak se ke mně otočil a políbil mě.*“

Možnost sdílet své vztahové potíže využívá také Anna, která ale rovněž probírá se svou mentorkou i to, jak je její vztah s danou dívkou velmi zamotaný. „*Celý ten vztah mezi námi je poněkud komplikovaný*“, píše a popisuje, že tato kamarádka se ve vztahu s ní jednou pokusila překročit hranice vztahu přátelského. I kvůli tomu si klientka není jistá, co se v jejich vztahu vlastně děje. Později v konverzaci pak píše: „*Ale bojím se jí zeptat, tohle prostě není téma ve kterém jsme otevřené.*“

3.5 Jak klienti/ky využívají prostor poradny

V předchozích kapitolách jsem analyzovala a pojmenovala to, s čím klienti a klientky do poradny přicházejí, co zde hledají a jak (k čemu) poradnu využívají v rámci jednotlivých témat. Tyto procesy odehrávající se ve virtuálním prostoru ze strany mentorovaných můžeme rozdělit do sedmi kategorií, které tedy lze nalézt napříč všemi tématy.

U každé kategorie vedle krátkého popisu onoho procesu uvádím také několik konkrétních případů přímo z analyzovaných konverzací.

Pojmenování pocitů. Klienti/ky mnohokrát využili možnost ventilovat své emoce a popsat, co cítí, v komunikaci se svou/svým mentorující/m. V poradně klienti/ky mohou dát do slov pocity, které mnohdy jinak nemají šanci s nikým jiným sdílet.

„Mám chuť jim prostě říct to co jsem.“

„Dělám radost i sám sobě.“

„Bojím se, že to nevezmou dobře a střepou mě, co nejdřív budou moct, což by mi mohlo zabránit ve studiu vysoké školy.“

„Přijde mi, že se mi střídají dvě povahy, jedna je nějak na holky nebo na oboje (nevím) a je s tím v poho a už by si hledala holku a druhá se za to nesnáší a není si vůbec jistá...nesnáším to.“

Implicitní vyjádření emocí. Vedle explicitního pojmenování toho, co cítí, zde mohou klientky a klienti své emoce vyjádřit také implicitně. To je v online komunikaci určitě o něco náročnější, přesto je to i zde pozorovatelné.

„Já ale nechápu, proč jsou heteráci tak strašně sobečtí?? Proč nemůžou prostě normálně reagovat, proč se k homosexuálům takhle chovají?? Proč mají pocit, že nejsme normální lidé?? Vždyť člověk neovlivní, do koho se zamiluje...“

Urovnání si myšlenek. Mentorování mohou své myšlenky dát do slov, formulovat do vět a díky tomu v nich sami sobě udělat pořádek. Efekt tohoto procesu například vystihla jedna z dívek, když napsala: *„Jo, to mi ve chvíli, kdy jsem odeslala zprávu, taky došlo“*. Tedy sepsáním svých myšlenek do zprávy si uvědomila něco důležitého, vlastně ještě předtím, než jí to stihla poradit sama mentorka.

„No tak mám možnost nic nedělat a nechat to být. Pak vůbec ji nenapsat a až se někde potkáme na závodech, tak s ní třeba pokecat a nic jí neříkat. Nebo jí to říct až ji potkám. A pak jí napsat, co k ní cítím.“

„No chvíli by mě to trápilo, ale snažila bych se s tím nějak vyrovnat a vzít to tak, jak to je.“

„Ale ve škole by to mohli vzít dobře, protože asi minulý rok jeden kluk řekl, že je gay a všichni ho vzali úplně normálně.“

Klient/ka chce znát zkušenosti mentorky/a. Mnohdy si v rámci analyzovaných konverzací klientky a klienti své/mu mentorce/ovi řekli o její/jeho zkušenost s nějakou konkrétní situací (jak se seznámili s přítelem/přítečkou, coming out před rodiči apod.). Někdy skrze tuto otázku na zkušenost mentora/ky otevírají téma, s nímž se aktuálně potýkají. Někdy možná skrze to můžou hledat jakýsi návod, nebo chtějí vidět naději, že to může dopadnout dobře.

„Jak se k tvému coming outu postavila tvá rodina?“

„Jak dlouho jsi se k tomu přemlouval, než jsi jim to řekl doma?“

„Předtím jsi mi nabízela svůj příběh... Mohla bych ho ještě slyšet prosím?“

Klient/ka chce informace. Přímo na absenci informací pro ne-heterosexuálně orientované osoby si jedna z klientek sama stěžuje. Vadí jí, že na internetu nemůže nalézt *„takové ty pubertální články, kterých je o heterosexuálním vztahu plno“*. Ale samozřejmě si

mentorování v poradně říkají i o informace, které by bylo zřejmě možné někde nalézt, ale preferují tento osobnější způsob, jak se k nim dostat. A někdy též jdou pro informace, které jim mentorující poskytnout nemůže.

„Co je to queer?“

„Začíná mi v hlavě běhat myšlenka o tom, že bych mohla být i na holky... Jenže nevím, jestli to není třeba jenom proto, že se o to trochu zajímám (koukám se na LGBT filmy, čtu články atd.). Nemůže být moje myšlení tímto ovlivněno?“

„Chci se zeptat, jak zjistím co nejpřesněji sex. orientaci, nevím, jestli jsem gay nebo bisexuál.“

Klient/ka chce radu. A hned vedle žádostí o poskytnutí informací leží žádost o poskytnutí konkrétní rady nebo názoru mentorky/a. Někdy je tato žádost explicitně pojmenována, někdy leží v konverzaci spíše skrytě.

„Mám jí napsat?“

„A kdy myslíš, že bych to měla říct okolí, jako kamarádům a tak, a hlavně jak jim to sdělit?“

„A mamce a tátovi to možná sdělím formou videa. Co myslíš?“

Sdílení svých zkušeností/zážitků. Mnohdy přímo v průběhu konverzace mentorované/ho a mentorující/ho došlo k velkým posunům v obtížích a trápeních, které klienti/klientky řešili. Například přistoupili k jednomu z dalších coming outů, svěřili své romantické city někomu svému blízkému a podobně. A díky poradně měli vedle sebe někoho, komu tuto zkušenost, ať dopadla jakkoli, mohli rovnou sdílet. Výjimkou samozřejmě nebylo ani to, že sdíleli již dřívější zkušenost, z doby před započítím konverzace.

„Byly jsme se spolužačkami v kavárně a jedna tvrdila, že homosexualita je proti přírodě“

„Ona se urazila a teď už jde stejně na střední školu. Řekla jsem jí to, ale ona mě ani nepustila ke slovu.“

„Potkaly jsem se v kavárně a začaly se bavit. Je strašně milá a hezká.“

3.6 Analýza rozhovorů dle zakázek

V této části analýzy rozhovorů jsem se zaměřila na jejich rozbor z hlediska zakázek, se kterými klienti a klientky do poradny přicházejí. Analýza věnuje pozornost kategorizaci

těchto zakázek, jejich vývoji, jejich splnitelnosti poradnou, resp. mentorem/kou a jejich skutečnému ne/naplnění v konkrétním rozhovoru.

3.6.1 Orientační určení a popis zakázek

V předchozí kapitole analýzy rozhovorů dle témat jsem nahlížela to, co klient/ka v komunikaci s mentorující/m konkrétně uplatňuje, co se v konverzacích děje ze strany klientů/ek a jak konkrétně možnosti poradny využívají, jako například sdílení svých obav nebo urovnání si myšlenek, které mají ohledně tématu, jež řeší apod.

Tato část analýzy se soustřeďuje na obecnější aspekt rozhovorů. V této části jsem se snažila vidět „za“ konkrétní procesy, které se v konverzacích odehrávají. Snažila jsem se nalézt, co je tou hlavní potřebou jednotlivých klientek a klientů, co je její/jeho zakázka, co od poradny potřebují a očekávají.

Nalezla jsem, popsala a dále pracovala s těmito devíti zakázkami, které jsou uvedeny níže. Tento popis jednotlivých zakázek je spíše orientační, zakázky většinou nepřichází v rozhovorech takto odděleně, různě se promíchávají, střídají a někdy jich přichází více najednou.

Probrat s někým své těžké téma (s cílem dojít k rozřešení, nějakému výsledku či závěru)

Klient či klientka se ocitá v situaci, ve které již neví, jak pokračovat dál, potýká se s nějakou krizovou situací či dilematem. Takové téma zpravidla řeší sami v sobě již nějaký čas a stává se pro ně velmi zatěžujícím. Potřebuje toto dilema verbalizovat, pojmenovat si například různé výhody a nevýhody či možné důsledky svých rozhodnutí. Typicky se jedná o témata jako coming out před rodiči (resp. zda ho učinit či nikoli), vnitřní coming out, či jak říct svému kamarádovi/kamarádce, že se mi líbí apod.

Pro klientky a klienty může být mentor/ka v poradně vůbec prvním člověkem, se kterým toto mohou probrat otevřeně. To dokládají i samotné výroky klientů a klientek. Jedna z nich například uvádí: „*Potřebuju to prostě probrat s někým, kdo mi rozumí*“. Nebo jiná v průběhu konverzace píše: „*Děkuju, je super, když to můžu s někým probrat.*“

A nemálo z klientů/ek ještě ani ve svém okolí nemá nikoho, kdo by věděl o jejich sexuální orientaci nebo o tom, že svou orientaci hledají. Jejich možnost pobavit se o svých trápeních s někým blízkým tedy neexistuje v jejich přirozeném prostředí vůbec.

Sdílet, co mě trápí, bez nutnosti dojít k závěrům

Jak je tedy již z označení tohoto typu zakázky patrné, v tomto případě se klient/ka potřebuje především někomu „vypovídat“. Nepotřebuje nutně rady, nebo si dojít k rozřešení náročné situace. Potřebuje sdílet, co se v jeho životě děje, nebo co on sám či ona sama prožívá.

Je to například klientka, která se zamilovala do své učitelky a potřebuje o tom „jen“ někomu říct, aby s takovým tématem nebyla sama, nebo dívka, jejíž matka na její coming out reagovala velmi negativně, má takto někoho, s kým se může o své trápení dělit.

Sdílet, co mě těší

Podobnou zakázkou je pak mít někoho, s kým mohu sdílet naopak to, co mě potěšilo, co se zadařilo a z čeho mám radost. I toto mohou být prožitky a situace, které klienti a klientky nemají s kým jiným sdílet, protože se týkají jejich sexuální orientace, a nemuseli by se setkat s takovým pochopením, jaké by si představovali a přáli.

Příkladem takové zakázky může být například to, kdy se jedna klientka vrací po delší době do poradny za svou mentorkou, aby jí pověděla, že její máma a brácha již vědí, že její orientace je bisexuální a vzali to velice dobře. Nebo chlapec, který se svým mentorem sdílí svou radost ze schůzky s jiným chlapcem, na které se poprvé políbili.

Mít společníka/“kamaráda“

Mladí lidé s heterosexuální orientací většinou můžou sdílet své první partnerské a milostné zkušenosti, bolest z neopětovaných citů nebo i rozepře se svými rodiči s kamarády a kamarádkami v jejich přirozeném prostředí.

Dospívající s nevětšinou sexuální orientací nejen že se potýkají s jinými potížemi (například se svými rodiči řeší velice specifické situace, případně rozepře týkající se jejich coming outu), které by jejich přátelé tudíž nemuseli chápat, ale též se obávají coming outu, který je pro sdílení takových zkušeností potom nezbytný. Strach z nepochopení a nepřijetí často převáží nad potřebou se svými přáteli tyto zkušenosti sdílet.

Díky poradně tito lidé mohou najít „kamaráda“, který je tu vždy pro ně, kterému se mohou svěřit s čímkoli a zpravidla už dopředu mohou mít určitou jistotu, že budou přijati. Navíc tento člověk má často velice podobnou zkušenost jako oni sami. Vždy má stejnou zkušenost minimálně s přínařezitostí k sexuální menšině. To může pro klienta či klientku vytvářet velmi příjemný a přínosný pocit sounáležitosti.

Pokud je právě toto pro klienta/ku zakázkou (někdy skrytou, klientem/kou nepojmenovanou), může mentor/ka poradny částečně kompenzovat kamaráda či kamarádku, který pro mentorované v jejich přirozeném prostředí chybí. To nutně neznamená, že by neměli klienti/ky kamarády žádné, nemají ale ty, se kterými mohou sdílet právě tato témata a s nimi související zatěžující i radostné prožitky.

Hezkým ukázkovým příkladem této potřeby (resp. zakázky) je například tato zpráva klientky:

„Já ale nechápu, proč jsou heteráci tak strašně sobeční?? Proč nemůžou prostě normálně reagovat, proč se k homosexuálům takhle chovají?? Proč mají pocit, že nejsme normální lidé?? Vždyť člověk neovlivní do koho se zamiluje.“

Toto by se dané dívce pravděpodobně velmi obtížně sdílelo s někým s heterosexuální orientací. Nebo by možná nenalezla takové pochopení. Navíc v takovéto konverzaci může použít zájmeno „my“ jako například „...že nejsme normální lidé“ a prožít pocit, že někam patří, není v tom sama. Sdílí své trápení s někým, kdo patří do stejné minority a je vysoká pravděpodobnost, že bez obsáhlejšího vysvětlení mentorka pochopí, proč se takto cítí.

Mít někoho vedle sebe, když se chystám udělat důležitý krok

U některých klientů a klientek se zdá, že do poradny přichází s tím, že jsou již (možná ne zcela vědomě) rozhodnutí pro určitý krok (například coming out před rodiči), ale potřebují si to ještě s někým dát do slov a mít někoho vedle sebe, aby měli pro takovou situaci za sebou nějakou oporu, možná též někoho, na koho se obrátit, když se to nevydaří.

Někdy se stane, že mentorovaná/ý rozhodnutá/ý ještě není, potřebuje to s mentorkou/em probrat a rozhodnutí činí v průběhu konverzace. V takovém okamžiku se zakázka může změnit právě na tuto – pro krok se rozhodl, nyní potřebuje sebrat odvalu,

konverzaci ale neukončuje a ví, že se může vrátit. Třeba aby oznámil, jak to dopadlo, zda se vše zadařilo, nebo se něco pokazilo apod.

Typicky to může být vnější coming out, pro který se někteří klienti a klientky rozhodnou, a díky, byť virtuální přítomnosti mentorky/a se do něho nepouští úplně sami. Nebo to může být situace, kdy se chlapec nebo dívka odhodlávají pozvat někoho na schůzku nebo mu vyjádřit své city ve vztahu k němu/ní.

Chci informace/rady

Do poradny si klientky a klienti také mnohdy přichází pro rady, odpovědi na své otázky, nebo získat informace, které jinde nemohou najít. Někdy kladou otázky, které si však mohou zodpovědět jen oni sami, a je na mentorovi/ce, aby s klientem/kou poupravil/a zakázku tak, aby mohla být uspokojivě naplněna.

Zde lze jako příklad uvést třeba dívku, která by chtěla zjistit, do jaké míry může být její zájem o jiné dívky dán tím, že si čte o LGBT komunitě. Některí klienti a klientky chtějí návod na to, jak poznat svou sexuální orientaci, nebo kde se seznámit s potencionálním partnerem či partnerkou.

Získat ubezpečení, že není špatný/á

Některí z klientů a klientek se potýkají s negativními pocity k sobě samým vzhledem k nově objevené vlastní sexuální orientaci, které se někdy stupňují až k sebenenávisti a suicidálním myšlenkám.

Z některých konverzací se zdá, že do poradny a za mentorem či mentorkou přicházejí mimo jiné pro jakési ubezpečení, ať už přímé (slyšet od někoho, že ne-heterosexuální orientace je v pořádku), nebo nepřímé (ubezpečit se o tom skrze kontakt s někým podobným, jehož vztah k sobě samému je pozitivní), že jsou „v pořádku“, lidmi jako kdokoli jiný.

Jeden z klientů například píše o tom, že být gayem sám nepovažuje za vyloženě špatné, jenže rodiče jsou věřící a považují homosexualitu za hřích. Takto to prezentují i před klientem a on si kvůli tomu není jistý, zda to skutečně špatné není a nedopouští se nějakého hříchu. Působí to v něm zmatek, ze kterého si nedokáže najít cestu ven.

S někým sdílet a probrat zatěžující témata, která se přímo nedotýkají ne-heterosexuální orientace

Mnohdy se stane, že z hovoru o coming outu či citech k osobám stejného pohlaví a podobně vzejde téma, které možná leží na pozadí tématu původního, možná jde s ním ruku v ruce. Tak či tak dostávají se mentor/ka s mentorovanou/ým najednou do zcela jiné oblasti, kterou může být nějaká vnitřní bolest přesahující témata ne-heterosexuální orientace a coming outu.

Zakázky v rámci těchto témat se potom velmi podobají těm, které se objevují u LGB témat. Je to potřeba věci s někým probrat, situaci a své prožívání s někým sdílet, mít někoho vedle sebe, nebo dostat radu či vhodnou informaci. A nemálokdy samozřejmě klient/ka přichází s vícero z těchto zakázek, neobjevují se zcela izolovaně.

Velmi typickým příkladem pro tuto zakázku je slečna, která ve škole zažívá šikanu od spolužáků a spolužaček. Tu uvádí jako homofobně zabarvenou, podle jejího popisu se ale zdá, že problematická situace dalece přesahuje téma homosexuality. Bez ohledu na motiv šikany však jde o situaci, která už se nedotýká přímo sexuální orientace dívky, a její řešení leží mimo kompetence a možnosti poradny. Což ovšem nevylučuje možnost mentorující/ho nabídnout dívce vyslechnutí, společné hledání řešení apod.

Řešit potíže ležící mimo LGB problematiku (s cílem dojít k nějakému výsledku)

Jiná situace nastává v okamžiku, kdy zakázkou klientky či klienta je vyřešení nějakého závažného tématu ležícího mimo téma, na které je poradna zaměřena. To můžou být například suicidální tendence, sebenávist nebo jiné potíže poukazující třeba i na závažnější psychické poruchy apod.

3.6.2 Analýza zakázek dle jejich uskutečnitelnosti a jejich vývoj v průběhu konverzací

Výše uvedené zakázky nelze jednoduše roztrždit na ty, které poradna, potažmo mentor/ka může dovést k jejich zdárnému ukončení a na ty, u kterých to možné není. A to proto, že záleží na mnoha faktorech v každém konkrétním případě. Důvod pro neukončení zakázky může ležet na straně poradny, mentora/ky nebo samotného klienta/ky.

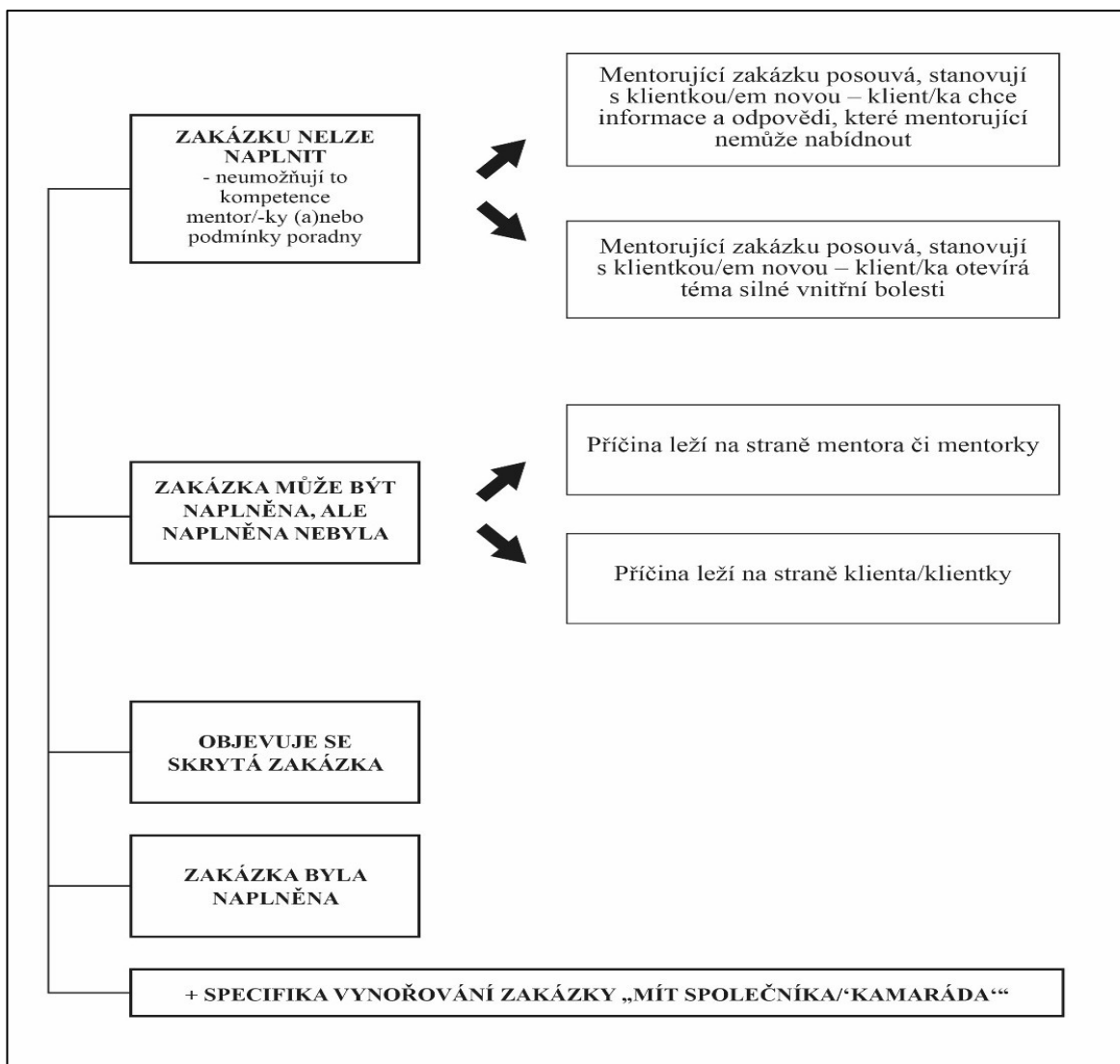
To znamená, že tatáž zakázka, například rozebrat se svým mentorem či mentorkou nějaké obtížné téma a dojít si k nějakému závěru, může být v jednom případě bezezbytku

naplněna a v jiném případě se to nezdaří. A to jak napříč různými konverzacemi (různí klienti/ky), tak i v rámci jedné konverzace mezi stejným klientem/klientkou a mentorem/mentorkou.

V následující kapitole se soustředím na rozbor zakázek podle toho, zda bylo možno zakázku naplnit, zda naplněna byla, a pokud ne, z jakého důvodu se tak stalo. A případně jakým způsobem se zakázka vyvinula, nebo byla mentorem/kou či klientkou/em posunuta na zakázku jinou, která být naplněna může.

Pro zpřehlednění opět poskytuji schéma (schéma č. 2), v němž je kategorizace zakázek, jejich splnitelnosti a vývoje graficky znázorněna.

Schéma č. 2 (Analýza zakázek dle jejich uskutečnitelnosti a jejich vývoj)

A) Zakázku nelze naplnit – neumožňují to kompetence mentora/ky (a)nebo podmínky poradny

Tento případ se vyskytuje často u zakázky, kdy klient/ka chce nějaké informace či radu. Jsou to kupříkladu klienti a klientky, které touží po nějakém jednoznačném řešení, jak poznat svou sexuální orientaci, ale které samozřejmě mentorující nemůže poskytnout. Nebo se jedná o případy, kde by řešení situace již překračovalo kompetence mentorujících.

Mentorující zakázku posouvá, stanovují s klientkou/em novou – klient/ka chce informace a odpovědi, které mentorující nemůže nabídnout

Nezodpověditelnou otázku své mentorce klade například Hanka: „*Když s tou holkou nemůžu být a svým způsobem mě hodně ranila, má cenu s ní být aspoň kamarádka?*“ Klientka si tedy přichází pro nějakou jasnou odpověď či radu, kterou jí ale mentorka nemůže poskytnout. Zakázku tedy mentorka přesměrovává na možnost rozebrat si společně náročné téma s možností dojít si sama k nějakému závěru, případně umožnit alespoň sdílení toho, co je pro klientku náročné.

Mentorka tedy klientce píše: „*Hanko, hranice 'přes co už vlak nejede' máme každý jiné. (...) Tohle je tedy na Tobě. Je to, čím Tě ranila, něco, co bys dokázala odpustit a přejít?*“ Protože si ani na tuto otázku klientka nedovede sama dobře odpovědět, rozebírají spolu dále, jak pozná, zda a co dokáže odpustit, pojmenovává si zároveň své pocity ke své kamarádce a k celé situaci. Zakázka je tedy pozměněna na zakázku, kterou již mentorka naplnit může.

Podobně je to s Amélií, která se táže, jestli její náklonnost k dívkám může být dána tím, že se zajímá o dění v LGBT komunitě. Mentorka jí zde sice částečně poskytuje nějakou odpověď: „*Víš, to, že se díváš na LGBT filmy a čteš o těchto tématech, by pak muselo podle mého názoru fungovat i naopak. Když tedy se já jako lesba budu dívat na Pretty Woman apod. mělo by mě to dokázat ovlivnit natolik, abych se zamyslela nad tím, jestli nejsem hetero.*“

Zároveň jí ale mentorka poskytuje náhled na to, že jasnou odpověď jí dát nemůže a ptá se: „*Tvá myšlenka o tom, že bys mohla být i na holky, je jen na základě toho, že se o tohle zajímáš? Nebo tě k tomu vede ještě něco jiného?*“ Stejně jako v předchozím případě tedy

mentorka otevírá možnost si společně rozebrat své pocity, myšlenky a prožívání svých vztahů – rozebrat společně klientčino zatěžující téma.

Spolu nastavují zakázku, která může být a byla naplněna. Po dlouhých výměnách s mentorkou, kdy si klientka pojmenovává své pocity k chlapcům i dívkám, hovoří o svých vztazích s chlapci a o představě, že bych chodila s dívkou apod., dochází k tomuto závěru: „*Máš pravdu. Bude lepší počkat, a čas ukáže.*“ Klientka si sama odpovídá na svou původní otázku.

Mentorující zakázku posouvá, stanovují s klientkou/em novou – klient/ka otevírá téma silné vnitřní bolesti

Případem, kdy zakázka nemůže být naplněna, protože neodpovídá podmínkám a kompetencím poradny (mentora/ky), jsou například suicidální tendence, silné pocity sebestenávisti, závažná témata psychických bolestí a potíží, které už se ani nedotýkají přímo sexuální orientace.

Jakub v průběhu konverzace otevírá právě téma velké sebestenávisti: „*...no já se nenávidím hrozně celý život tak jsem byl vždycky takový nevýrazný, ale poslední rok je to úplně nejvíc i ta moje sebestenávist, která se jenom zhoršuje, už mě napadaly i špatné nápady...*“

V takovém případě potřebuje klient už spíše odbornou pomoc psychologa/psycholožky, anebo pomoc skrze psychiatrii. A to také jeho mentor reflektuje: „*Hele, zkoušel jsi třeba zajít za nějakým odborníkem, myslím psychologem? Někdy je taková návštěva potřeba a není se za co stydět, v jednom mém životním období mi chození k psycholožce moc pomáhalo.*“

Mentor mění zakázku a vlastně i primární téma. Poskytuje klientovi informace o jiné formě pomoci, k tomu ho také motivuje, a to i skrze svou vlastní zkušenost. Umožňuje mu prožít, že v tom není sám.

Klient sice v průběhu konverzace nedojde k tomu, že cestu psychologa/žky skutečně zvolí, ale s mentorem to v několika zprávách probírají, klient využívá možnosti ventilovat obavy s tím související a verbalizovat myšlenky, které ho k tomu napadají.

A protože mentor nemá potřebné kompetence a ani podmínky poradny neumožňují řešit do hloubky klientovy silné pocity sebenenávisti, do tohoto tématu se s ním více nepouští. Místo toho vhodně a nenásilně odklání klientovu pozornost k tomu, co ho naopak baví a dělá mu radost.

Toto si klient bez problému pojmenuje a později v konverzaci se ještě jednou dotýká tématu návštěvy psycholožky/ga. Klient k této možnosti píše: *„Já si právě taky myslím, že z té druhý strany (myslí skrze práci s psychologem/žkou) bych víc mohl pochopit svoje pocity. (...) Už se víc přikláním k tomuhle kroku.“*

Mentor tedy nemohl s klientem pracovat na jeho vnitřní bolesti, která již přesahovala možnosti online mentoringové poradny, ale velmi vhodně směřuje klienta k jiným možnostem pomoci a rozebírá s ním téma, které s ním rozebrat může – co ti pomáhá, aby ti bylo lépe?

Druhým příkladem této situace, kdy mentorka nemůže naplnit zakázku, protože překračuje její kompetence jako mentorky v této poradně, je Dominika. Dominika prožívá ve škole šikanu.

Zrovna do poradny S barvou ven přichází, protože šikanu vnímá jako homofobně motivovanou. Hned v druhé zprávě píše: *„Dlouho jsem přemýšlela nad sebevraždou že by to bylo nejlepší, i v tuhle chvíli když to píšu myslím na smrt. Nikoho už nezajímám. Chci ukončit tohle trápení.“*

Oproti případu Jakuba se zdá být u Dominiky suicidální naléhavost o něco závažnější, a tak se mentorka snaží zmapovat, jak reálné její myšlenky na sebevraždu jsou. Přestože suicidální tendence jako téma pro mentorování také přesahují kompetence mentorky takové poradny, do jisté míry se jim v tomto případě i přesto věnuje. Mimo to jí ale také vyjadřuje sounáležitost a zájem.

Mentorka reaguje: *„Nejsi na to sama. Já jsem tady. Můžeme se pokusit to spolu nějak vyřešit.“* A pokračuje: *„Musím se tě zeptat na tu sebevraždu. Opravdu nad tím uvažuješ? Není mi z toho úplně dobře když to takhle čtu. Nechtěla bych aby se ti něco stalo.“* Společně s klientkou pak probírají, komu by se mohla svěřit ve svém okolí, s nimž by mohla své trápení sdílet a hlavně, kdo by jí mohl pomoci situaci ve škole řešit.

A stejně jako u Jakuba, i zde mentorka odkazuje klientku na odbornou pomoc, kterou jí sama poskytnout nemůže. Předává Dominice kontakty na Linku bezpečí a taktéž řeší i variantu zajít za psychologem či psycholožkou.

B) Zakázka může být naplněna, ale naplněna nebyla – příčina leží na straně mentora či mentorky

Někdy se může stát, jak ukazuje analýza rozhovorů, že klient/ka přináší zakázku, která by v rámci poradny mohla být splněna, ale z různých důvodů ji k tomuto zdárnému konci mentor/ka nedostane. Nejčastěji je důvodem to, že mentor či mentorka zakázku nepostřehnou a „minou“ ji, někdy je to tím, že se k ní nepostaví způsobem, který by klientce či klientovi vyhovoval a oni sami odchází třeba k jinému tématu.

Klára přichází v průběhu konverzace se svou mentorkou se zakázkou probrat svůj coming out před přáteli – chtěla by si ujasnit, jestli je na to ten správný čas a případně jak to provést. Ptá se: *„A kdy myslíš, že bych to měla říct okolí, jako kamarádům a tak, a hlavně jak jim to říct“.*

Klára zakázku ve skutečnosti uvádí tak, že chce radu, a mentorka ji klientce poskytuje:

„Možná než dělat nějaké prohlášení nebo to oznamovat jednomu po druhém by bylo dobré to sdělit, když budeš cítit, že je k tomu vhodná příležitost. Myslím, že není potřeba na sebe nějak tlačit ve smyslu 'Teď hned to musím říct'. I když, neznám Tě, třeba Ti může víc vyhovovat varianta 'říct všechno hned teď'. Na druhou stranu, co je komu do toho, kdo se Ti líbí. Důležité potom bude, aby se to dozvěděla osoba, která se Ti líbí. Samozřejmě to nebrání třeba situaci, kdy si s někým z kamarádů povídáš a on Ti třeba řekne, že se mu nějaká holka líbí říct, že Tobě taky, a třeba i dodat, že je Ti jedno, zda se Ti líbí kluk nebo holka, že to pro Tebe není důležité. Co na to říkáš?“

Mentorka však nijak nepracuje s tím, co je pro klientku skutečně reálné a co není. Nezná kontext a sociální prostředí klientky. A proto, jak se ukazuje v Kláry následné zprávě, rada není pro Kláru vhodným řešením: *„Myslím že by to tak šlo říct, ale nemám moc kamarádů (jako kluků).“*

Mentorka nezohledňuje ani to, že se Klára chystá teprve na jeden ze svých prvních coming outů a v takovém případě se člověk ještě nemusí cítit na tento způsob provedení. Mentorka také nevzala v potaz povahu a osobnost klientky, nebo to, na co se klientka cítí.

Tyto informace od ní nezjišťovala a namísto toho přichází s řešením, které zakázku nedovádí k uzavření.

Klientka se v další zprávě pokouší svou zakázku ještě do konverzace vrátit: „*Ale ve škole by to mohli vzít dobře protože asi minulý rok jeden kluk řekl že je gay a všichni ho vzali úplně v pohodě.*“ Zdá se, že Klára chce probrat, komu by mohlo být dobré to říct, pojmenovat si své pocity a dobrat se k závěru, jestli se na to skutečně už cítí.

Mentorka však vhodnými otázkami tento prostor pro klientku nevytváří. Píše: „*Vzali to tedy u toho v pohodě, dává to tedy velkou naději, že i u Tebe by to mohlo být v klidu. To je moc dobrá zpráva.*“ Po této odpovědi mentorky se Klára na několik dnů odmlčí a do poradny se vrací už s jiným tématem.

Jednalo se o zakázku, kterou klientka pojmenovala jako „*chci nějakou radu*“ a mentorka ji mohla řešit například posunutím zakázky směrem k tomu, že spolu její situaci proberou, protože v těchto záležitostech nelze poskytovat univerzálně účinné rady. V tomto případě k tomuto však nedošlo a zakázku považují za neuzavřenou, protože klientka si neodnesla žádnou odpověď na svou otázku (uplatnitelnost rady, kterou dostala od mentorky zpochybnila, pojmenovala její nerealizovatelnost či obtížnou realizovatelnost), a nedostala šanci si daný problém rozebrat, pojmenovat si své myšlenky, vyjádřit například své obavy apod.

Bára mentorce sdílí své smíšené pocity ohledně coming outu rodičům. Byť přichází do poradny s tím, že je lesba, později se dostává k tomu, že se možná necítí být dívkou. Toto řekla svým rodičům a její matka takovou informaci nedokázala zatím dobře zpracovat. Bára sdílí svůj zmatek a strach, že její máma tuto skutečnost nikdy nepřijme.

Mentorka zprvu s klientkou sice krátce mapuje, jaký mají s matkou vztah, poté ale namísto poskytnutí prostoru pro sdílení vede Báru k tomu, aby se pokusila najít ve svém okolí někoho, s kým by si mohla promluvit. Ačkoli klientka, jak se zdá a jak vyplývá z jejích zpráv, přichází do poradny patrně právě proto, že ve svém okolí nikoho takového nenachází.

Mentorka se ptá: „*Máš možnost jít za někým, kdo tě podpoří?*“ Na to Bára reaguje takto: „*Bohužel ne. Kamarádka, se kterou jsem o tom mluvil se odstěhovala*“. Mentorka v pátrání pokračuje: „*Tak zkus vyjmenovat nějaké fajn lidi, které máš okolo sebe a se kterými*

si mohla probírat do teď své problémy...“ Po opětovné negativní odpovědi Báry, tedy že takové lidi kolem sebe nemá, mentorka ještě klade otázku: „Nemáš, nebo si myslíš, že nemáš? Kdo se tak ve tvé blízkosti všechno pohybuje? (zkus od rodiny až po spolužáky, kamarády, kroužky...).“

Nakonec tedy Bára sice uvádí kamarádku, která ví o tom, co se v Báry vnitřním světě odehrává, ale uvádí, že *„bohužel vůbec netuší jak mi pomoci“*. Ani nadále mentorka nereflektuje její potřebu s někým svou situaci sdílet a zřejmě přehlídí skutečnou absenci takového člověka v životě klientky, s nímž by si to skutečně mohla dovolit, otevřeně a beze strachu. Což právě může být skutečná zakázka klientky.

Mentorka se pak ještě obrací ke snaze nalézt s klientkou to, co jí pomáhá a dělá dobře. Klientka se na toto pokouší odpovědět a pojmenuje nějaké své záliby. Samozřejmě i toto může být pro klientku v jistém smyslu přínosné, ale možnost sdílet jí mentorka neotevře a Bára se na nějakou dobu v konverzaci odmlčí.

Po nějaké době se Bára do poradny vrací, s podobnou zakázkou, ale novým tématem. V úplně první odpovědi mentorka jedinkrát otevírá pro Báru možnost sdílet, co jí trápí: *„Co se děje? Nechceš mi trošku popsat situaci, co je to hrozné? Ať se trošku zorientuju.“*

Bára využívá této možnosti: *„To jak se ke mně rodiče chovají.. někdy mi přijde že mě schválně oslovují holčičíma přezdívkami a teď když jsem na střední tak mi všichni říkají slečno a to mě ještě více sráží na kolena.. teď mě nad vodou drží jen to že bych ranil city mé velice dobré kamarádce..“*

Dál už mentorka neumožňuje sdílení těžké situace nebo ventilaci emocí, ale rovnou nabízí Báře řešení: *„Ajéje.. to chápu.. taky jsem nesnášela oslovení slečno! S tím se ale dá něco udělat.. Můžeš říct učitelům, ať ti tak neříkají..“* To Bára trochu ledabyly odbyde vyjádřením: *„Dobře povím jim to, ale nemyslím si že mi vyjdou vstříc.“* A dál konverzace nepokračuje. Vzhledem k náročnosti situace se nezdá být Báry náhlé rozhodnutí to ve škole říct příliš přesvědčivé. Ani se do poradny nevrací s tím, že to udělala.

Mimo to se velmi důležitá zakázka může skrývat také ve větě *„teď mě nad vodou drží jen to že bych ranil city mé velice dobré kamarádce..“* Toto vyjádření může skrývat mnohé, ale mimo jiné také to, že Bára pomýšlí na sebevraždu. Může to být její pokus „říct si o

pomoc“, mentorka toto ovšem mívá a případnou zakázku klientky nereflektuje. Na to, co tím klientka chtěla vyjádřit a co to znamená, se jí již nedoptala.

C) Zakázka může být naplněna, ale naplněna nebyla – příčina leží na straně klienta/klientky

Někdy trochu překvapivě i sám klient či klientka nějakým způsobem „blokuje“ naplňování zakázky. V takovém případě je mnohem obtížnější přijít na skutečný důvod, proč tomu tak je.

Opět zde budu prezentovat několik ukázek této situace. V tomto případě i s hypotézami, proč k naplnění zakázky nemohlo dojít. V této části věnuji tedy pozornost také tomu, co se zřejmě na straně klienta či klientky odehrávalo, že jejich chování v rámci konverzace neumožňovalo zakázku naplnit. V některých případech se jedná opravdu jen odhady, byť vycházející z dostupných dat. Tento výzkum neumožňuje dostat se k přesným odpovědím na tuto otázku.

Jedna z klientek si přichází do poradny pro radu, jak mluvit se svou matkou, které řekla, že je lesba, matka to ovšem vnímá jen jako „fázi“ a nechce se o tom příliš bavit. Mentorka nabízí a poskytuje klientce možnost, aby si toto téma společně rozebraly. Na této zakázce se nakonec shodují a klientka píše: *„No konkrétně bych chtěla rozebrat to jak si s ní o tom promluvit tak aby mě nějak pochopila.“*

Na následující otázky už však klientka odpovídá jen velmi stroze. Mentorka se dotazuje: *„Víš, co bys mámě mohla říct?“* a klientka odpovídá jen: *„To je na tom to nejhorší. Vůbec netuším co jí říct.“* Mentorka pak pokračuje v doptávání: *„Mluvíte spolu jinak o problémech?“* A klientka odpovídá: *„No o problémech spolu moc nemluvíme. Jestli se ptáte na toto“*.

Mentorka se klientce snaží reflektovat, že právě tato jejich obtížná komunikace může stát i za tím, že máma její odhalení nedokázala zatím zvládnout. V další zprávě klientka krátce potvrzuje jejich komplikovaný vztah a posteskuje si, že jí máma nikdy nedokázala pochopit a pomoci.

Na to mentorka reaguje: *„To mě moc mrzí. V životě člověk potřebuje hodně opory. Jsi tedy dobrá, že sis dokázala vždy nějak poradit. Budu ráda, když si budeme psát, ale na pár*

dní se odmlčím, jedeme kempovat, do neděle...“ Klientka se potom ovšem již neozvala, zareagovala až po měsíci a půl, kdy jí znovu oslovila sama mentorka. To už ovšem otevírají jiné téma.

Klientčina původní zakázka tedy nebyla naplněna – dané téma spolu s mentorkou téměř neprobraly, odpověď si nenalezla. Otázkou zůstává, proč tomu tak bylo. Je možné, že očekávala od mentorky nějakou jasnou radu, kterou ale nedostala, protože se ji její mentorující snažila dovést k tomu, aby si odpovědi zkusila nalézt sama.

Mentorka se snažila nejprve zjistit, jaký vztah se svou matkou má, protože bez toho by snaha radit pravděpodobně nebyla příliš efektivní. Zároveň tím samotné klientce umožňovala věci si pojmenovat a uvědomit. Je však možné, že klientka tudíž nedostala to, pro co si přišla, a tak pro ni konverzace ztratila v danou chvíli smysl.

Nabízí se také varianta, že nastalo odmlčení, protože mentorka ohlásila, že kvůli kempování možná nebude chvíli odpovídat. Jako prevenci před tímto rizikem však mentorka ještě ve zprávě, kde o odjezdu na kempování klientku informuje, pokládá dotaz s tím, ať si ho mezitím klientka promyslí: *„Zatím přemýšlej, co bys nejvíc chtěla a jaké kroky máš ve své moci pro to udělat“*. Přesto klientka na tuto zprávu již neodpověděla. Tato varianta se ovšem nezdá příliš pravděpodobná, protože klientčina angažovanost v konverzaci a řešení problému opadalo ještě před tím, než jí mentorka obeznámila se svým odjezdem.

Nemohu ale ani tak vyloučit možnost, že klientka čekala na zprávu od mentorky, že už se z kempování vrátila a mohou pokračovat v konverzaci. V konverzacích je občasné patrná obava některých klientů a klientek, zda mentora/mentorku nějak neobtěžují, nezatěžují, nebo nepřichází s nepodstatnými (resp. málo důležitými) tématy. Možná tedy tato klientka postrádala jistotu, že může v konverzaci pokračovat.

A v neposlední řadě lze také zvažovat, že se v klientce začalo rodit nějaké nové téma, které si třeba potřebovala nejprve urovnat sama v sobě. Ostatně klientka po dlouhé odmlce a poté, co jí mentorka znovu osloví, sdílí, že svým rodičům oznámila skrze dopis, že se necítí být dívkou.

Velmi specifickou je konverzace Tomáše se svou mentorkou. Tomáš přichází s tím, že je bisexuál a neví, jak to říct svému okolí. *„Poradíte mi?“*, ptá se. Mentorka se tedy

následně snaží pro klienta otevřít prostor, ve kterém budou spolu moci toto téma probrat, ale Tomáš najednou reaguje velice stroze a někdy jeho odpovědi ani nejsou zcela přiléhavé.

Mentorka: *A přemýšlel jsi už, komu bys to třeba chtěl říct jako prvnímu? Nějakým kamarádům, nebo rodičům nebo tak?*

Klient: *Řekl sem to kamarádům, a ti mě berou takového, jaký sem.*

Mentorka: *No tak to je skvělá zpráva, to vypadá, že jsi si s tím poradil moc dobře. Máš teď nějaké další plány?*

Klient: *Právě že nemám.*

Mentorka: *Takže jak to teď vlastně máš? Kamarádům jsi to řekl a teď nevíš, jak dál? Jestli se s tím svěřit rodičům nebo ne?*

Klient: *No právě.*

Mentorka: *A máš třeba nějakou představu, jak by mohli rodiče reagovat? Znáš třeba nějaké jejich názory nebo tak ohledně celé lgbtq komunity?*

Klient: *Neznám a omluvte že píšu teprve teď, neměl sem čas.*

V podobném duchu se odehrává celá tato konverzace. Mentorka se dál ptá například na jeho vztah s rodiči, na což klient odpoví pouze jednoslovně „dobrý“ a oznamuje mentorce: „a udělal sem pokrok, řekl sem o tom strejdovi“. V této části konverzace odpoví mentorce jednou delší zprávou, že strejda mu nejprve nechtěl věřit, pak ale řekl, že měl přítele, on uvěřil a jeho reakce byla dobrá.

Dále už opět odpovídá jen jednoslovně. Mentorka tedy položí otázku, zda s ní chce klient probrat ještě něco dalšího. Klient uvede, že se mu líbí jeden kluk, ale neví, jak mu to říct. A konverzace se opět vrací k jednoslovným odpovědím klienta.

Mentorka: *A máš třeba nějakou představu, jak by mohl reagovat?*

Klient: *Nemám.*

Mentorka: *A jak se spolu znáte? Je to tvůj kamarád nebo jsi ho někde viděl?*

Klient: *Kamarád, chodíme spolu do stejného klubu..*

Mentorka: *Aha. A přemýšlel jsi, že by ses mu třeba nejdříve svěřil? Že třeba z toho uvidíš, jak by mohl reagovat? Nebo bys mu to chtěl říct rovnou, že se ti líbí?*

Klient: *De o to s čím svěřit, to že sem bi ví.*

Mentorka: *Aha, no vidíš, tak to jsem myslela. A přemýšlel jsi, že bys mu to tedy prostře řekl? Já o něm nic moc nevím, tak jeho reakci těžko odhadnu, tak si myslím, že to dokážeš z nás dvou nejlépe odhadnout ty.*

Klient: *Dobře, děkuji.*

Z úryvků konverzace je patrné, jak jsem uvedla již v úvodu, že mentorka se snaží klientovi umožnit, aby si společně s ní urovnal své myšlenky a představy a došel si díky jejím otázkám k odpovědím na to, co potřebuje. Zdá se však, že se v komunikaci vůbec nepotkávají, mívá se.

V druhé části se dokonce mentorka snaží klientovi přímo nabídnout nějakou radu, jak by mohl svému kamarádovi říct, že se mu líbí. Ani v tomto případě se ale nezdá, že by klient od mentorky dostal to, pro co si přišel, a že by se konečně potkali v tom, co klient chce a co mentorka může nabídnout.

Klient jen ve dvou případech nějak obsáhleji sdílí, co prožívá. Je to v okamžiku, kdy mentorku informuje o tom, že jeho kamarádi už vědí, že je bisexuál a berou ho takového, jaký je, a když o své sexuální orientaci řekne svému strýci. Ve hře by tedy mohla být možnost, že chtěl mít někoho vedle sebe v případě, že nějaký z jeho coming outů nedopadne dobře (ačkoli v prvním případě není jasné, zda to řekl až v průběhu konverzace v poradně nebo už dříve).

Pokud by tomu tak bylo, tento rozhovor by se pak řadil spíše do následující podkapitoly, která se zaměřuje na skryté zakázky – klient přichází s určitou zakázkou, ale v průběhu hovoru se vynořuje nová, skrytá zakázka, to znamená klientem nepojmenovaná. V případě Tomáše tedy zakázka mít někoho vedle sebe, když se chystá na důležitý krok. A takovou zakázku mentorka pravděpodobně naplňuje, protože pro tyto okamžiky mu k dispozici byla, vyjadřovala pochopení a sounáležitost. Je možné, že klient skutečně dostal to, co potřeboval, jen to není z vnějšího pohledu patrné. Třeba kvůli jeho nižší komunikativnosti, která může být pro něj typická i v běžném životě.

Jako další možnost se nabízí, že klient si chtěl a potřeboval „otestovat“, co od poradny může očekávat. A možné je, že poradna nenaplnila jeho očekávání, tak v konverzaci s mentorkou nebyl dále příliš otevřený. A je naopak také možné, že zjistil, co chtěl – poradna mu může dát, co potřebuje, ale přichází si pro to až později a třeba v konverzaci s jiným mentorem či mentorkou. Což je údaj, který vzhledem k výběru analyzovaných dat, nemám k dispozici.

Šlo by také zvažovat další možnosti vysvětlení nejasného jednání klienta jako například, že klient sám neměl ujasněno, proč vlastně do poradny vstupuje a co potřebuje. Je možné, že se potýká s vnitřním zmatkem, který sám nedovede dát do slov tak, aby mu s ním někdo mohl pomoci. A v takovém případě by pro něj byla nejspíše vhodná jiná forma pomoci.

D) Objevuje se skrytá zakázka

U některých klientů či klientek se také stalo, že pojmenovali nějakou zakázku, která nebyla naplněna, a to proto, že se ukázalo, že skutečná klientova/klientčina zakázka leží jinde. Tato „nová“ zakázka, která vyplynula až v průběhu konverzace, bylo to hlavní, pro co klient/ka do poradny skutečně přišel/přišla.

Ondra přichází za svým mentorem s tím, že by se rád svěřil klukovi, který se mu líbí, že je gay. Má ale strach, jaká bude jeho reakce a jestli mu tento chlapec nějak neublíží, když jej pozve na schůzku. V průběhu konverzace se ovšem ukáže, že tento chlapec je jeho nejlepší kamarád, se kterým má velmi intenzivní až intimní vztah už nyní.

Ze zpráv klienta je patrné, že byl velmi nervózní z toho, že se chystá dané téma se svým kamarádem otevřít. Nebyl si jistý, že to oba cítí stejně a že se tento krok zdaří podle jeho představ. Na druhou stranu se nezdá, že skutečně potřeboval probrat, zda se kamarádovi odhalit nebo si to zatím nechat pro sebe. Pro tento krok, tedy přiznat mu své city, se totiž rozhoduje sám jen po pár zprávách, a to již dva dny po začátku konverzace.

„Možná se mu pokusím napsat na messenger, že jsem gay a že se mi líbí i dneska, protože máme týden volno teď, takže ho hned neuvidím“, píše klient, a ještě ten den mentora informuje, že tak také učinil: *„Já jsem mu teda napsal. (...) Nakonec to vyvrcholilo tím, že mi to on řekl taky, že je na to dobrá příležitost, a že se prý máme sejít zítra ráno u věže.“* Tato konverzace končí tím, že nyní spolu tito chlapci *„oficiálně chodí“*.

Je možné, že klient nedokázal formulovat tuto skutečnou zakázku, že chce „jen“ mít „někoho po ruce“, kdyby se něco pokazilo. Možná potřeboval tuto konverzaci s mentorem pro to, aby získal odvahu to svému kamarádovi skutečně říct. Anebo se mu jeho téma (totiž vztah s kamarádem, o kterém už tuší, že to má podobně jako on sám) samo o sobě nezdálo jako dostatečně závažné pro to, aby s ním vstupoval do poradny. Lze tedy zvažovat i to, že

namísto toho svůj problém podal tak, že chce nějakému klukovi říct, že se mu líbí, ale neví, jak to vezme a zda je to vůbec bezpečné.

Pokud bychom uvažovali, že klientovou skrytou, a tedy skutečnou zakázkou bylo opravdu mít někoho vedle sebe, až se rozhodne pro nový důležitý krok, jeho zakázka patrně byla naplněna. Tedy to, kvůli čemu mentora oslovil, také obdržel. A podporu plynoucí z virtuální přítomnosti mentora využil také ke coming outu před jinou svou kamarádkou. Uskutečnění tohoto coming outu (druhý den po započetí konverzace) sdílí jen tak mimochodem v rámci jedné zprávy: *„jo a dneska jsem to řekl další spolužačce, která to taky vzala úplně v pohodě“*.

Možná tedy klienta navázání komunikace s mentorem motivovalo i k tomuto coming outu, nebo ho naopak již dopředu plánoval a díky navázané komunikaci předsevzatý cíl dotáhnul do konce. Každopádně po celou dobu komunikace dostával klient dostatečnou podporu pro svá rozhodnutí a měl za sebou jakousi jistotu v podobě tohoto virtuálního „kamaráda“.

Zakázka mít někoho vedle sebe v okamžiku, kdy se chystám udělat velký a důležitý krok v životě, v žádném z mnou analyzovaných rozhovorů nepřichází jako zakázka zjevná, tedy klientem/kou pojmenovaná. Ve všech případech je zakázkou skrytou.

Je možné, jak jsem uváděla již v předchozí kapitole, že bychom sem mohli řadit i konverzaci Tomáše, jehož zakázku jsem řadila mezi ty, které nebyli naplněné, protože naplnění nějakým způsobem blokoval klient. Již výše jsem ale uvedla, že se možná jen jednalo o zakázku skrytou (rovněž zakázku mít někoho vedle sebe, když se chystám udělat velký krok) a v takovém případě by se jednalo o skrytou a naplněnou zakázku.

E) Zakázka byla naplněna

Spousta zakázek, se kterými klienti a klientky do poradny a za svými mentorujícími přicházejí, dojdou naplnění, a to i ve své původní podobě, tedy tak, jak je sám klient/sama klientka zadala. V předchozích podkapitolách jsem rovněž hovořila o zakázkách, které naplněny byly. Ovšem byly naplněny například až po jejich proměně, když klientky/i s mentorujícími zakázku přenastavili a „dohodli“ novou (dohodnutí nové zakázky nikdy

neprobíhalo explicitně). Nebo došlo k naplnění zakázky skryté, po tom, co se skrytá vynořila napovrch.

Zde uvedu některé příklady toho, kdy mentor či mentorka poskytuje mentorované/mu to, co ona sama či on sám v úvodu pojmenovává jako to, co potřebuje a pro co přichází. Klient/ka tedy přichází s potřebou, jejíž naplnění umožňují podmínky poradny i kompetence mentorujících, klientka adekvátně a srozumitelně pojmenovává to, co skutečně potřebuje a mentorující tuto potřebu zaznamená a konverzaci s klientem/kou využije pro její zdárné naplnění. Toto se týká naprosté většiny zakázek, které mentorované/í do analyzovaných konverzací vnášejí.

Bětka přichází za svou mentorkou s tím, že se jí líbí její známá. Sama v úvodu pojmenovává, že to „*jednoduše potřebuje jen s někým probrat*“. Ráda by si zároveň našla odpověď na otázku, zda má tuto dívku kontaktovat, pozvat někam ven nebo jí rovnou i říct, jaké jsou její pocity k ní. Tuto zakázku mentorka vnímá a vhodnými otázkami Bětce otevírá prostor pro to, aby si mohla urovnat své myšlenky a nalézt odpovědi.

Mentorka pomůže Bětce si celou situaci zmapovat, Bětka má možnost si dát do slov své pocity, své obavy i zformulovat do vět své myšlenky. Pojmenovává si důvody, proč zvolit nebo naopak nezvolit konkrétní postup. Rovněž jí mentorka vede k tomu, aby si pojmenovala, co špatného by se mohlo stát, kdyby zvolila tu či onu variantu. V závěru konverzace si pak Bětka skutečně nalézá řešení, resp. si ujasňuje postup, jak bude ve vztahu s touto dívkou pokračovat.

Trochu specifickou zakázkou, která se v mnou analyzovaných konverzacích neobjevuje příliš často, je zakázka, kterou jsem výše pojmenovala jako „Získat ubezpečení, že není špatný/á“. Zároveň jde o zakázku, kterou mentorující dokážou relativně snadno naplnit.

Příkladem může být klient, který se potýká s myšlenkou, zda ti, kteří se mu posmívají nebo nadávají kvůli jeho homosexuální orientaci a femininním projevům chování, nemají pravdu. Tedy jestli opravdu není špatný. Na jeho pochybnosti mu mentor poskytuje tuto odpověď:

„Víš, ono si moc vybrat nemůžeme, nezbyvá nám nic jiného, než žít své životy – své vlastní životy. Myslím, z dlouhodobého hlediska. Z dlouhodobého hlediska nemoci žít svůj život, tahle obrovská nesvoboda nám velmi ubližuje. Neustálá nepohoda, předstírání, lhaní, vymyšlení si hrozně moc vyčerpává. My jsme si to, co jsme, nevybrali. A hlavně být gay, lesba, bisexuální, trans je přirozené, normální.“

Mentor normalizuje homosexualitu, legitimizuje klientovi jeho chování – přeneseně říká „to, že sis vybral žít svůj život tak, jak je ti vlastní, je ta nejlepší volba“ a dodává „nemůžeš za to, kým jsi“. Navíc klient může vidět někoho, kdo je sám se svou sexuální orientací vyrovnaný. Mentor dokonce ve své odpovědi uvádí také: „*Já už bych dnes neměnil*“. Má před sebou tedy někoho, kdo je také gayem a za špatného se nepovažuje.

Požadování nějakých informací nebo rad klientem či klientkou jsem v kapitole výše již zmiňovala v souvislosti se zakázkami, které nejsou naplnitelné. Samozřejmě ale někdy klientky a klienti touží i po informacích, které od mentorujících dostat mohou. Jedna klientka se kupříkladu táže, zda je pravdou, že bisexualita neexistuje. Mentorka jí sice nedává konkrétní odpověď, ale sdílí jí konkrétní tipy či odkazy, kde si může přečíst relevantnější informace.

Jedna z klientek postrádá informace o bezpečném sexu dvou žen. Uvádí, že se pokoušela informace hledat na internetu, ale nebyla úspěšná, tak toto téma vznáší v konverzaci se svou mentorkou. Ta jí píše: „*Víš, v porovnání s hetero většinou a gay komunitou ta rizika v lesbickém sexu jsou o dost nižší, pokud se tedy dodržují nějaké základní zásady jako je třeba hygiena. Proto jsi asi ani nic na internetu nenašla. Kdybys k tomuhle nebo něčemu jinému potřebovala více informací, dej vědět.*“

Někdy chtějí klientky a klienti pouze sdílet, co se jim v životech děje nepříjemného i příjemného. Toto je rovněž něco, co mentorující svým mentorovaným v naprosté většině případů dovedou poskytnout. Klienti/ky sdílejí například nepříjemné reakce svého okolí na jejich coming out, nebo naopak ty reakce příjemné. Mnohdy se také stává, že sdílejí se svými mentory a mentorkami zážitky z první schůzky s někým, kdo se jim líbí, nebo své první milostné a intimní zážitky, první dotyky, první polibky apod.

Toto sdílení příjemných a nepříjemných zážitků v životech mentorovaných má velmi blízko k zakázce, kterou jsem pojmenovala jako „Mít společníka/‘kamaráda‘. V některých

případech to jde samozřejmě ruku v ruce, protože mít kamaráda bezpochyby znamená sdílet s ním to dobré i to špatné, co se mi v životě děje. Specifika této zakázky rozebírám v následující kapitole.

F) Specifika vynořování zakázky „Mít společníka/‘kamaráda‘“

Specifikum zakázky „Mít společníka/‘kamaráda‘“ a jejího vývoje spočívá v tom, že nikdo z klientů a klientek, jejichž konverzace byly předmětem mého výzkumu, nepřichází za svým mentorem či mentorkou se záměrem, že by se mentorující mohl/a stát jeho společníkem, či ‚kamarádem‘, který ho bude doprovázet v náročném období.

Oproti zakázce „Mít někoho vedle sebe, když se chystám udělat důležitý krok“ u této zakázky nelze ani říct, že by v některých konverzacích byla jako zakázkou skrytou. Ačkoli ani tuto možnost samozřejmě nemůžu s jistotou vyloučit, v rozhovorech jsem nenalezla nic, co by tomu napovídalo. Kdežto v případě zakázky „Mít někoho vedle sebe“ se v rozhovorech ukazovaly jisté náznaky toho, že to od počátku byla ta hlavní klientovi/klientčina potřeba, přesto, že si ji třeba sám/sama plně neuvědomoval/a.

Klientky a klienti přichází v úvodu vždy s nějakou relativně jasnou otázkou nebo žádostí týkající se jednoho či více konkrétních problémů, které nyní řeší. Někteří klienti nebo klientky dokonce zpochybňují, jestli jejich potíže je vůbec „hodna“ toho, aby s ní přicházeli do poradny. Tudiž je zřejmě ani nenapadne, že mentorující zde mohou být také „pouze“ pro to, aby si měli mladí LGB lidé, s kým popovídat o věcech, které jiným říct nemohou. A to i přesto, že je netíží žádné objektivně závažné problémy.

To, že ve svém mentorovi či mentorce mohou nalézt také svého důvěrníka nebo společníka, objevují tedy až posléze, v průběhu jejich komunikace. Klienti a klientky postupně zjistí, že jejich mentorující je jim k dispozici, když potřebují, a že nemusí přicházet jen s otázkami, ale mohou též pouze sdílet, co se jim v životě děje.

Jedna z klientek například se svou mentorkou sdílí svůj zážitek z účasti na průvodu Prague Pride. Zpočátku řeší především svůj potencionální coming out před rodiči, ovšem pak prožije něco, co je velmi specifické pro komunitu LGB lidí a může to sdílet s někým, kdo tuto událost rovněž zažil. Možnost sdílet s někým, kdo má obdobnou zkušenost a kdo

patří do stejné menšiny je navíc něco, co by sdílení s kamarády a kamarádkami s většinou sexuální orientací mohlo jen obtížně nahradit.

Konverzace Stázky se svou mentorkou je příkladem toho, kdy klientka má svou mentorku opravdu jako „partáka“, s nímž sdílí vše, co se jí v přítomnosti děje v užší či širší souvislosti s jejím coming outem. To znamená, že spolu neřeší jen například plány na coming out, nerozebírají jedno úporné téma, které klientce běží hlavou, ale Stázka svou mentorku například informuje o tom, co včera zažila se svými kamarádkami, kterým se měla v plánu „vyoutovat“:

„Právě s ní a ještě jednou naší spolužačkou jsem byla včera v kavárně a chvíli jsme se bavily na toto téma. Jedna říkala, že jí na tom vadí, že je to ‚proti přírodě‘ protože příroda chtěla, aby spolu byla dvě odlišná pohlaví. Ta druhá řekla, že to tak možná je, ale že zároveň příroda mohla chtít i to, aby byly homosexuální páry. To kvůli tomu, abychom se my jako lidstvo nepřemnožili.

Klientka s mentorkou se společně také baví například o tom, jak jsou prezentováni gay muži v českých filmech a seriálech, nebo o svých prvních láskách. Klientka sdílí s mentorkou svůj coming out a naopak i mentorka se dělí o svůj příběh se Stázkou. V rámci svého „coming out příběhu“ mluví mentorka o první dívce, do které se kdysi zakoukala, a o které se říkalo, že také chodí s dívkami. Na toto klientka reaguje: *„To je zajímavé, jak se naše situace podobají, protože ke mně se taky dostaly informace o tom, že měla (dívka, do které se zakoukala právě Stázka) holku“.*

Je zde tedy pozorovatelný velmi významný aspekt toho, že klientka s mentorkou mohou sdílet podobnou zkušenost, jak jsem zmiňovala již výše. Něco, co většinou lidé neprožívají (pocit zamilování do člověka stejného pohlaví), může nyní klientka sdílet s někým, kdo to má stejně. Navíc z této části konverzace se zdá, že klientka řeší něco, co již není aktuální. Sdílí to, co se jí stalo dříve a dosud to neměla komu říct (o její minoritní sexuální orientaci v okolí zatím nikdo neví). Nesdílí to proto, že situaci potřebuje nějak vyřešit nebo je to aktuálně příliš zatěžující. Stázka toto sdílí, protože poznala, že i takovou možnost jí poradna nabízí.

3.7 Co mentorky/ři v konverzacích používají

V této kapitole se budu věnovat kategorizaci a popisu toho, co se v rámci mentoringové poradny odehrává na straně mentorujících. To znamená, jak mentoři a mentorky komunikují, jaké druhy otázek používají a co mentorovaným poskytují, aby jejich zakázky dovedli k naplnění a potřeba, se kterou mentorovaný/á přichází, byla uspokojena.

Stejně jako tomu bylo v případě popisu procesů na straně klientů a klientek, i zde uvedu vždy několik příkladů konkrétního „nástroje“, který mentorující využívají. Tyto příklady jsou uvedeny vždy v uvozovkách a kurzívou.

1. Mentor klientovi/ce umožňuje/vede k:

- a. upřesnění si postupu vnějšího coming outu

„Jak by se ti to nejlíp sdělovalo?“

„A přemýšlel jsi už, komu bys to třeba chtěl říct jako první?“

„Myslíš, že by to táta mohl vzít, kdybyste se o tom nějak pobavili jen vy sami dva?“

- b. zorientování v dané situaci

„Jak jsi přišla na to, že je táta homofobní?“

„Co tě vede k myšlence, že jsi na holky?“

„Tak mi řekni, jaké máš možnosti a co by se mohlo stát, kdybys jí napsala?“

- c. pojmenování pocitů

„Co by to s tebou udělalo?“

„Jak se cítíš teď s odstupem času?“

„A jak ti vlastně je?“

- d. uvědomění si (rizik, vlastního postoje) + katastrofické scénáře

„Co myslíš, že by se mohlo nejhoršího stát? Ten úplně nejhorší z nejhorších scénářů?“

„Co by se mohlo stát nejhoršího, kdyby ses rozhodla jí napsat?“

„Co ty si myslíš o tom, že bys to neměla říkat tátovi?“

- e. sdílení vlastní zkušenosti klienta/ky

„Budu ráda, když mi pak napíšeš i o sobě, jak jsi na to přicházela“ (myšleno na svou sexuální orientaci)

„Jak dopadla přednáška?“ (myšleno přednáška, kde by se mělo objevit LGBT+ téma)

„Napíšeš mi tedy trochu víc? Vím jen, že tě nepustila ke slovu, když jsi jí to řekla a že se urazila. Jak přesně jsi jí to řekla?“

2. Navrhuje řešení

„A nechceš vymyslet jinou příležitost, jak se s ní potkat?“

„Myslíš, že by se dal ten jejich (rodičů) názor víc prozkoumat? Ne rovnou konkrétně o tobě, ale třeba co si myslí o tom, že se teď v Čechách řeší manželství pro všechny nebo tak?“

3. Mentor/ka poskytuje pochopení/legitimizaci

a. pocitů

„To se nedivím, je to dost obtížné.“

„Rozumím, proč je pro tebe důležité se svěřit.“

„Rozumím tvým obavám, jsou přirozené.“

b. plánů týkajících se vnějšího coming outu

„Uznávám, že za stávajících okolností a podle toho, co mi píšeš, asi není úplně vhodné s tím teď doma přijít.“

„Já myslím, že není nutné tu informaci šířit, to je věc každého z nás, komu to řekneme.“

„To je samozřejmě jen a jen na tobě, kdy k tomu rozhodnutí (pro vnější coming out) chceš dojít.“

4. Normalizování jinakosti (homosexuality)

„Já si určitě nemyslím, že by ses měla stydět nebo skrývat, protože ty jsi normální. My jsme taky normální lidi, co prostě žijí na tomhle světě.“

„Jiná sexualita není žádná nemoc, je to naprosto normální.“

„Máš naprostou pravdu, neovlivníš to, do koho se zamiluješ, ani to, jakou orientaci máš. Takhle se narodíme a je to naprosto normální, i když pro některé lidi nepochopitelné.“

5. Mentor/ka tvoří pocit sounáležitosti, pocit „nejsi v tom sám“

Tento pocit navozuje skrze poskytnutí:

a. podpory

„Budu moc držet palce.“

„Budu na tebe myslet.“

„Nejsi na to sama, já jsem tady. Můžeme se to spolu pokusit vyřešit.“

b. ocenění

„Mám z tebe pocit, že jsi silná.“

„Mám radost, že děláš krok po kroku.“

„Oceňuji tvou odvahu.“

c. ostatní

„Jsem rád, že to vzala v klidu.“

„Uf, to mě moc mrzí, co tady čtu.“

„Jdeš na rande, to je příjemné.“

6. Rámování

Mentor či mentorka může mentorovaným vlastními slovy shrnout to, co je klientem/kou řečeno. Dosáhne tak toho, že mentorovaný/á vlastní vyřčená slova vidí v jiné podobě a může si na ně vytvořit náhled. Někdy tak mentor/ka může nabídnout to, co by klient/ka jinak neviděla. Rámování umožňuje také to, co klient/ka rozsáhle popisuje, zkoncentrovat do několika slov a vystihnout nejdůležitější podstatu, která by jinak mentorované/mu mohla unikat.

„Na mámě ti hodně záleží.“

„Třeba se zamiluješ do kluka, pak třeba do holky, třeba si vyzkoušíš vztah i s kluky i s holkami. A jednou poznáš, kam tě srdce táhne.“

„Víš, celá tahle situace je dohromady o tom, jestli bys byl schopen zvládnout i to, že by reagovali třeba (hodně) špatně.“

7. Mentor/ka poskytuje informace

„Člověk si nejprve projde vnitřním coming outem, tzn., že přijme sebe samého jako gaye/lesbu/bisexuála. Když si je tedy svou orientací jistý, tak je po nějaké době důležité, aby to sdělil svým blízkým – to je vnější coming out.“

„Někdy mohou být rodiče tou zprávou zaskočení a reagovat ne zrovna příjemně. Někdy potřebují jen více času, aby tu zprávu zpracovali a přijali.“

8. Mentor/ka nabízí jiný pohled/naději/povzbuzení

„I tohle období jednou skončí.“

„Myslíš, že by rodiče skutečně takhle reagovali? Myšlenka toho, že by přišli o dítě asi není pro rodiče úplně snadná.“

„Věřím, že jednou si to vše takzvaně sedne a budeš mít jasno.“

9. Mentor/ka poskytuje radu

„Doporučuji vždy začít u někoho tobě blízkého, kdo víš, že má pochopení.“

„Zkus trochu ‚zasondovat‘ dopředu. Zjisti, jak se máma na LGBT tematiku tváří.“

„S tím se ale dá něco udělat. Můžeš říct učitelům, ať ti tak neříkají.“

10. Posouvá klienta/ku k akci

Jedná se o velice specifický nástroj mentorů a mentorek. Několik z nich toto použilo především v okamžiku, kdy se mentorovaný/á rozhodovala například pro vnější coming out nebo k vyjádření svých citů někomu ve svém okolí. Díky jednoduchým, ale trefným otázkám toto rozhodování mentorovaných posunuli mentoři/rky o krůček dál. Například když klientka rozvažuje, že své kamarádce poví o své sexuální orientaci a mentorka jí rovnou položí otázku „*A kdy se na to chystáš?*“, přibližují tím její dosavadní pouhé rozmyšlení k akci. Její úvahy o coming outu přibližuje k realizovatelnosti. A mnohdy to klienti a klientky také vnímali jako jakési „popostrčení“ k akci v okamžiku, kdy nemohli najít dostatek odvahy nebo odhodlání.

„Jste spolu na FB? Nebo jak to budeš realizovat?“

„Budeš si chystat nějaký ‚scénář‘, co jim řekneš, nebo to zkusíš namluvit spontánně?“

„Kdy se na to chystáš?“

„Tak mi, prosím, pak dej vědět.“

11. Mentor/ka poskytuje skrze vlastní zkušenost:

a. legitimizaci

„Rozumím tvým obavám, jsou přirozené. Také jsem se hodně bál.“

b. naději

„Nicméně začali (rodiče) být se vším relativně v pohodě v momentě, kdy jsem přivedl partnera. Neuměli uchopit tu bublinu, kterou se jim homosexualita jevila, lítajíc kdesi ve vzduchoprázdnu. Uměli to ale pochopit v momentě, kdy poznali konkrétního člověka, se kterým chci žít.“

c. informace

„Mám kolem sebe asi 8 leseb a dlouhé vlasy mají jenom dvě.“

„Taky dokážu o muži říct, že je pohledný. To ale neznamená, že bych s ním chtěla něco mít.“

„Já si pamatuju, že jsem jako mladší měla ráda Draca Malfoye, ale vím, že jsem lesba.“

d. tipy

„Mně dost pomohlo dodávat si pocit sebejistoty – byť to třeba trošku hrát. (...) Hrdě jsem řekl, že jsem gay a budu mít partnera a pokud to nechtějí řešit, nemusí, ale vždycky to tak bude.“

e. pocit sounáležitosti

příklady z konverzací:

- *mentorka i klientka mají podobnou zkušenost se zamilováním se do své kamarádky – obě tuto zkušenost sdílí (sdílí své tehdejší prožívání nebo to, jak situaci řešily)*
- *mentorka sdílí svůj vnitřní coming out, tedy sdílí zkušenost, kterou aktuálně klientka prožívá*

3.8 Diskuze

V předkládaném výzkumu jsem si vzala za cíl postihnout procesy, které se v online mentoringové poradně S barvou ven odehrávají mezi mentorujícími a mentorovanými. Pro tuto práci jsem si stanovila čtyři výzkumné otázky. Z mého výzkumu vycházející odpovědi na tyto čtyři otázky nyní shrnu a v případech, kde je to možné, porovnam se zjištěními, které jsou uvedeny v teoretické části této práce. V druhé části této kapitoly uvedu limity mého výzkumu.

První výzkumnou otázkou, kterou jsem si pokládala, byla: *„Jak a k čemu využívají klienti a klientky komunikaci s mentorujícími v poradně S barvou ven?“*. Z mé analýzy devatenácti rozhovorů klientů a klientek ve věku 10 až 18 let vyplynulo, že mladí LGB lidé do poradny vcházejí průřezově se všemi tématy týkajícími se vnitřního i vnějšího coming outu a psychosexuálního dozrávání. To znamená to, co mentorování a mentorované v rámci konverzací otevírali se týkalo jak jejich vnitřního zmatku a obav kolem sdělování své sexuální identity svému okolí, tak i jejich trápení v oblasti mezilidských vztahů (přátelských i partnerských a milostných) a pocitů zamilovanosti či neopětované lásky.

Jak je uvedeno v teoretické části této práce, lidé s ne-heterosexuální orientací mají významně nižší pravděpodobnost, že ve svém okolí naleznou tzv. přirozeného mentora (Johnson, Gastic, 2015; Rummell, 2016 in Burningham, Weiler, 2021), tzn. podporující osobu z jejich přirozené sociální sítě, která obvykle mladým lidem procházejícím psychosociální vývojem může být k dispozici právě i pro témata jako jsou první pocity zamilovanosti, první zkušenosti z partnerských vztahů apod.

Mimo to jsou témata jako partnerské vztahy, pocity zmatení nebo pocity zamilování tématy, která samozřejmě probírají i vrstevníci sami mezi sebou. Mladí (a nejen mladí) lidé s ne-heterosexuální orientací ovšem mají strach o své sexuální orientaci s ostatními hovořit (FRA, 2020). Základní a střední školy, kde mladí lidé tráví nejvíce času a obvykle jsou největším zdrojem kontaktu s vrstevníky, nejsou LGB tématu vždy otevřené a pro LGB žactvo a studující tudíž bezpečné pro otevírání osobních témat (mj. PROUD, 2016; FRA, 2010).

Totéž potvrzuje právě i analýza konverzací v rámci mého výzkumu. V případě všech klientů a klientek, jejichž konverzace s mentory/kami byly předmětem mé analýzy, o své sexualitě dosud řekli nanejvýš několika nejbližším lidem, někteří se pokusili též o coming out v rodině, ale nikdo z nich nebyl ohledně své sexuální orientace zcela otevřený. Samozřejmě lze zvažovat, že chlapci a dívky, které žijí ve svém prostředí zcela otevřeně ohledně své sexuální orientaci, pravděpodobně nemají potřebu vyhledávat služby poradny S barvou ven.

Některé výzkumy dokonce označují školy za nejvíce heteronormativní, resp. homofobní instituce (Fedewa, 2011; Huebner, 2015 aj. in Pitoňák a Spilková, 2016). Studující a žáci/žákyně se ve školách velice často setkávají s vyprávěním vtipů o LGBT+ komunitě, používání nadávek jako „buzerante“ apod. a někdy dokonce i s fyzickým napadáním kvůli skutečné či domnělé homosexuální orientaci. Výjimkou bohužel není ani podobné jednání ze strany vyučujících (PROUD, 2016). Dospívající uvědomující si svou nevětšinou sexuální orientaci, nebo ti, kteří právě o možnosti, že jejich orientace není heterosexuální si takové poznámky velmi dobře uvědomují a samozřejmě nejsou ochotní se v takové atmosféře ostatním otevřít. Jedna z klientek, jejíž rozhovor byl zařazen do mého výzkumu, hovoří přímo o homofobně motivované šikaně, jíž je obětí.

Nejinak tomu často je i v rodinách. Klienti a klientky v konverzacích v rámci poradny velmi často hovořili o komentářích svých rodičů velmi nevybíravě odsuzujících LGB osoby. Například McConnell, 2015 (in Burningham, Weiler, 2021) hovoří o tom, že není neobvyklé, že mladé LGB osoby zažívají odmítnutí i ze strany rodiny, kde by také jinak mohli nalézt svého „průvodce“ obtížnými životními situacemi (tamtéž).

Jaká situace může pro LGB lidi nastat v rodině ukázkově potvrzuje například rozhovor jedné z klientek se svou mentorkou, která popisuje velice útočné a manipulující chování její matky poté, co se jí klientka „vyoutovala“. Nemálo dalších klientů a klientek popisuje velký strach svou sexualitu doma odhalit. Jedna klientka hovoří o strachu, že by jí její matka určitě alespoň na několik dnů vyhodila z domova. Jiný klient zase vypovídá o tom, že kdyby se svým rodičům odhalil, možná by ho již nepodpořili při studiu na vysoké škole.

Samozřejmě nelze tvrdit, že takovou situaci ve školách a rodinách zažívají všichni LGB mladí lidé a že nikdo z nich nenachází přirozeného průvodce (či mentora) ve svém okolí, tak jak tomu je mnohdy u lidí s většinovou sexuální orientací. Nicméně při pohledu na konverzace těch, kteří vstupují do poradny S barvou ven (resp. těch, které jsem v rámci svého výzkumu analyzovala), by bylo možné usuzovat, že právě podporující dospělý nebo alespoň důvěryhodný vrstevník je skutečně to, co jim v jejich životech chybí a zároveň to, kvůli čemu přicházejí právě do poradny S barvou ven.

Sdílení klientů a klientek v rámci výše zmíněných témat – tedy vnitřní i vnější coming out (před rodiči či přáteli a spolužáky/žačkami), romantické vztahy a pocity zamilovanosti, potvrzuje, že minimálně tito lidé vstupující do poradny absenci přirozeného mentora ve svých životech pociťují. Někteří z mentorovaných i explicitně zmiňovali, že nemají svá trápení s kým probrat, případně vyjadřovali úlevu, že to konečně mohli někomu říct. Nejen takové přímé výroky klientů a klientek, ale též obsah toho, co sdílí patrně vypovídá o tom, že v přirozeném okolí nenachází svého důvěrníka. A jak je uvedeno v první kapitole této práce, poradnu navštíví v průměru 600 klientů a klientek za rok, což je jednoznačně nezanedbatelné číslo.

Pravděpodobně tedy namísto člověka z jejich přirozeného okolí hovoří klienti a klientky poradny právě se svými mentorujícími o svých pocitech, využívají možnost formulovat své myšlenky do vět, a tak si v nich alespoň částečně „udělat pořádek“, ve svých myšlenkách se zorientovat. Mentorovaní/é získávají bezpečný prostor, kde mohou ventilovat své pocity, vyjádřit smutek i radost, obavy i nadšení. Klienti a klientky získávají někoho, komu mohou povědět o tom, že jdou na schůzku s osobou stejného pohlaví. Získávají pocit sounáležitosti a pocit, že v tom nejsou sami.

Jak uvádí například Pitoňák (2017) nebo Harrison (2003) vedle pocitů, jako je strach z odhalení, pocity studu nebo úzkosti je právě i sociální izolace závažným důsledkem neustálého schovávání významné části vlastní identity – tedy sexuální orientace. Klienti a klientky v analyzovaných konverzacích hovoří o narůstající neúnosnosti tohoto pocitu z neustálého zatajování a skrývání. Vynakládají neobvyklé množství energie na to, aby nebyli „odhaleni“, a to s sebou nese spoustu stresu a frustrace.

A tak výjimkou rozhodně není právě ani to, že klienti a klientky potřebují zkrátka „pouze“ s někým sdílet, co se v jejich životech děje. Potřebují být vyslechnuti. V rámci výzkumu mentoringových vztahů toto respondentem výzkumu autorek Meltzer, Muir a Craig (2018) uváděli jako jeden z důležitých aspektů – to, že od mentorujících dostávají emoční podporu, která může probíhat například i ve formě „pouhého“ naslouchání a pochopení. Poradnu jako prostor, kde mohou sdílet těžké i příjemné zážitky, klienti a klientky hojně využívají, jak se z analýzy konverzací ukázalo.

Dalším způsobem, jak klienti a klientky využívají konverzace se svými mentorujícími je také to, že si do tohoto prostoru přicházejí pro rady a informace. Shpigelman a kol. (2009) uvádějí, že toto je jeden z profitů, které může přinést online mentoringový vztah – poskytování informací.

Shpigelman a kol. (2009) uvádí také, že profitem v tomto vztahu může být konkrétní pomoc v podobě například poskytnutí informací o návazné nebo rozšiřující pomoci pro klienta/ku. Jeden z klientů například dostával od svého mentora přímo kontakty na Linku bezpečí, protože byl doma fyzicky napadán svým otcem. Jiný klient dostal doporučení na psychologickou pomoc a dívka, která ve škole zažívala šikanu, od své mentorky získala informace o tom, na koho je možné se v takovém případě ve škole obracet pro pomoc.

Dále Shpigelman a kol. (2009) zmiňuje sociální podporu, která může úzce souviset také s pocitem přináležetosti do skupiny s podobnými zájmy nebo zkušenostmi. Klienti a klientky poradny S barvou ven se v tomto virtuálním prostoru setkávají s lidmi, kteří prošli velice podobnými situacemi jako klienti a klientky sami. Mohou si vzájemně sdílet například své „coming out příběhy“ a mentorované/mu to tak dává možnost prožít pocit přináležetosti ke skupině, který je v tomto věku tolik důležitým. Mnohokrát toto vzájemné sdílení coming outů v mnou analyzovaných konverzacích proběhlo.

V některých (ne mnoha) případech se též v konverzacích stalo, že klienti či klientky využili prostor poradny k otevírání témat, které se přímo nedotýkaly procesu coming outu a jevů s ním souvisejících. Jednalo se v takových případech především o velmi silné pocity sebenenávisti nebo dokonce suicidální tendence. Ačkoli psychická onemocnění jsou s procesy coming outu, resp. vyrovnáváním se se svou homosexuální orientací a souvisejícím minoritním stresem v těsné blízkosti (mj. Pitoňák, 2017; Hatzenbuehler 2009), jedná se již o témata překračující cílová témata poradny, a především její podmínky a kompetence mentorujících.

Ani tak mentorující tato témata samozřejmě nenechali bez povšimnutí. Nevěnovali se jim sice do hloubky, protože to by vyžadovalo spíše psychoterapeutickou pomoc, ale přeměrovali zakázku směrem k tomu, aby klientku či klienta odkázali a navázali na adekvátnější a odbornou pomoc. Přesto to zde zmiňuji, protože i toto je odpovědí na otázku, jak a k čemu mentorování využívají poradnu S barvou ven.

Přesměrování či poupravení zakázky mentorkou/em, pokud je to potřeba například právě z toho důvodu, že v její původní podobě nemůže být naplněna, je též jednou z odpovědí na druhou výzkumnou otázku: *„Jakým způsobem vedou mentorující komunikaci s klientkami a klienty, a co jim nabízejí a poskytují, aby naplnili zakázku, se kterou mentorování přicházejí?“*

To, že mentor či mentorka dovedla odhalit nesplnitelnou zakázku a posunout jí tak, aby klientovi/ce mohla být i přesto poskytnuta pomoc nebo podpora, se ukázalo jako jedna z významných schopností mentorujících. Díky tomu, i přesto, že klienti/ky přišli s nesplnitelnou zakázkou, nezůstala jejich konverzace bez výsledku. Velmi podobně tomu bylo v případech, kdy mentorující dovedli odhalit skrytou zakázku klientky/a, a tu poté naplnit.

Jako jeden z velmi důležitých faktorů mající pozitivní vliv na mentoringové vztahy uváděli respondenti výzkumu autorek Meltzer, Muir a Craig (2018) fenomén, který autorky nazvaly jako „talking not telling“. To znamená, že respondenti, resp. aktéři mentoringových vztahů v pozici mentorovaných velmi oceňovali, pokud vztah fungoval spíše na partnerské úrovni, v němž bylo možné si bez obav s mentorkou/em povídat a sdílet. S tímto přístupem

byli mentorováni/é významně spokojenější než s přístupem založeným na tom, že přijímají rady nebo názory mentorující/ho (tamtéž).

S tímto druhým zmíněným přístupem se někteří z klientů a klientek v rámci mnou analyzovaných rozhovorů setkali. Ne vždy tomu tak bylo v průběhu celé konverzace. Přesto nastávaly situace, kdy byla klientova/klientčina zakázka mentorem/kou minuta a nenaplněna v důsledku toho, že namísto vyslechnutí a otevřeného prostoru pro povídání mentorka či mentor poskytoval rady nebo své názory. To uvádím v kapitole 3.4.2 – B) Zakázka může být naplněna, ale naplněna nebyla – příčina leží na straně mentora/ky.

Mentori a mentorky také slouží mladým jako vzor. Mentorováni/é například mohou vidět, že někdo, kdo dříve procházel tím, čím nyní prochází oni sami, tuto situaci zvládl a nyní žije spokojeným životem. Můžou také získat zprostředkovanou zkušenost s tím, že i jejich mentor či mentorka prožila velmi nepříjemné situace se svou rodinou, ale nakonec se vše uklidnilo a nyní spolu mají vzájemně uspokojující vztahy, příp. se s tím mentor/ka jiným způsobem vyrovnal/a. Někteří klienti a klientky, kteří se potýkají s procesem přijetí vlastní sexuality, stydí se za ní, nebo dokonce prožívají pocity sebenenávisti, mohou být v přímé komunikaci s někým, kdo je rovněž gay, lesba, nebo bisexuál/ka, ale nemají kvůli tomu na sebe vztek a nestydí se (ačkoli dříve se možná rovněž s těmito pocity potýkali).

Komunikace s mentory/kami, kteří jsou se svou identitou vyrovnaní a vedou běžné a řádné životy má pozitivní vliv také pro ty, kteří svou sexualitu teprve objevují a zjišťují, zda je nepřitahují rovněž osoby stejného pohlaví. Jak uvádí Procházka (2002), v této fázi lidé často bojují s pocity internalizované homofobie a ztotožnit se s nevětšinou sexuální orientací pak znamená ztotožnit se s předsudky, které o bi- či homosexuálně orientovaných lidech mají. V poradně S barvou ven však mohou potkat osoby, jejichž orientace není heterosexuální, ale zároveň vyvrací předsudky o gayích, lesbách či bisexuálních lidech. Identifikace s těmito lidmi a ztotožnění s LGB komunitou v této podobě pak proces hledání vlastní identity může zcela zásadně ovlivnit.

Tento pozitivní vliv mentoringu uvádí například Rhodes (2002, 2005 in Burningham, Weiler, 2021). Hovoří o tom, že mentorující mohou mentorovaným poskytnout vhodný vzor chování a mít též pozitivní vliv na vývoj jejich identity a sebehodnoty, což je právě to, o čem

jsem hovořila v předchozím odstavci a co se ukazovalo také v rámci mnou analyzovaných konverzací.

Já o tomto aspektu mentoringových konverzací v empirické části této práce hovořím jako o možnosti mentorů/ek skrze vlastní zkušenost a vlastní psychické nastavení zprostředkovat svým klientům a klientkám, že nejsou špatní kvůli své jinakosti. A rovněž v části pojednávající o tom, co mentoři/ky používají v konverzacích s klienty/kami, ukazují, že mentorující zprostředkovávají mentorovaným skrze vlastní zkušenost naději a povzbuzení.

Burningham a Weiler (2021) hovoří také o tzv. korektivní vztahové zkušenosti, kterou mohou mentorující svým klientům a klientkám nabídnout. To znamená, že jim mohou poskytovat emoční a sociální podporu (Rhodes, 2002, 2005 in Burningham, Weiler, 2021), která může být neobyčejně důležitá především pro ty, kteří zažívají časté odmítání od vrstevníků či ve školním prostředí nebo i od rodiny (Rummell, 2016).

V rámci své analýzy jsem pracovala s několika rozhovory, kde došlo k tomu, že mezi klientem/klientkou a mentorující/m vnikl skutečně téměř „přátelský“ vztah, v němž se klient/ka na svého mentora/ku mohla obracet prakticky se vším. Dostával/a od ní/něj emoční podporu v náročných situacích a získal/a pocit, že zde, v tomto virtuálním prostoru na ní/něj čeká někdo, kdo jí/ho vždy vyslechne a „podá pomocnou ruku“. Navíc někdo, od koho bude přijímána. V těchto rozhovorech, kde se začala projevovat větší hloubka vztahu, bylo pozorovatelné, že právě pocit „být přijímán/a“ je něco, co těmto klientům a klientkám otvíralo dveře pro maximální sdílení.

Druhá polovina druhé výzkumné otázky se ptá, co mentorující nabízejí a poskytují svým klientkám a klientům, aby naplnili zakázku, se kterou mentorování přicházejí. Jak uvádím v kapitole č. 3.4.2 – E), k tomuto vývoji zakázky, tedy vývoji k jejímu naplnění, dochází v naprosté většině případů.

Kromě již výše uvedeného (tedy vhodné nasměrování zakázky mentorem či mentorkou či odhalení skryté zakázky, poskytnutí pozitivního vzoru, normalizace homosexuality nebo sociální a emoční podpora ad.) jsou to také vhodné otázky, kterým mentoři/ky otvírají mentorovaným bezpečný prostor pro sdílení zážitků a pocitů,

urovnávání si myšlenek nebo třeba uvědomění si rizik spojených s jejich potencionálním jednáním.

Jsou to dále i tipy, rady či názory, které mentorující poskytují v přiměřené formě a v okamžiku, kdy jsou skutečně žádané. Je také důležité, aby měl mentor či mentorka dostatečný přehled o situaci klientky/a, v opačném případě nemusí být rada přiléhavá, jak ukazují ve výsledcích v kapitole 3.4.2 – B). Dále mentoři a mentorky svým klientkám/ům nabízení již zmiňovaný pocit sounáležitost a pochopení, nebo také normalizování jinakosti či legitimizování jejich pocitů a rozhodnutí.

Mentorka či mentor může klientovi/ce zprostředkovat informace, které klient/ka postrádá, nabídnout povzbuzení či naději, a to i skrze vlastní zkušenost, jak jsem uváděla již výše. Neopomenutelnou součástí toho, co mentor/ka může také nabídnout je doprovázení klienta/ky při důležitých krocích nebo jeho/její aktivizace k další akci, pokud mentor/ka vhodně vycítí, že je na další krok skutečně připravený.

I poslední výzkumná otázka se částečně prolíná s otázkami předchozími, a zní: *„S jakými zakázkami klienti a klientky do poradny vstupují a jak se zakázky vyvíjejí?“*. O vývoji zakázky, tak jak její vývoj posouvají mentoři a mentorky směrem k jejímu možnému naplnění jsem hovořila v souvislosti se zakázkou skrytou a nesplnitelnou.

Nejčastější skrytou zakázkou se ukázala být zakázka „Mít někoho vedle sebe“. Mnohdy klienti a klientky vstoupili do poradny se zakázkou v podobě například žádosti o radu nebo informace, potřebou rozebrat těžké téma a dojít si k nějakému řešení apod. A v některých případech se ukázalo, že nepotřebovali rady nebo si dojít k rozhodnutí, protože ve skutečnosti rozhodnutí byli, ale bylo pro ně důležité mít vedle sebe někoho, na koho by se mohli obrátit, kdyby se něco nezadařilo. Důležitou složkou mohlo být též to, že své rozhodnutí mohli ještě před jeho realizováním verbalizovat a upevnit se v něm.

V rozhovorech se však objevil vedle toho také ještě jeden směr vývoje zakázky. A to směr k zakázce „Mít společníka/‘kamaráda““, za kterým se do virtuálního prostoru poradny mohu vracet, s nímž můžu sdílet dobré i špatné, kterému se můžu svěřovat a probírat svá trápení. Jedná se o jedinou zakázku, se kterou pravděpodobně klienti a klientky nevstupují do poradny ani jako se zakázkou zjevnou (pojmenovanou), ani skrytou. Dle analýzy dat se

ukazuje, že se jedná spíše o možnost, kterou začnou klienti a klientky objevovat až později v průběhu konverzace. Až po několika výměnách s mentorem/kou mentorovaní poznají, že i toto jim může být v rámci poradny poskytnuto.

Při zpracovávání rozhovorů a v průběhu analýzy se samozřejmě objevily nějaké limity výzkumu. Jedním z limitů je velmi omezený rozsah dat. K dispozici jsou mi pouze písemné konverzace mezi mentorujícími a mentorovanými. To samozřejmě vyplývá z podstaty výzkumu, který se zaměřuje na analýzu těchto rozhovorů, a ani sama poradna, v níž konverzace vznikají, více informací nemá. Tato data ovšem neumožňují komplexní pohled například na to, zda klientova či klientčina zakázka byla skutečně naplněna, jak já dle dostupných dat usuzuji.

Podstata samotného výzkumu a analyzovaných dat také neumožňuje hlubší posouzení toho, proč některé zakázky nemohly být naplněny a jedná se tedy v některých případech o pouhé odhady toho, co mohlo být překážkou. Nemám přístup k tomu, co se skutečně odehrávalo na straně klienta nebo klientky, a tak hodnotím-li, že při některé z interakcí s mentorem/mentorkou došlo u klienta/ky k úlevě, nebo naopak, že reakce mentora/ky pro něj nebyla přínosná, je nutné brát v potaz, že ve skutečném životě (tedy mimo online prostor) tomu mohlo být jinak, ale v písemné komunikaci toto klient/ka nedovedla vyjádřit.

V mnoha případech bylo potřeba pouze předpokládat, co se na straně klienta nebo klientky děje, protože tato komunikace je ochuzená o velmi širokou paletu projevů, které má člověk při komunikaci „tváří v tvář“ k dispozici. Zároveň toto však dobře ukazuje na výzvu, se kterou se musí mentorující vyrovnávat při každé jedné interakci s klientem a klientkou, a které jim nemalou mírou jejich práci ztěžují.

Za limit svého výzkumu považuji také velké množství dat, která byla zpracovávána čtyřmi typy analýzy – každá z nich se zaměřovala na trochu odlišný aspekt konverzací. V důsledku toho předkládaná práce začala částečně postrádat přehlednost, kterou jsem se však snažila vyvážit čtenáři poskytnutými schémata pro lepší zorientování.

Na druhou stranu, případné další analýzy konverzací, pro které v této práci již nebyl prostor, by jistě dokázaly postihnout i jiné zajímavé a důležité aspekty komunikace mezi

mentorovanými a mentorujícími, s nimiž by mohla poradna ku prospěchu klientů a klientek dále pracovat.

K dalšímu studiu by bylo například vhodné prozkoumání toho, jak na jednotlivé „nástroje“ mentorů a mentorek, jejich otázky a nabídky ke spolupráci klienti/ky reagují. Zda to vyvolává reakci spíše kladnou a komunikační spirála se v takový okamžik rozvíjí, nebo zda taková zpráva mentora/ky mentorovaného spíše nutí se stáhnout apod.

K další analýze by byly vhodné také konverzace delší, tzn. s více výměnami mezi mentorovaným a mentorujícím (tedy více zprávami), než rozmezí, které jsem volila já. A určitě by určitě neměly být opomenuty rozhovory lidí s transgender problematikou. Předpokládám, že analýza takových konverzací by přinesla též nové poznatky.

Jedna z prvních kapitol této práce nese název „Proč poradna pro LGBT+ dospívající?“ Pevně věřím, že výsledky mého výzkumu na tuto odpověď podávají, byť ne vyčerpávající, tak minimálně pro tuto chvíli dostačující odpověď. Jak se z analýzy dat ukázalo, mentorující mohou mentorovaným poskytnout to, co jim v jejich životech chybí a to, co ve svém přirozeném okolí dostat nemohou. Rešerše literatury nám také ukázala, že kompenzace tohoto prvku (tedy přítomnost jakéhosi průvodce, „kamaráda“, mentora) v životě mladých LGB lidí může mít významný vliv například na prevenci propuknutí duševních onemocnění u lidí s ne-heterosexuální orientací nebo jim může pomoci v dokončení předsevzaté životní dráhy (mj. Burningham, Weiler, 2021).

4 Závěr

Diplomová práce, jejímž hlavním předmětem jsou konverzace vznikající v rámci online mentoringové poradny S barvou ven, prozkoumala společenský kontext, který panuje v České republice kolem problematiky LGB menšiny, podstatu a efekt mentoringových vztahů i psychosexuální vývoj, tzv. coming out, osob s menšinovou sexuální orientací.

V její druhé části byly odprezentovány výsledky výzkumu, jehož cílem bylo zjistit, jak poradnu S barvou ven využívají ti, kteří do ní vstupují. Jak s přicházejícími komunikují mentoři a mentorky, které jsou jim zde k dispozici. Jaké zakázky se zde objevují, jak jsou naplňovány a jak se proměňují.

Tato diplomová práce ukázala, že v analyzovaných konverzacích dokázali mentoři a mentorky poradny S barvou ven naplnit naprostou většinu zakázek klientů a klientek. Práce ukazuje, jakým způsobem mentorující potřeby a poptávky svých klientů a klientek naplňují, jaké „nástroje“ k tomu využívají. Poukázání na okamžiky, kdy potřeba klienta/ky, kvůli které poradnu navštívil/a, nebyla naplněna, poskytuje pro poradnu a její mentory a mentorky podněty ke zdokonalování práce, kterou nabízí. A výzkum předkládá také detailní pohled na to, k čemu samotní klienti a klientky tento online prostor využívají.

Z analýzy konverzací je zjevné, že mladí lidé, kteří do poradny vstupují, postrádají ve svém okolí podporující a důvěryhodnou osobu, s níž by mohli probírat to, co je trápí. Kvůli strachu reakcí okolí o této části své identity raději s nikým nemluví. Ovšem mentoři a mentorky poradny, kteří se sami identifikují jako lesby, gayové nebo bisexuální, těmto dospívajícím zajišťují bezpečný prostor, kde naleznou přijetí, pochopení i pocit sounáležitosti. A tedy prostor, kde konečně mohou o tom, co se v nich odehrává, promluvit.

Seznam použitých informačních zdrojů

Bierema, L. L., & Merriam, S. B. (2002). *E-mentoring: Using computer mediated communication to enhance the mentoring process*. *Innovative Higher Education*, 26, 211–227

Brumovská, T., & Málková, G. (2010). *Mentoring: výchova k profesionálnímu dobrovolnictví*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-772-5

Burgstahler, S., & Cronheim, D. (2001). *Supporting peer-peer and mentor-mentee relationships on the internet*. *Journal of Research on Technology in Education*, 34(1), 5974

Burningham, Kay & Weiler, Lindsey. (2021). *Natural Mentoring and LGBTQ Youth: A Systematic Review*. *Adolescent Research Review*. 10.1007/s40894-020-00146-x.

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2018). *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2018*. *Sociologický ústav*. Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf

DiRenzo, M. S., Linnehan, F., Shao, P., & Rosenberg, W. L. (2010). *A moderated mediation model of e-mentoring*. *Journal of Vocational Behavior*, 76, 292–305.

Dubois, D. L. & Karcher, M. J. (2013). *Handbook of youth mentoring. Second edition*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications. The SAGE program on applied developmental science. ISBN 9781412996907.

Ensher, E. A., Heun, Ch. & Blanchard, A. (2003). *Online mentoring and computer-mediated communication: New directions in research*. *Journal of Vocational Behavior*, 63(2), 264–288. ISSN 00018791

European Agency for Fundamental Rights. (2014). *EU LGBT survey European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey - Main results*. ISBN 978-92-9239-175-1, available at: <https://www.refworld.org/docid/54b3cda64.html>

European Agency for Fundamental Rights. (2020). *A long way to go for LGBTI equality* ISBN 978-92-9474-997-0. Dostupné z:

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf

- Guittar, N.A. & Rayburn, R. L. (2016). *Coming Out: The Career Management of One's Sexuality*. *Sexuality*, 20(2), 336-357. ISSN 10955143
- Harris J. B., & Figg, C. (2000). *Participating from the sidelines, online: facilitating telementoring projects*. *ACM Journal of Computer Documentation*. 24(4), 227 [cit. 2021-5-8]. ISSN 15579441
- Harrison, T. W. (2003). *Adolescent homosexuality and concerns regarding disclosure*. *The Journal of school health*, 73(3), 107-12. ISSN 00224391
- Jakoby, B. (2005). *Tajemství umírání, co dnes víme o procesu umírání*. Liberec: Dialog. ISBN: 80-86271-42-8
- Janošová, P. (2000). *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-954-5
- Jucovy L. (2000). *Mentoring Sexual Minority Youth. Technical Assistance Packet #2*. Portland Northwest Regional Educational Lab., Portland, OR.; National Youth Advocacy Coalition, Washington, DC.; Big Brothers Big Sisters of America, Philadelphia, PA.; Public/Private Ventures, Philadelphia, PA. ISSN ERICRIE0
- Johnson, D., Gastic, B. (2015). *Natural Mentoring in the Lives of Sexual Minority Youth*. *Journal of Community Psychology*, 43(4), 395-407. <https://doi.org/10.1002/jcop.21692>
- KVOP (Kancelář veřejného ochránce práv). (2019). *Být LGBT+ v Česku: Zkušenosti LGBT+ lidí s předsudky, diskriminací, obtěžováním a násilím z nenávisti*. Brno: Veřejný ochránce práv.
- Meltzer A., Muir K., & Craig L. (2018). *The Role of Trusted Adults in Young People's Social and Economic Lives*. *Youth & Society*.50(5):575-592. doi:10.1177/0044118X16637610
- Network Media Service. (2007). *Rovnost je cool!* https://www.jsns.cz/nove/projekty/pruzkumy-setreni/rovnost_je_cool_ss_fin.pdf
- Pitoňák, M. & Spilková J. (2016). *Homophobic Prejudice in Czech Youth: a Sociodemographic Analysis of Young People's Opinions on Homosexuality*. *Sexuality*

Research and Social Policy, **13**(3), 215-229 [cit. 2021-5-15]. ISSN 18689884. Dostupné z: doi:10.1007/s13178-015-0215-8

Pitoňák, M. (2017). *Rozdíly v duševním zdraví mezi ne-heterosexuály a heterosexuály: přehledová studie*. Československá psychologie. LXI. 575-592.

Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu z.s. (2016). *České školy pod Lupou. Výzkum homofobie a transfobie na školách*. ISBN 978-80-88175-04-9. Dostupné z https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/Attachments/cz_-proud_final_report.pdf

Prague Pride. (2019). *Výroční zpráva spolku Prague Pride za kalendářní rok 2018*. Praha: zapsaný spolek Prague Pride. Dostupné také z: <https://praguepride.cz/cs/kdo-jsme/media-download/vyrocní-zpravy/66-vyrocní-zprava-spolku-prague-pride-2018/file>

Prague Pride. (2020) *Výroční zpráva spolku Prague Pride za kalendářní rok 2019*. Praha: zapsaný spolek Prague Pride. Dostupné také z: <https://praguepride.cz/cs/kdo-jsme/media-download/vyrocní-zpravy/76-vyrocní-zprava-spolku-prague-pride-2019/file>

Procházka, I. (2002). *Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, ISBN 80-238-8850-1

Raposa, E., Rhodes, J., Stams, G., Card, N., Burton, S., Schwartz, S., Sykes, L., Kanchewa, S., Kupersmidt, J., Hussain, S. (2019). *The Effects of Youth Mentoring Programs: A Meta-analysis of Outcome Studies*. Journal of Youth and Adolescence. 48. 10.1007/s10964-019-00982-8

Rummell, C. L. (2016). *Mentoring lesbian, gay, bisexual, transgender, questioning, intersex, and gender nonconforming youth: National Mentoring Resource Center population review*. Dostupné z http://nationalmentoringresourcecenter.org/images/PDF/LGBTQ_Population_Review.pdf.

Řiháček, T., Čermák, I., Hytych, R. a kol. (2013). *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Masarykova univerzita.

Scales, P. C., Boat, A., & Pekel, K. (2020). *Defining and Measuring Social Capital for Young People: A Practical Review of the Literature on Resource-Full Relationships*

Shaughnessy, M. F. (2013). *Mentoring: Practices, Potential Challenges and Benefits*. ISBN 9781628085747.

Shpigelman, C. N., Weiss, P. L., & Reiter, S. (2009). *E-mentoring for all*. *Computers in Human Behavior*, 25, 919–928.

Smetáčková, I., & Braun, R. (2009). *Homofobie v žákovských kolektivech: homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách – jak se projevuje a jak se proti ní bránit: doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu*. Praha: Úřad vlády České republiky. ISBN 978-80-7440-016-2

Sobotková, I. (2007). *Psychologie rodiny*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-250-8

TOFT, A. (2020). *Identity Management and Community Belonging: The Coming Out Careers of Young Disabled LGBT+ Persons*. *Sexuality*, 24(6), 1893-1912. ISSN 10955143. Dostupné z: doi:10.1007/s12119-020-09726-4

Wallace, S., & Gravells, J. (2008). *Mentoring in the Lifelong Learning Sector. Learning Matters*. ISBN 9781844457029

Weiss, Petr a kol. (2010). *Sexuologie*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2492-8